

ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ 2019

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

2014-2020

Αύγουστος 2019

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Προοίμιο	3
ΜΕΡΟΣ I: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ (ΕΔΕΤ)	4
1.ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	4
2.ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΞΥΠΝΗ, ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΜΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑ ΤΑΜΕΙΟ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΕΔΕΤ ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ, ΙΔΙΩΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΚΑΘΟΡΙΣΘΕΝΤΑ ΟΡΟΣΗΜΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ.....	13
3.ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ.....	34
4.ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΔΕΤ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΝΩΣΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ (ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ) ΚΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΕΤΕΠ).....	34
5.ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Η ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΣΤΗΚΑΝ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	40
6.ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ, ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΝΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑ ΕΔΕΤ	50
7.ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΟΥ ΕΠΙΤΕΥΧΘΗΚΕ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ	54
8.Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 5 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013 ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	56
9.ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΔΕΤ	61
ΜΕΡΟΣ II: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ	65
10. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝ	65
ΜΕΡΟΣ III: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 111 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΕΤΗΣΙΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΒΛΗΘΟΥΝ ΤΟ 2017 ΚΑΙ ΤΟ 2019.....	70

11.ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΠΡΟΣΤΕΘΟΥΝ, ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....70

- 11.1 Πρόοδος της εφαρμογής της ολοκληρωμένης προσέγγισης της εδαφικής ανάπτυξης, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης περιφερειών που αντιμετωπίζουν δημογραφικές προκλήσεις και μόνιμα ή φυσικά προβλήματα, των ολοκληρωμένων εδαφικών επενδύσεων, της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος.....70
- 11.2 Πρόοδος της υλοποίησης των δράσεων για την ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους και των δικαιούχων να διαχειρίζονται και να χρησιμοποιούν τα Ταμεία.....71
- 11.3 Πρόοδος της εφαρμογής διαπεριφερειακών και διακρατικών δράσεων.....72
- 11.4 Πρόοδος της εφαρμογής των μέτρων για την αντιμετώπιση ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια ή στοχευόμενων ομάδων που αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας, διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, με ειδική μέριμνα για τις περιθωριοποιημένες κοινότητες και τα άτομα με αναπηρίες, τους μακροχρόνια ανέργους και τους νέους χωρίς επαγγελματική δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των χρησιμοποιούμενων χρηματοδοτικών πόρων...73

ΜΕΡΟΣ IV: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 111 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΕΤΗΣΙΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΒΛΗΘΟΥΝ ΤΟ 2017 ΚΑΙ ΤΟ 2019.....75

12.ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝ [ΑΡΘΡΟ 19 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1304/2013]75

ΜΕΡΟΣ V: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 111 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013 (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ, ΟΠΟΥ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ, ΤΗΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ) — ΠΡΟΣ ΥΠΟΒΟΛΗ ΤΟ 2019 ..79

13.ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΕΞΥΠΝΗ, ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΜΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ [ΑΡΘΡΟ 50 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 5 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013]79

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Η παρούσα Έκθεση Προόδου της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) 2014-2020 της Κύπρου διέπεται από το άρθρο 52 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ και καταρτίζεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Παράρτημα Ι του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 2015/207 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η Έκθεση καταρτίσθηκε από τη Διαχειριστική Αρχή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη», «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή», και «Θάλασσα» της περιόδου 2014-2020, και τη Διαχειριστική Αρχή του «Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης», υπό τη γενική ευθύνη και εποπτεία της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (ΓΔ ΕΠΣΑ).

Σύμφωνα με τις πρόνοιες των παρ. 1 και 2 του άρθρου 52 Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ, η Έκθεση περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο υλοποίησης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2018 και ειδικότερα πληροφορίες σχετικά με:

- α) τις αλλαγές στις επενδυτικές ανάγκες της Κύπρου από τη σύναψη της ΣΕΣ τον Ιούνιο 2014·
- β) την πρόοδο προς την επίτευξη της στρατηγικής της Ένωσης για μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, καθώς και των ειδικών ανά ταμείο αποστολών, μέσω της συμβολής των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) στους επιλεγμένους θεματικούς στόχους, ιδίως όσον αφορά τα καθορισθέντα ορόσημα στο πλαίσιο επιδόσεων για κάθε πρόγραμμα και τη στήριξη που χρησιμοποιήθηκε για τους στόχους της κλιματικής αλλαγής·
- δ) την εφαρμογή των μηχανισμών για τη διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ των ΕΔΕΤ και άλλων ενωσιακών και εθνικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής και με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων·
- ε) την εφαρμογή της ολοκληρωμένης προσέγγισης της χωρικής ανάπτυξης·
- στ) τα μέτρα που λήφθηκαν για την ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους και των δικαιούχων να διαχειρίζονται και να χρησιμοποιούν τα ΕΔΕΤ·
- ζ) τις δράσεις που αναλαμβάνονται και την πρόοδο που επιτυγχάνεται όσον αφορά στη μείωση της διοικητικής επιβάρυνσης για τους δικαιούχους·
- η) το ρόλο των εταίρων κατά την εφαρμογή της ΣΕΣ·
- θ) μια συνοπτική παρουσίαση των μέτρων που λαμβάνονται σε σχέση με την εφαρμογή των οριζόντιων αρχών και στόχων πολιτικής για την υλοποίηση των ΕΔΕΤ.

ΜΕΡΟΣ Ι: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ (ΕΔΕΤ)

1. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

α) Γενική περιγραφή και αξιολόγηση των αλλαγών στις αναπτυξιακές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένης περιγραφής των αλλαγών στις αναπτυξιακές ανάγκες που εντοπίζονται σε νέες σχετικές ειδικές για κάθε χώρα συστάσεις οι οποίες εκδίδονται βάσει του άρθρου 121 παράγραφος 2 και του άρθρου 148 παράγραφος 4 της Συνθήκης.

Η ανάλυση αναγκών της Κυπριακής οικονομίας που περιλαμβάνεται στη ΣΕΣ συνάδει με τις πρόνοιες του Εθνικού Μεταρρυθμιστικού Προγράμματος της Κύπρου για τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» στα αντικείμενα που εμπíπτουν στο πεδίο επιλεξιμότητας των ΕΔΕΤ, με τις κύριες προκλήσεις και αναπτυξιακές ανάγκες να εστιάζονται στην:

- 1. Αντιμετώπιση του προβλήματος της μειωμένης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.**
- 2. Παραγωγική αναδιάρθρωση της οικονομίας μέσω της αλλαγής προσανατολισμού του συστήματος Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) προς την κατεύθυνση της σύνδεσής του με την πραγματική οικονομία, ιδιαίτερα σε τομείς που η χώρα παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα.**
- 3. Ενίσχυση του πρωτογενή τομέα παραγωγής** σε τομείς και κλάδους που η χώρα παρουσιάζει πλεονεκτήματα και ποιοτικά προϊόντα προς εξαγωγή,
- 4. Αντιμετώπιση της ραγδαίας αύξησης της ανεργίας και των κινδύνων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.**
- 5. Ανάγκη περαιτέρω συμμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος προς τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.**
- 6. Αντιμετώπιση των προβλημάτων προσβασιμότητας της χώρας από και προς το εμπορικό κέντρο της Ευρώπης, περιλαμβανομένης της διασύνδεσής της με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), και προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.**
- 7. Εξασφάλιση συνθηκών βιώσιμης ανάπτυξης** μέσω της αντιμετώπισης των οξυμένων επιπτώσεων/συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.
- 8. Αντιμετώπιση των προβλημάτων υποβάθμισης του δομημένου περιβάλλοντος και καταπόνησης του αστικού περιβάλλοντος, μέσω της εφαρμογής ολοκληρωμένων παρεμβάσεων** στους τομείς βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, αγροτικής ανάπτυξης και αλιευτικών περιοχών.
- 9. Ανάγκη εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της οργάνωσης του δημόσιου τομέα.**

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης των παραπάνω αναπτυξιακών αναγκών, η ΣΕΣ έχει θέσει ως στρατηγικό στόχο «*την αναδιάρθρωση της κυπριακής οικονομίας, τη διατήρηση και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής*». Για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου

καθορίστηκαν οι εξής **τρεις Προτεραιότητες Χρηματοδότησης (ΠΧ)**, μέσω των οποίων υλοποιούνται στοχευμένες παρεμβάσεις και στους 11 Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων:

1. ΠΧ1: Υποστήριξη της Αναδιάρθρωσης της Κυπριακής Οικονομίας και Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητάς της

Επιδιώκεται η ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας και της καινοτομίας (ΘΣ 1), η βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των ΤΠΕ στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα (ΘΣ 2), η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της παραγωγής και προσφοράς προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας (ΘΣ 3), η ενίσχυση του τομέα των μεταφορών (ΘΣ 7) και ο εκσυγχρονισμός και βελτίωση της αποδοτικότητας του δημόσιου τομέα (ΘΣ 11).

2. ΠΧ2: Αναβάθμιση Ανθρώπινου Δυναμικού, Προώθηση της Απασχόλησης και Κοινωνική Συνοχή

Επιδιώκεται η άρση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης/ύφεσης και προωθούνται διαρθρωτικά μέτρα για την αγορά εργασίας σε σχέση με την απασχόληση και το ανθρώπινο δυναμικό (ΘΣ 8), την καταπολέμηση της φτώχειας και την κοινωνική ενσωμάτωση (ΘΣ 9) και την Εκπαίδευση – Δια Βίου Μάθηση (ΘΣ 10).

3. ΠΧ3: Προστασία και Αποδοτική Χρήση των Πόρων

Επιδιώκεται η προώθηση παρεμβάσεων για την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και τη μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα (ΘΣ 4 και 5).

Η Κύπρος από τον Απρίλιο του 2013 εφάρμοσε τριετές πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής, που ολοκληρώθηκε με επιτυχία τον Μάρτιο του 2016. Στόχος του ήταν η επαναφορά των δημόσιων οικονομικών της Κύπρου σε βιώσιμη πορεία, η διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η ανάκτηση της πρόσβασης στη διεθνή κεφαλαιαγορά με βιώσιμα επιτόκια.

1) Πορεία Μακροοικονομικών παραγόντων που επηρεάζουν τις προοπτικές ανάπτυξης της Κυπριακής Οικονομίας

1. Επίπεδο Οικονομικής Ανάκαμψης

Η Κύπρος εξακολουθεί να έχει ισχυρή κυκλική ανάπτυξη, καθώς ανακάμπτει από την απότομη συρρίκνωση που σημειώθηκε κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Ειδικότερα, μετά το 2014 παρουσιάζει συνεχείς **θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης**, με την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2018 να φτάνει στο 3,9%, καθιστώντας τη χώρα μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες στην ΕΕ τα τελευταία 3 έτη.

Η ισχυρή απόδοση της οικονομίας οφείλεται κυρίως στην τόνωση της εγχώριας ζήτησης και ιδιαίτερα της ιδιωτικής κατανάλωσης (λόγω της ταχέως μειωμένης ανεργίας και της μετριοπαθούς αύξησης των αποδοχών) και στις εξαγωγές υπηρεσιών, ιδίως στον τουρισμό. Παράλληλα, το 2018 ισχυρές επιδόσεις παρουσίασαν οι τομείς της ναυτιλίας και των επιχειρηματικών υπηρεσιών, συνεχίζεται η ανάκαμψη του κατασκευαστικού τομέα, ενώ ο πληθωρισμός παρέμεινε υποτονικός.

Η επικέντρωση της ανάπτυξης σε λίγους μόνο τομείς της οικονομίας, στους οποίους εντοπίζεται χαμηλή δυνατότητα σημαντικής αύξησης της παραγωγικότητας, αλλά και κυρίως το λιγότερο ευνοϊκό εξωτερικό περιβάλλον αναμένεται να οδηγήσει σε υποχώρηση της δυναμικής ανάπτυξης, με την αύξηση του ΑΕΠ να περιορίζεται στο 3,1% το 2019 και στο 2,7% το 2020¹, επίπεδα όμως σαφώς υψηλότερα από το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης.

Η Κύπρος, παρά την ισχυρή οικονομική ανάκαμψη, που δημιούργησε ευνοϊκές συνθήκες για τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών, εξακολουθεί να παρουσιάζει σημαντικές μακροοικονομικές ανισορροπίες σε διάφορους τομείς, και συγκεκριμένα υψηλό ιδιωτικό, δημόσιο και εξωτερικό χρέος και υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων.

2. Δημόσιο και Ιδιωτικό Χρέος – Εξωτερική Θέση της Χώρας

Οι βασικές δημοσιονομικές επιδόσεις συνέχισαν να είναι πολύ ισχυρές το 2018, παρόλο που το πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης μετατράπηκε σε έλλειμμα 4,8% του ΑΕΠ λόγω της εφάπαξ κρατικής στήριξης για την πώληση της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας. Εξαιρουμένου αυτού του μέτρου, το συνολικό ισοζύγιο του 2018 καταγράφει πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ, έναντι πλεονάσματος 1,8% του 2017. **Το Δημόσιο Χρέος αυξήθηκε μόνο κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ (102,5% του ΑΕΠ) σε σχέση με το 2017**, καθώς οι ισχυρές δημοσιονομικές επιδόσεις, οι μεταβολές του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ που σχετίζονται με τη διαφορά μεταξύ της ονομαστικής αύξησης και του επιτοκίου, και η πρόωρη αποπληρωμή του χρέους αντιστάθμισε εν μέρει την αύξηση του δημόσιου χρέους.

Το χρέος του ιδιωτικού τομέα, αν και μειώνεται παραμένει πολύ ψηλό. Ο δείκτης χρέους του ιδιωτικού τομέα προς το ΑΕΠ, που κορυφώθηκε το 2015, μειώνεται αλλά εξακολουθεί να είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ (τον Σεπτέμβριο του 2018 ανερχόταν στο 291,3 % του ΑΕΠ, από 316,3 % του ΑΕΠ στο τέλος του 2017).

Ο τραπεζικός τομέας επέστρεψε στην κερδοφορία κατά το πρώτο εξάμηνο του 2018, αλλά το υψηλό απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων και τα χαμηλά περιθώρια επιτοκίων εξακολουθούν να επιβαρύνουν τις επιδόσεις των τραπεζών.

Η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της χώρας εξακολουθεί να είναι αρνητική, αλλά περιορίζεται με αργό ρυθμό. Σχεδόν τα δύο τρίτα της αρνητικής καθαρής διεθνούς επενδυτικής θέσης οφείλονται στην παρουσία οντοτήτων ειδικού σκοπού (κυρίως πλοιοκτήτριες εταιρείες). Από το 2014, οι τομείς που δεν συνδέονται με οντότητες ειδικού σκοπού πρωταγωνίστησαν στη διόρθωση της καθαρής διεθνούς επενδυτικής θέσης, κάτι που αποτελεί ιδιαίτερα θετικό στοιχείο.

¹ European Commission's Post Programme Surveillance Report, Institutional Paper 104, June 2019

II) Αξιολόγηση αλλαγών στις αναπτυξιακές ανάγκες της Κυπριακής Οικονομίας

1. Υποστήριξη της αναδιάρθρωσης της Κυπριακής Οικονομίας και Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητάς της

Η Κύπρος παρουσιάζει ισχυρή κυκλική ανάπτυξη, καθώς ανακάμπτει από την απότομη συρρίκνωση που σημειώθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης. **Η οικονομία εξακολούθησε να αναπτύσσεται σταθερά το 2018, καταγράφοντας για τρίτο συνεχόμενο έτος ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά ανάπτυξης στη ζώνη του ευρώ.** Ειδικότερα, το πραγματικό ΑΕΠ της χώρας αυξήθηκε το 2018 κατά 3,9% (έναντι 4,8% και 4,5% τα έτη 2016 και 2017 αντίστοιχα), υπερβαίνοντας σε σταθερές τιμές τα προ της κρίσης επίπεδα (105,1% του ύψους του ΑΕΠ το 2010).

Κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης την περίοδο 2016-2017 ήταν οι επενδύσεις, χρηματοδοτούμενες από υψηλές εισροές ξένων κεφαλαίων που κατευθύνθηκαν στις τουριστικές υποδομές, στις κατασκευές κατοικιών και στις επενδύσεις που συνδέονται με τη σύσταση και την εξυπηρέτηση ξένων εταιρειών στο πλαίσιο του καθεστώτος των οντοτήτων ειδικού σκοπού, συμπεριλαμβανομένης της νηολόγησης πλοίων στην Κύπρο. Παράλληλα, το κλίμα αισιοδοξίας και η ταχεία βελτίωση της κατάστασης στην αγορά εργασίας ενθάρρυναν την **ιδιωτική κατανάλωση,** που **το 2018 κατέστη η σημαντικότερη κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης.**

Σύμφωνα με το Διεθνή Δείκτη Ανταγωνιστικότητας 2017-2018 η Κύπρος κατέχει την 64η θέση, ανακτώντας σημαντικό έδαφος από την απώλεια της θέσης της στην παγκόσμια κατάταξη (83η θέση το 2016-2017)². Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη βελτίωση που σημειώθηκε σχεδόν σε όλους τους υπό εξέταση πυλώνες, με την πιο αξιοσημείωτη να είναι στον πυλώνα που αφορά τις “Υποδομές” κατά 20 θέσεις. Αξιοσημείωτη είναι η σχετική υποχώρηση που εντοπίζεται στο δείκτη διευκόλυνσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας (57η θέση έναντι της 53ης το 2016-2017), όπου οι επιδόσεις της χώρας είναι κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ.

Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, τόσο ως συνάρτηση του ΑΕΠ ανά απασχολούμενο όσο και ως ΑΕΠ ανά ώρα εργασίας, **υπήρξε περιορισμένη** (102,1% και 106,1% αντίστοιχα του επιπέδου του 2010)³ και οφείλεται κυρίως στην ενίσχυση της κεφαλαιακής έντασης. Η παραγωγικότητα της εργασίας, σε σύγκριση με τις χώρες της ΕΕ28, καθώς και η συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής, σημείωνε σταθερή μείωση επί μια 10ετία σχεδόν, επηρεάζοντας αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της χώρας. Παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τις επιδόσεις της χώρας αποτελούν το χαμηλό επίπεδο ψηφιοποίησης της οικονομίας, τα επενδυτικά αντικίνητρα και ο προσανατολισμός των επενδύσεων σε παραγωγικούς τομείς χαμηλής προστιθέμενης αξίας (τουρισμός και κατασκευαστικός τομέας), καθώς και το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων στην Ε&Κ. Παρόλα αυτά **το 2018 εντοπίζονται σημάδια μικρής ανάκαμψης της σχετικής θέσης της χώρας** σε σύγκριση με τις χώρες της ΕΕ28, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις της ΕΕ, η παραγωγικότητα στους τομείς που σχετίζονται με τον τουρισμό και την πληροφόρηση, την

² Global Competitiveness Report 2017–2018, Global Economic Forum

³ Eurostat, Labour productivity and unit labour costs [nama_10_lp_ulc], Nominal labour productivity per person & Nominal labour productivity per hour worked, % of EU-28

επικοινωνία και την τεχνολογία, ανακάμπτει σημαντικά και έχει υπερβεί τα προ της κρίσης επίπεδα. Οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες έχουν επίσης σχεδόν καλύψει την υστέρηση, ενώ ο κατασκευαστικός και ο μεταποιητικός τομέας εμφανίζουν μεν ανάκαμψη, αλλά παραμένουν κάτω από τα προ της κρίσης επίπεδα⁴.

Οι καθαρές εξαγωγές επιβαρύνουν αρνητικά την ανάπτυξη. Οι καθαρές εξαγωγές αποτελούσαν τροχοπέδη για την οικονομία το 2017, καθώς οι αυξανόμενες εξαγωγές (€12,7 δις) (ιδιαίτερα των υπηρεσιών τουρισμού) υπερκαλύπτονταν, από τις εισαγωγές (€13,4 δις). Το 2018 οι εξαγωγές αυξήθηκαν, αντιστρέφοντας προσωρινά την τάση, αλλά αυτή η ισχυρή επίδοση επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις διαγραφές πλοίων από το νηολόγιο (οι οποίες αύξησαν στατιστικά τις εξαγωγές αγαθών)⁵.

Η Κύπρος διαθέτει μικρό αλλά αναπτυσσόμενο σύστημα έρευνας και καινοτομίας, το οποίο διαδραματίζει περιορισμένο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη. Παρά την επίτευξη του σχετικού εθνικού στόχου της Στρατηγικής “Ευρώπη 2020”, **οι συνολικές δαπάνες για την έρευνα και την ανάπτυξη (E&A) παραμένουν μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ** (0,56% του ΑΕΠ της χώρας), ενώ ο τομέας των επιχειρήσεων παρουσιάζει τη χαμηλότερη επίδοση μεταξύ των χωρών της ΕΕ28 (0,2% του ΑΕΠ της χώρας)⁶.

Η **πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση** βασίζεται κυρίως σε προγράμματα επιχορηγήσεων, αντί σε μέσα της αγοράς, και εξακολουθεί να **αποτελεί την πιο σημαντική πρόκληση για τις ΜΜΕ** (όπως δηλώνει το 94% εξ αυτών⁷), εν μέσω της περιορισμένης προσφοράς τραπεζικών πιστώσεων, που αποτελούν τη δεύτερη σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης των ΜΜΕ και των πολύ λίγων λοιπών εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης (κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, αυτοχρηματοδότηση με ίδιους πόρους κεφάλαια κοκ.).

Η Κύπρος σημείωσε σταθερή πρόοδο στην ψηφιακή οικονομία, αλλά οι προκλήσεις παραμένουν. Ως προς τον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) για το 2019, η χώρα κατατάσσεται στην 22η θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ28 τα τελευταία 3 έτη. Βελτίωση παρουσιάζει στους τομείς της συνδεσιμότητας (κύριες προκλήσεις παραμένουν οι ευρυζωνικές επικοινωνίες υψηλής και υπερυψηλής ταχύτητας), καθώς και της χρήσης διαδικτυακών υπηρεσιών (παραμένει όμως ιδιαίτερα χαμηλή η συμμετοχή σε διαδικτυακές αγορές). Η χώρα κατατάσσεται 20η μεταξύ των χωρών της ΕΕ όσον αφορά στην ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας στις επιχειρήσεις, σημειώνοντας χαμηλές επιδόσεις στη χρήση και διείσδυση του ηλεκτρονικού εμπορίου.

⁴ European Semester: Country Report Cyprus 2019 Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances - SWD(2019) 1012 final

⁵ Σημειώνεται ότι οι διαγραφές πλοίων από το νηολόγιο μετρούν στις εξαγωγές ενώ αντίστοιχα οι εγγραφές πλοίων μετρούν στις εισαγωγές. Η αύξηση των εξαγωγών η οποία οφείλεται στις διαγραφές πλοίων δεν συνεισφέρει στην ανάπτυξη καθώς επηρεάζει αρνητικά τις επενδύσεις.

⁶ Eurostat, Intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance, Percentage of gross domestic product (GDP)

⁷ Survey on the access to finance of enterprises (SAFE) - Analytical Report 2018

Στον τομέα των ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών η χώρα σημειώνει πολύ καλές επιδόσεις στα ανοιχτά δεδομένα, υπερβαίνοντας τον μέσο όρο (μ.ο) της ΕΕ και καλές επιδόσεις ως προς την αλληλεπίδραση των επιχειρήσεων με τις δημόσιες αρχές. Περιορισμένη αντίστοιχα παραμένει η αλληλεπίδραση μέσω διαδικτύου μεταξύ των δημόσιων αρχών και των πολιτών, ενώ πολύ χαμηλές επιδόσεις καταγράφονται στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής υγείας/φροντίδας/ανταλλαγής ιατρικών δεδομένων.

Οι μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί. Εκκρεμούν νομοθετικές ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος αξιολόγησης και των προαγωγών των δημοσίων υπαλλήλων, με αργά βήματα ωριμάζει η μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ περιορισμένη πρόοδος παρατηρείται στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων και της διακυβέρνησης των κρατικών επιχειρήσεων. Στον αντίποδα, **πραγματοποιούνται θεσμικές αλλαγές για τη στήριξη πολιτικών που ευνοούν την ανάπτυξη**, όπως η ίδρυση παραγωγικών υφυπουργείων (Ναυτιλίας και Τουρισμού) και η σύσταση θεσμικών οργάνων, όπως το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας και το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας.

Οι συνολικές επιδόσεις του δημόσιου τομέα προσεγγίζουν τον μ.ο. της ΕΕ. Με βάση τον παγκόσμιο δείκτη ανταγωνιστικότητας (WEF, 2018), ο δημόσιος τομέας κατατάσσεται πλησίον του μ.ο. της ΕΕ και πιο πάνω από τον παγκόσμιο μ.ο.. Οι κύριες ανεπάρκειες εντοπίζονται στο νομικό πλαίσιο για την επίλυση διαφορών και την ηλεκτρονική συμμετοχή, δηλαδή τη χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών με σκοπό την ενημέρωση, την αλληλεπίδραση και τη συμμετοχή του κοινού και των ενδιαφερόμενων μερών (επίδοσεις κάτω του μ.ο. όρο όρου της ΕΕ).

2. Αναβάθμιση Ανθρώπινου Δυναμικού, Προώθηση της Απασχόλησης και Κοινωνική Συνοχή

Οι συνθήκες στην αγορά εργασίας εξακολουθούν να βελτιώνονται για τέταρτο συνεχές έτος μετά το 2015 χάρη στην υψηλή οικονομική ανάπτυξη. Το ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 20 – 64 ετών ανήλθε το 2018 στο 73,9% (ελαφρά υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μ.ο.), ενώ το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 8,4%, παραμένοντας όμως σε επίπεδα υψηλότερα του ευρωπαϊκού μ.ο. (6,8%) και του προ της κρίσης επιπέδου (περίπου 4%).

Στις θετικές αλλαγές στην απασχόληση καταγράφονται οι **ταχύτεροι ρυθμοί αύξησης της απασχόλησης των ατόμων που πλήγηκαν περισσότερο από την οικονομική κρίση και ειδικότερα των ακραίων ηλικιακών ομάδων**, καθώς και των **γυναικών**.

Ισχυρότερη αποκλιμάκωση της κατά φύλο ανεργίας εντοπίζεται στους άνδρες, με το ποσοστό να μειώνεται το 2018 σε 8,1% σε σύγκριση με 10,9% το 2017 και 17,1% το 2014 (υψηλότερο επίπεδο 10ετίας). Αντίστοιχα, η ανεργία των γυναικών μειώθηκε σε 8,7% το 2018 σε σύγκριση με 11,3% το 2017 και 15,2% το 2013 (υψηλότερο επίπεδο 10ετίας).

Η **μακροχρόνια ανεργία**, ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού, **μειώθηκε σημαντικά** το 2018 στο 2,7% (**επίδοση που είναι καλύτερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου**), σε σύγκριση με 4,5% το 2017 και 7,7% το 2014. Σημειώνεται ότι οι ρυθμοί μείωσης της μακροχρόνιας ανεργίας είναι σημαντικά υψηλότεροι των αντίστοιχων της συνολικής ανεργίας.

Η ανεργία των νέων ηλικίας 15-24 ετών, παρά τη σημαντική μείωση (20,2% το 2018 έναντι 38,9% το 2013), παραμένει σε επίπεδα υψηλότερα του ευρωπαϊκού μ.ο. (15,2% το 2018), ενώ το ποσοστό των νέων ηλικίας 15-24 ετών που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης παραμένει υψηλό και ανέρχεται στο 13,2% το 2018, επίδοση δυσμενέστερη του ευρωπαϊκού μ.ο. (10,5%). Το ψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων σε συνδυασμό με το υψηλό ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης καταστούν επισφαλή την κατάσταση για πολλούς νέους. Αυτό οφείλεται πιθανώς στην έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης για τους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα χαμηλά ποσοστά εγγραφής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και στις δυσκολίες και καθυστερήσεις κατά τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία. Ένας άλλος παράγοντας είναι ενδεχομένως η αδήλωτη εργασία.

Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο είναι κάτω από τον μ.ο. της ΕΕ και κάτω από τον στόχο του 10%. Ειδικότερα, μετά την οικονομική κρίση στην Κύπρο, το ποσοστό μειώθηκε σημαντικά από 11,4% το 2012 σε 5,2% το 2015. Ακολούθως, αυξήθηκε στο 7,6% και 8,5% τα έτη 2016 και 2017 αντίστοιχα, ενώ υποχώρησε στο 7,8% το 2018 (έναντι 10,6% του ευρωπαϊκού μέσου όρου). Το χάσμα μεταξύ των φύλων παρουσιάζει έντονες ετήσιες διακυμάνσεις, με το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου το 2018 να διαμορφώνεται στο 9,9% μεταξύ των αγοριών και 6,0% μεταξύ των κοριτσιών, ενώ σταθερά υψηλότερο είναι το ποσοστό των αγοριών που εγκαταλείπουν τη σχολική εκπαίδευση. Σημαντικά υψηλότερα παραμένουν τα ποσοστά εγκατάλειψης των μαθητών/σπουδαστών που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό σε σχέση με τους αυτούς που γεννήθηκαν στην Κύπρο.

Η μεταρρύθμιση της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης σημειώνει πρόοδο, ωστόσο το ποσοστό των μαθητών της ανώτερης μέσης εκπαίδευσης σε αυτόν τον τύπο εκπαίδευσης είναι το χαμηλότερο μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ (16,7 % έναντι 47,82 % μέσου όρου της ΕΕ το 2017). Παράλληλα το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων ήταν το χαμηλότερο στην ΕΕ το 2017 (52% έναντι 76,6%). Μεταξύ των βασικών παραγόντων της χαμηλής συμμετοχής συγκαταλέγονται η σαφής προτίμηση των νεαρών Κυπρίων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και η χαμηλή ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους εργοδότες.

Το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2018 αυξήθηκε περαιτέρω στο 57,1% (έναντι 55,9% το 2017 και 46% του εθνικού στόχου), πολύ πάνω από τον μ.ο. της ΕΕ (40,7%). Παράλληλα, το 2018 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση της απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (81,3% έναντι 75,1% του 2017), μειώνοντας σημαντικά τη διαφορά από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μ.ο. (85,4% το 2018 και 84,9% το 2017).

Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι μεν υψηλό αλλά αρχίζει να μειώνεται. Το συνολικό ποσοστό μειώθηκε στο 25,2% το 2017 έναντι 27,7% και 28,9% τα έτη 2017 και 2016 αντίστοιχα, ενώ ο αριθμός των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σημείωσε επίσης σημαντική βελτίωση. Οι θετικές αυτές εξελίξεις συνδέονται πρωτίστως με τη βελτίωση των συνθηκών της οικονομίας και της αγοράς εργασίας, καθώς και με την καθιέρωση του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ).

3. Προστασία και Αποδοτική Χρήση των Πόρων

Παρά τις σημαντικές επενδύσεις περιβαλλοντικής προστασίας που υλοποιούνται, η **Κύπρος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει μείζονες περιβαλλοντικές προκλήσεις.**

Η Κύπρος υπολείπεται κατά πολύ όσον αφορά στην επίτευξη των στόχων της για το 2020 και το 2030 για τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου και το 2017 παρουσίαζε την 6η υψηλότερη ανά κάτοικο εκπομπή αερίων θερμοκηπίου μεταξύ των χωρών της ΕΕ28 (11,6 tCO₂ e έναντι 8,8 tCO₂ e του μ.ο. της ΕΕ28). Η σημαντικότερη επιβάρυνση εντοπίζεται από τις δραστηριότητες παραγωγής και μεταφοράς ενέργειας.

Χαρακτηριστικά του ενεργειακού συστήματος της χώρας αποτελούν η μεγάλη εξάρτησή του από τις εισαγωγές πετρελαιοειδών, η δυσκολία διασύνδεσης του με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα) και η έλλειψη επαρκούς ανταγωνισμού της αγοράς (επηρεάζεται και από το μικρό μέγεθος της αγοράς). Η σχεδιαζόμενη εισαγωγή υγροποιημένου φυσικού αερίου, ο σχεδιαζόμενος ευρασιατικός διασυνδεδημένος αγωγός και η αξιοποίηση των κοιτασμάτων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της Κύπρου αναμένεται να συμβάλουν στην άρση της ενεργειακής απομόνωσης και στη διαφοροποίηση του ενεργειακού μείγματος.

Η Κύπρος δεν έχει ακόμη αξιοποιήσει πλήρως δυναμική της όσον αφορά στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (ΑΠΕ), ιδίως ηλιακές, ενώ σημαντικές είναι οι προκλήσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας. Οι συνθήκες που διαμορφώνουν το επενδυτικό πλαίσιο στον τομέα των ΑΠΕ έχουν βελτιωθεί, έχουν θεσπιστεί διάφορα μέτρα, όπως εγκαταστάσεις φωτοβολταϊκών συστημάτων και σχέδια χορηγιών για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Τα οικιστικά και εμπορικά κτίρια που είναι κατασκευασμένα με μηδενικό ή πολύ χαμηλό επίπεδο θερμικής προστασίας, ιδίως σε αστικά περιβάλλοντα, αποτελούν πηγή χαμηλής ενεργειακής απόδοσης.

Η αποτελεσματική διαχείριση των στερεών αποβλήτων και των υδάτων παραμένει σημαντική πρόκληση. Η παραγωγή αποβλήτων από το 2014 βαίνει αυξανόμενη, με το μεγαλύτερο μέρος τους να καταλήγει σε χώρους υγειονομικής ταφής (75% έναντι 24% κατά μέσον όρο για την ΕΕ), ενώ ιδιαίτερα χαμηλά είναι τα ποσοστά ανακύκλωσης (17% έναντι 46% του μ.ο. της ΕΕ). Η έλλειψη οικονομικών μέσων και κινήτρων καθιστά την ανακύκλωση μη ελκυστική από οικονομικής άποψης, ενώ οι παρεμβάσεις ανάπτυξης δραστηριοτήτων κυκλικής οικονομίας βρίσκονται σε αρχικό στάδιο. Αντίστοιχα, στον τομέα της διαχείρισης των υδάτων η λειψυδρία, σε συνδυασμό με την υπεράντληση υπόγειων υδάτων, αποτελεί την κύρια πρόκληση για την Κύπρο, ενώ σημαντική ποσότητα αστικών λυμάτων εξακολουθούν να απορρίπτονται χωρίς συλλογή ή επεξεργασία, ενώ μόνο το ήμισυ περίπου των συνολικών λυμάτων υποβάλλονται σε δευτεροβάθμια επεξεργασία.

Η Κύπρος παραμένει ευάλωτη στην κλιματική αλλαγή. Η ξηρασία και η λειψυδρία αποτελούν μείζονες ανησυχίες και η ανεπαρκής αντιμετώπισή τους ενδέχεται να επηρεάσει την αγροτική οικονομία και τον τουρισμό της χώρας. Σύμφωνα με το εθνικό σχέδιο και τη στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, έχει αρχίσει η εφαρμογή μέτρων στους ευάλωτους τομείς (υδάτινοι πόροι, χρήση γης, παραθαλάσσιες περιοχές, βιοποικιλότητα, δασοκομία, γεωργία, αλιεία, τουρισμός, ενέργεια, υποδομές και δημόσια υγεία). Η αποτελεσματική διαχείριση και

προστασία των περιοχών Natura 2000, ιδίως από μη συμβατές δραστηριότητες ή εξελίξεις που τις κατακερματίζουν ή τις υποβαθμίζουν (ιδίως εντός ιδιωτικών εκτάσεων), είναι υψίστης σημασίας.

Η μεταφορά επιβατών στην Κύπρο εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ιδιωτικά αυτοκίνητα. Μόνο το 3% των επιβατών χρησιμοποιούν λεωφορεία, ενώ δεν υπάρχουν σιδηρόδρομοι ή τραμ. Η Κύπρος έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ιδιοκτησίας αυτοκινήτων στον κόσμο (πάνω από 600 αυτοκίνητα ανά 1.000 κατοίκους) και χαμηλή χρήση των πράσινων μέσων μεταφοράς. Ειδικότερα, στην ευρύτερη αστική περιοχή της Λευκωσίας (μεγαλύτερος οικισμός) το ποσοστό των διαδρομών με δημόσιες συγκοινωνίες ανέρχεται σε 3% και των διαδρομών με ποδήλατο σε 2%. Η αύξηση της συμφόρησης σε συνδυασμό με την έλλειψη βιώσιμων μεταφορών ενδέχεται να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής των αστικών περιοχών.

Η Κύπρος λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα και της γεωγραφικής της θέσης βρίσκεται στα άκρα των διευρωπαϊκών δικτύων και σε μεγάλες αποστάσεις από τις κεντρικές περιοχές της ΕΕ. Επομένως, οι δυνατότητες διασύνδεσης με τα δίκτυα αυτά είναι πολύ περιορισμένες και δαπανηρές. Ταυτόχρονα, η σύνδεση με την ηπειρωτική Ευρώπη και τις γειτονικές χώρες εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από τις αεροπορικές μεταφορές επιβατών και τις θαλάσσιες μεταφορές εμπορευμάτων, καθιστώντας έτσι μια τέτοια σύνδεση εξαιρετικά ευάλωτη σε εξωτερικούς παράγοντες (όπως φυσικά φαινόμενα, τιμές του πετρελαίου). Σύμφωνα με το Intra EU – Connectivity, η Κύπρος βρίσκεται στη χειρότερη θέση μεταξύ των ΚΜ της ΕΕ στο δείκτη Προσβασιμότητα Πληθυσμού (69,3%, ενώ η επίδοση για όλα τα υπόλοιπα ΚΜ ξεπερνά το 75%)⁸.

β) Άλλα στοιχεία, κατά περίπτωση.

Δεν εφαρμόζεται.

⁸ Πηγή: <https://public.tableau.com/profile/connectivity#!/vizhome/EUConnect-TEST/IntraEUAverage>

2. ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΞΥΠΝΗ, ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΜΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΤΑΜΕΙΟ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΕΔΕΤ ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ, ΙΔΙΩΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΚΑΘΟΡΙΣΘΕΝΤΑ ΟΡΟΣΗΜΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

α) Περιγραφή και αξιολόγηση της προόδου που σημειώθηκε όσον αφορά την επίτευξη των εθνικών στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και της συμβολής των ΕΔΕΤ προς τον σκοπό αυτό, με αναφορά στα καθορισθέντα ορόσημα στο πλαίσιο επιδόσεων και στη στήριξη που χρησιμοποιήθηκε για τους στόχους της κλιματικής αλλαγής, κατά περίπτωση.

Οι περισσότεροι από τους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) που επιλέγηκαν να χρηματοδοτηθούν από τα ΕΔΕΤ 2014-2020 συμβάλουν στην επίτευξη των εθνικών στόχων της Κύπρου, όπως αυτοί καταγράφονται στο Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα για τη Στρατηγική Ευρώπη 2020. Η πρόοδος ανά Εθνικό Στόχο έχει ως εξής:

- 1) Ποσοστό Απασχόλησης (ηλικίας 20-64 ετών):** Οι συνθήκες στην αγορά εργασίας εξακολουθούν να βελτιώνονται για 4ο συνεχόμενο έτος μετά το 2015. Ειδικότερα το ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 20-64 ετών ανήλθε το 2018 στο 73,9% (ελαφρά υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μ.ο.), έναντι 70,8% το 2017 και 67,2% το 2013. Η τάση αυτή, υποστηριζόμενη από την οικονομική ανάπτυξη που χαρακτηρίζει τη χώρα, αναμένεται να συνεχιστεί και τα επόμενα έτη, με αποτέλεσμα να **καθίσταται εφικτή η επίτευξη του εθνικού στόχου αύξησης της απασχόλησης τουλάχιστον στο 75-77%**. Στις θετικές αλλαγές στην απασχόληση καταγράφονται οι **ταχύτεροι ρυθμοί αύξησης της απασχόλησης των ατόμων που πλήγηκαν περισσότερο από την οικονομική κρίση και ειδικότερα των ακραίων ηλικιακών ομάδων και των γυναικών.**

Αντίστοιχα, οι δείκτες ανεργίας παρουσιάζουν συνεχή μείωση· το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε το 2018 σε 8,1% σε σύγκριση με 17,1% το 2014 (υψηλότερο ποσοστό 10ετίας). Η **μακροχρόνια ανεργία**, ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού, **μειώθηκε σημαντικά** στο 2,7% το 2018 (επίδοση που είναι **καλύτερη του ευρωπαϊκού μ.ο.**) σε σχέση με 7,7% το 2014. Η **ανεργία των νέων ηλικίας 15-24 ετών**, παρά τη **σημαντική μείωσή** της στο 20,2% το 2018 έναντι 38,9% το 2013, **παραμένει σε επίπεδα υψηλότερα του ευρωπαϊκού μ.ο.** (15,2% το 2018).

Το **ποσοστό των νέων ηλικίας 15-24 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης παραμένει υψηλό** και ανήλθε στο 13,2% το 2018, επίδοση δυσμενέστερη του ευρωπαϊκού μ.ο. (10,5%). Σε δυσμενέστερη θέση βρίσκονται τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τα ποσοστά τους να είναι υπερδιπλάσια του ευρωπαϊκού μ.ο. (19,9% έναντι 9,1%).

Σημαντική είναι η συμβολή του ΕΚΤ στην επίτευξη του εθνικού στόχου αύξησης του ποσοστού απασχόλησης. Ειδικότερα, μέχρι το τέλος του 2018 είχαν εφαρμοστεί σειρά μέτρων διευκόλυνσης της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (κυρίως μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων απασχόλησης), της απόκτησης εργασιακής εμπειρίας (για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας των ανέργων), της αντιμετώπισης της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και προώθησης της επιχειρηματικότητας. Τα μέτρα απευθύνονται σε όλους τους ανέργους, καθώς και σε ευάλωτες και

ειδικές ομάδες πληθυσμού, όπως οι μακροχρόνια και οι νέοι άνεργοι, νέοι εκτός απασχόλησης/εκπαίδευσης ή κατάρτισης (NEET), άνεργοι με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και άνεργοι άνω των 50 ετών.

Μέσω των δράσεων ενεργητικής απασχόλησης, έλαβαν στήριξη **12.617 άτομα** για ένταξή τους στην αγορά εργασίας (εργοδότηση, τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας για την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας και δεξιοτήτων, συμβουλευτική υποστήριξη και προώθηση στην απασχόληση, πιστοποίηση επαγγελματικών προσόντων). Στο επίπεδο της εφαρμογής, επιβεβαιώνεται η προγραμματική στόχευση για τη μείωση της ανεργίας με έμφαση στους νέους και τους μακροχρόνια άνεργους. Ειδικότερα το **55,86% των ατόμων** που έλαβαν στήριξη **συμμετείχε σε δράσεις που απευθύνονταν αποκλειστικά σε νέους ανέργους** (δράσεις με τη στήριξη της ΠΑΝ και του ΕΚΤ) και το **9,67% σε δράσεις που απευθύνονταν αποκλειστικά σε μακροχρόνια ανέργους**.

Το **ΕΤΠΑ συμβάλει** στην απασχόληση κυρίως μέσω του ΘΣ3 και των Σχεδίων Χορηγιών (ΣΧ) για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας (ΜΜΕ, νεανική και γυναικεία επιχειρηματικότητα), με την πρόοδο να καλύπτει το 79,16% του στόχου που τέθηκε για την απασχόληση (δείκτης CO08). Μικρότερη πρόοδος παρουσιάζεται στη συμβολή των έργων βιώσιμης αστικής ανάπτυξης για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, όπου έχει επιτευχθεί μόνο του 20,8% του δείκτη CO08.

Όσον αφορά το **ΕΤΘΑ**, η μέχρι στιγμής συμβολή του στη δημιουργία και διατήρηση της απασχόλησης είναι περιορισμένη, αφού δεν έχουν ενεργοποιηθεί πλήρως τα ΣΧ των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, ενώ υπάρχει μικρή πρόοδος στην υλοποίηση των παρεμβάσεων αύξησης της ανταγωνιστικότητας και βιωσιμότητας των αλιευτικών επιχειρήσεων (επίτευξη μόλις 3,41% του στόχου).

Η συμβολή του **ΕΓΤΑΑ** στην αύξηση της απασχόλησης είναι ακόμα σχετικά περιορισμένη, αφού παρά την εγκατάσταση 160 νέων γεωργών, μέχρι τις 31/12/2018, στο πλαίσιο του Μέτρου 6.1 οι συνολικές νέες θέσεις εργασίας ανήλθαν στις 380. Η συμβολή αυτή αναμένεται να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια μέσα από το Μέτρο 19.2 που αφορά στην υλοποίηση επενδύσεων, καθώς και από την ολοκλήρωση των έργων στα υπόλοιπα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ).

- 2) Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A):** Ο εθνικός στόχος αύξησης των δαπανών E&A ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά 0,50% έχει ήδη επιτευχθεί, αφού ο σχετικός δείκτης παρουσιάζει συνεχή αύξηση τα τελευταία χρόνια φτάνοντας στο 0,56% του ΑΕΠ το 2017.

Μεταξύ των μέτρων που λήφθηκαν για τόνωση των δαπανών E&A ήταν και οι δράσεις που προκηρύχθηκαν με χρηματοδότηση από το **ΕΤΠΑ** (ΣΧ ενίσχυσης της επιχειρηματικής καινοτομίας και Προγράμματα RESTART 2016-2020) και αφορούν στην ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας σε τομείς όπου η χώρα διατηρεί συγκριτικό πλεονέκτημα, όπως αυτοί καθορίστηκαν στη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης. Μέχρι τις 31/12/18 η πρόοδος υλοποίησης των προαναφερθέντων έργων ήταν σχετικά περιορισμένη, παρόλο που ενεργοποιήθηκε, μέσω προσκλήσεων υποβολής προτάσεων, το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού των Προγραμμάτων RESTART 2016-2020.

Η προγραμματική συμβολή του **ΕΓΤΑΑ** στην επίτευξη του στόχου είναι περιορισμένη (€2,3εκ. διαθέσιμη δημόσια δαπάνη). Μέχρι το τέλος του 2018, δεν καταμετρήθηκε συμβολή του ΕΓΤΑΑ στην

επίτευξη του στόχου αύξησης των δαπανών σε Ε&Κ. Οι βασικές αιτίες εντοπίζονται στην καθυστέρηση στην πλήρη δραστηριοποίηση του Δικτύου Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας Κύπρου, στην περιορισμένη εκδήλωση ενδιαφέροντος συμμετοχής στο Καθεστώς 16.1 «Στήριξη για τη δημιουργία και λειτουργία Επιχειρησιακών Ομάδων (ΕΟ) της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας» και στη μη ενεργοποίηση του καθεστώτος 16.2 “ Δημιουργία νέων συστημάτων ποιότητας”.

- 3) Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ):** Το μερίδιο των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας ανήλθε στο 9,85% το 2017 σε σχέση με 9,34% το 2016, έναντι του στόχου 13% του 2020. Συνολικά, η παραγωγική δυναμικότητα των συστημάτων ΑΠΕ κατά την περίοδο 2013-2018 αυξήθηκε κατά 54,39%. Μεταξύ των συστημάτων ΑΠΕ, την υψηλότερη συμβολή στην αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας των ΑΠΕ κατέχει η ηλιακή ενέργεια (φωτοβολταϊκά συστήματα), που αυξήθηκε κατά 2,7 φορές περίπου, ως απόρροια σχεδιασμού και εφαρμογής σχετικών προγραμμάτων στήριξης.

Μέσω του ΕΤΠΑ και του ΤΣ προκηρύχθηκαν δράσεις ενίσχυσης της ενεργειακής αναβάθμισης των ΜΜΕ και κατοικιών, περιλαμβανομένης της χρήσης ΑΠΕ. Οι εν λόγω δράσεις έτυχαν σημαντικής αποδοχής από τους δικαιούχους, ενώ τα διαθέσιμα στοιχεία υλοποίησης των παρεμβάσεων δεν επιτρέπουν ασφαλή εκτίμηση της συμβολής τους στον εθνικό στόχο. Παράλληλα, εντός του 2018 εγκρίθηκαν έργα που προβλέπουν τη χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων (δάνεια με ευνοϊκούς όρους) για τη χρηματοδότηση παρεμβάσεων ενίσχυσης της ενεργειακής αναβάθμισης δημοσίων κτιρίων και κατοικιών, καθώς και κτιρίων επιχειρήσεων του δευτερογενή και τριτογενή τομέα (αναμένεται να προκηρυχθούν μέσα στο 2019).

Η συμβολή του **ΕΤΘΑ** στην επίτευξη του εθνικού στόχου ήταν μηδενική, καθώς δεν ενεργοποιήθηκαν οι προβλεπόμενες μέσω της προσέγγισης CLLD παρεμβάσεις όπως και η σχετική πρόβλεψη στήριξης της ενεργειακής απόδοσης και προώθησης ΑΠΕ των παραγωγικών επενδύσεων στην υδατοκαλλιέργεια.

Η συμβολή του **ΕΓΤΑΑ** στην επίτευξη του στόχου αύξησης του μεριδίου των ΑΠΕ είναι περιορισμένη και προέρχεται από τις παρεμβάσεις του Καθεστώτος 4.1, που μεταξύ άλλων ενισχύει την παραγωγή και χρήση ενέργειας από φωτοβολταϊκά συστήματα, για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο των επενδύσεων που υλοποιούνται μέσα από το ΠΑΑ δίδεται προτεραιότητα (στο στάδιο της μοριοδότησης) στις επενδύσεις σε ΑΠΕ, η ολοκλήρωση των οποίων τα επόμενα χρόνια θα συμβάλει περαιτέρω στον σχετικό εθνικό στόχο.

- 4) Εκπομπές Ρύπων:** Η Κύπρος υπολείπεται σημαντικά στην επίτευξη των εθνικών στόχων του 2020 και του 2030 για τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, με τη σημαντικότερη επιβάρυνση να εντοπίζεται στις δραστηριότητες παραγωγής και μεταφοράς ενέργειας. Ειδικότερα, οι συνολικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου το 2016 ήταν 8.761 Gg ισοδύναμα CO₂, εκτός του τομέα της χρήσης γης, της αλλαγής της χρήσης γης και της δασοπονίας (LULUCF). Μεταξύ του 2005 και του 2016, οι συνολικές εθνικές εκπομπές εκτός του LULUCF μειώθηκαν κατά 5,5%. Κατά την ίδια περίοδο, οι εκπομπές εκτός του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ) μειώθηκαν κατά 2,04% σε σύγκριση με το 2005. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία για το 2017 (απογραφή GHG που υποβλήθηκε στην

ΕΕ τον Ιανουάριο του 2019), οι συνολικές εκπομπές εκτός LULUCF μειώθηκαν κατά 3,5% σε σύγκριση με το 2005, ενώ οι εκτός ΣΕΔΕ εκπομπές αυξήθηκαν κατά 1,9% κατά την ίδια περίοδο.

Μέσω του **ΕΤΠΑ και του ΤΣ** συγχρηματοδοτούνται έργα που συμβάλουν στη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου (δείκτης CO₂e), όπως είναι οι δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στις επιχειρήσεις, στις κατοικίες και στα δημόσια κτίρια. Μέχρι τις 31/12/18 είχαν ενεργοποιηθεί μόνο οι δράσεις στις επιχειρήσεις και στις κατοικίες, με αποτέλεσμα η πρόοδος επίτευξης του δείκτη CO₂e να υπολείπεται σημαντικά του τελικού στόχου για το 2023. Επιπλέον, έργα που υλοποιούνται με πόρους του ΤΣ και αφορούν στη βελτίωση των συστημάτων μεταφορών και στην ενίσχυση της κινητικότητας με τρόπους φιλικούς προς το περιβάλλον, συμβάλουν επίσης στη μείωση της εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου, ενώ συμβολή έχουν τα έργα που αφορούν στη βελτίωση των υποδομών μεταφορών και της διασύνδεσής τους με τα ΔΕΔ-Μ. Ανάλογη έμμεση συνεισφορά έχουν και τα έργα που αφορούν στη διαχείριση στερεών αποβλήτων και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Περιορισμένη μέχρι στιγμής είναι η συμβολή του **ΕΤΘΑ** στην επίτευξη του σχετικού εθνικού στόχου, κυρίως μέσω του Μέτρου 1.20, που περιλαμβάνει επενδύσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των αλιευτικών σκαφών, και του Μέτρου 1.21 για την αντικατάσταση κινητήρων.

Η συμβολή του **ΕΓΤΑΑ** στην επίτευξη του εθνικού στόχου προκύπτει από την υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων σε κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις για τη διαχείριση των αποβλήτων τους (Μέτρο 4.1.3), τα οποία είχαν πολύ μικρή υλοποίηση μέχρι το 2018, ενώ δεν έχουν ενεργοποιηθεί ακόμα οι δράσεις κατάρτισης για τη διαχείριση των απόβλητων. Έμμεση αρνητική επίπτωση στην αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου εντοπίζεται από τις παρεμβάσεις του ΕΓΤΑΑ, λόγω της σημαντικής αύξησης του ζωικού κεφαλαίου μέσα από τις παρεμβάσεις του Μέτρου 4.1.

- 5) Ενεργειακή Απόδοση:** Η κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας στη χώρα μειώθηκε κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης από 2,5 Mtoe το 2012 σε 2,27 Mtoe το 2015, ενώ το 2017 αυξήθηκε πάλι σε 2,52 Mtoe, ως αποτέλεσμα της οικονομικής ανάκαμψης, με χαρακτηριστική την αύξηση της έντασης ενέργειας του βιομηχανικού τομέα. Σημειώνεται επίσης ότι ο στόχος ενεργειακής αναβάθμισης των κτιρίων δημοσίων φορέων του 2017 έχει επιτευχθεί.

Η μέχρι σήμερα συμβολή των ΕΔΕΤ στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας προέρχεται από τις δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στις επιχειρήσεις (**ΕΤΠΑ**) και στις κατοικίες (**ΤΣ**). Η ολοκλήρωση των εν λόγω έργων μαζί με την ενεργοποίηση νέων δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας σε ΜΜΕ, δημόσια κτίρια και κατοικίες μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων (**ΕΤΠΑ και ΤΣ**), αναμένεται να επιφέρουν περαιτέρω μείωση στην κατανάλωση ενέργειας.

Η συμβολή του **ΕΤΘΑ** στην επίτευξη του στόχου είναι περιορισμένη, καθώς στη δράση αντικατάστασης των κινητήρων αλιευτικών σκαφών εκδηλώθηκε πολύ μικρό ενδιαφέρον από τους Δικαιούχους, ενώ μέσω του Μέτρου 1.20 υπήρξαν επενδύσεις για βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των αλιευτικών σκαφών με μικρή συμβολή στον εθνικό στόχο.

- 6) Σχολική Εκπαίδευση:** ο εθνικός στόχος της μείωσης του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω από 10% έχει ήδη επιτευχθεί. Ειδικότερα, το ποσοστό διαρροής μειώθηκε σημαντικά

το 2015 σε 5,2% από 11,4% το 2012, ενώ αυξήθηκε σημαντικά το 2017 στο 8,5%, προτού υποχωρήσει στο 7,8% το 2018 (έναντι 10,6% του μέσου όρου της ΕΕ).

Το **ΕΚΤ** συμβάλει στην επίτευξη του σχετικού εθνικού στόχου μέσω, μεταξύ άλλων, του έργου «Δράσεις Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης– ΔΡΑΣΕ», το οποίο στοχεύει στην αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση στους μαθητές που ανήκουν σε νοικοκυριά που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας ή βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

- 7) Τριτοβάθμια Εκπαίδευση:** Η Κύπρος κατέχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ, το οποίο έφτασε στο 57,1% το 2018 (έναντι 40,7% του μ.ό. της ΕΕ), υπερκαλύπτοντας τον εθνικό στόχο του 46%. Το 2018 παρατηρήθηκε αύξηση στην απασχόληση των πρόσφατων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (81,3% έναντι 75,1% του 2017), μειώνοντας τη διαφορά από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μ.ο. (85,4% το 2018 και 84,9% το 2017).

Στο πλαίσιο του **ΕΚΤ** επιδιώκεται η βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση για αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τη στήριξη δράσεων που στοχεύουν στην καλύτερη διασύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας, μέσω της λειτουργίας των Γραφείων Διασύνδεσης με τον επιχειρηματικό κόσμο με σκοπό την τοποθέτηση φοιτητών σε επιχειρήσεις για πρακτική άσκηση.

- 8) Κίνδυνος Φτώχειας ή Κοινωνικού Αποκλεισμού:** Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έφτασε στο 25,2% το 2017 (έναντι 22,4% του μ.ό. της ΕΕ) αλλά παρουσιάζει καθοδική τάση (28,9% το 2015 και 27,7% το 2016). Ο αριθμός των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σημείωσε επίσης μείωση.

Το **ΕΚΤ** συμβάλει άμεσα στην επίτευξη του σχετικού εθνικού στόχου, μέσω ενεργητικών πολιτικών ένταξης (ΣΧ για την εργοδότηση ανέργων ευπαθών ομάδων του πληθυσμού), δράσεων θετικής διάκρισης στον τομέα της εκπαίδευσης (ΔΡΑΣΕ και παροχή σχολικού πρωινού σε άπορους μαθητές), επέκτασης της εφαρμογής του νέου συστήματος αξιολόγησης της αναπηρίας και λειτουργίας κατοικιών προστατευόμενης διαβίωσης, καθώς και της Δημιουργίας Κεντρικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας.

Παράλληλα, πόροι του ΕΤΠΑ θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση της φτώχειας ή/και του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω δράσεων που στοχεύουν στην αναβάθμιση των κοινωνικών υπηρεσιών σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, που όμως δεν είχαν ενεργοποιηθεί μέχρι τις 31/12/18.

Σε ότι αφορά στο **ΕΓΤΑΑ**, η μέχρι σήμερα πρόοδος υλοποίησης των σχετικών παρεμβάσεων δε συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη του εθνικού στόχου, ενώ η χαμηλή δαπάνη των Μέτρων της Προτεραιότητας 6 περιορίζει τη συμβολή των εν λόγω δράσεων στη μείωση του “βαθμού αγροτικής φτώχειας”, ο οποίος έφτασε στο 0,252 το 2017 σε σχέση με 0,273 το 2014.

Συνολικά, εκτιμάται ότι οι θετικές εξελίξεις στη μείωση του κινδύνου φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού συνδέονται με τη βελτίωση των συνθηκών της οικονομίας και της αγοράς εργασίας, καθώς και με την εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ). Παράλληλα η προσφορά

υποστηρικτικών υπηρεσιών που παρέχονται από το κράτος προς τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες του πληθυσμού συμβάλλει στην κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση των ατόμων που αντιμετωπίζουν εντονότερα τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας.

β) Περιγραφή και αξιολόγηση, σε σχέση με τα ορόσημα που ορίζονται στο πλαίσιο επιδόσεων και τη στήριξη που χρησιμοποιήθηκε για τους στόχους της κλιματικής αλλαγής, κατά περίπτωση, του τρόπου με τον οποίο τα ΕΔΕΤ έχουν συμβάλει στην επίτευξη των θεματικών στόχων και της προόδου που έχει σημειωθεί στην επίτευξη των αναμενόμενων βασικών αποτελεσμάτων για καθέναν από τους θεματικούς στόχους που ορίζονται στη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, περιγραφής της συμβολής των ΕΔΕΤ στην επίτευξη της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, όσον αφορά τα καθορισθέντα ορόσημα στο πλαίσιο επιδόσεων για κάθε πρόγραμμα.

Με βάση την ανάλυση στην Ενότητα 1 της παρούσας Έκθεσης, **δεν προέκυψαν μέχρι τις 31/12/18 σημαντικές μεταβολές στις αναπτυξιακές ανάγκες και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος, όπως αυτές αναλύονται στη ΣΕΣ.**

Η συμβολή των ΕΔΕΤ στην επίτευξη των αναμενόμενων βασικών αποτελεσμάτων ανά Προτεραιότητα Χρηματοδότησης (ΠΧ), Θεματικό Στόχο (ΘΣ) και Ταμείο έχει ως εξής:

1) Υποστήριξη της Αναδιάρθρωσης και Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής Οικονομίας

(i) Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας (ΘΣ 1, 2 & 3)

Η υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας αποτελεί κεντρικό στόχο της ΣΕΣ, που εξυπηρετείται περίπου από το **27% των πόρων των ΕΔΕΤ** που διατίθενται στους **ΘΣ 1, 2 & 3**, μέσω του ΕΤΠΑ, του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ. Σημειώνεται ότι το 66,26% των συνολικών πόρων του ΕΤΠΑ διατίθεται στους ΘΣ 1-3.

Έρευνα & Καινοτομία (Ε&Κ)

Μέσω των ΕΔΕΤ πραγματοποιούνται στοχευμένες παρεμβάσεις, που αφορούν στην αύξηση των επενδύσεων σε Ε&Κ και στη διασύνδεσή της με τον παραγωγικό ιστό της οικονομίας.

Μέσω του ΕΤΠΑ επιδιώκεται η αύξηση της ερευνητικής δυναμικότητας της χώρας και των ιδιωτικών επενδύσεων σε δραστηριότητες, υποδομές και ικανότητες Ε&Κ. Οι σχετικές Προσκλήσεις του ΕΠ ΑΑΑ ενεργοποίησαν διπλάσιους από τους διαθέσιμους πόρους του ΕΤΠΑ στο ΘΣ1. Παρά την υψηλή απορρόφηση των πόρων του ΘΣ1 (53,76%), που οφείλεται κυρίως στο προχωρημένο στάδιο υλοποίησης δύο έργων ερευνητικών υποδομών, παρατηρήθηκε καθυστέρηση μέχρι το τέλος του 2018 στην υλοποίηση έργων ενίσχυσης της επιχειρηματικής καινοτομίας και διασύνδεσης των επιχειρήσεων με την ερευνητική κοινότητα. Ειδικότερα, καθυστερήσεις εντοπίστηκαν στην αξιολόγηση των προτάσεων για συγχρηματοδότηση μέσω του ΣΧ για την ενίσχυση της επιχειρηματικής καινοτομίας. Επίσης λόγω του ότι η έναρξη των προκηρύξεων των Προγραμμάτων RESTART 2016-2020 έγινε τον Σεπτέμβριο 2016, δεν ήταν ορατά τα αποτελέσματα μέχρι το τέλος του 2018. Ως εκ τούτου, υπήρξε μικρή πρόοδος στην

επίτευξη των σχετικών δεικτών του ΕΠ ΑΑΑ για Ε&Κ (CO01, CO24, CO26 και CO28), ενώ η μη επίτευξη του στόχου του δείκτη CO27 για το 2018 οδήγησε στη μη επίτευξη του Πλαισίου Επίδοσης του ΑΠ1 του ΕΠΑΑΑ.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ επιδιώκεται η ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων/ερευνητικών κέντρων και μονάδων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους της γεωργίας και των διατροφικών προϊόντων. Οι σχετικές παρεμβάσεις του Μέτρου 16 του ΠΑΑ δεν έχουν ακόμη αποδώσει εκροές (μέχρι το τέλος του 2018, είχαν ενταχθεί 2 έργα σύστασης επιχειρησιακών ομάδων με τη συμμετοχή ερευνητικών φορέων), ενώ καθυστέρηση παρατηρείται και στη δημιουργία του Δικτύου Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας Κύπρου.

Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Μέσω του ΕΤΠΑ επιδιώκεται η ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας και η επέκταση των δημόσιων υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Μέχρι τις 31/12/18 είχαν ενταχθεί στο ΕΠ ΑΑΑ 7 έργα η-διακυβέρνησης (στους τομείς υγείας, εκπαίδευσης, πολεοδομίας, διαχείρισης δημοσίων συμβάσεων κ.α.) συνολικής δημόσιας δαπάνης €61,21 εκ. (95,47% των πόρων του ΘΣ2). Έχουν επιτευχθεί οι στόχοι του Πλαισίου Επίδοσης του ΑΠ2. Δεν έχουν ακόμα ενεργοποιηθεί οι δράσεις για ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας.

Όσον αφορά στο **ΕΓΤΑΑ**, επιδιώκεται η περαιτέρω διείσδυση των ΤΠΕ στις αγροτικές περιοχές, μέσω του Καθεστώτος 7.3 του ΠΑΑ, που ενεργοποιήθηκε το 2018. Εγκρίθηκε μια αίτηση με συνολική δέσμευση €589.050 που προβλέπει τη δημιουργία νησίδων ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο στις αγροτικές περιοχές, συμβάλλοντας στην περαιτέρω εξοικείωση των κατοίκων με τις ΤΠΕ και κατ' επέκταση στην αύξηση της χρήσης του διαδικτύου.

Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ

Οι σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις αποσκοπούν στη βελτίωση της πρόσβασής των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση και στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Η χρηματοδοτική στήριξη εστιάζει σε τομείς που παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα για την οικονομία (π.χ. μεταποίηση/τουρισμός-ΕΤΠΑ, γεωργία-ΕΓΤΑΑ και αλιεία/υδατοκαλλιέργεια-ΕΤΘΑ). Παράλληλα, προωθούνται μέτρα οριζόντιου χαρακτήρα στήριξης συνεργασιών, δικτύων επιχειρήσεων και αλυσίδων αξίας και εξωστρέφειας.

Μέσω του **ΕΤΠΑ** επιδιώκεται η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και του τουριστικού προϊόντος, καθώς και η ενθάρρυνση της ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Μέχρι 31/12/18 ενεργοποιήθηκε το 93,80% των σχετικών πόρων, μέσω Προσκλήσεων που αφορούσαν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ του μεταποιητικού τομέα, στην προώθηση της γυναικείας και της νεανικής επιχειρηματικότητας, επενδύσεις και δράσεις προβολής/προώθησης και εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος, παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης προς τις ΜΜΕ, καθώς και ενίσχυση υποδομών υποστήριξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης. Ικανοποιητική πρόοδος εντοπίζεται στην επίτευξη της τιμής στόχου των δεικτών CO01 (δείκτης

Πλαισίου Επίδοσης) και CO08, ενώ σχετική υστέρηση παρουσιάζει η πρόοδος επίτευξης του στόχου των ιδιωτικών επενδύσεων (CO06).

Όσον αφορά στη συμβολή του **ΕΤΘΑ**, επιδιώκεται η διαφοροποίηση και ο εμπλουτισμός της οικονομικής δραστηριότητας των αλιέων, η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός των αλιευτικών σκαφών, η ενίσχυση της καινοτομίας και των παραγωγικών επενδύσεων στον τομέα των υδατοκαλλιεργειών, η μεταφορά γνώσης μέσω συμπράξεων επιστημόνων και αλιέων και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, μέσω της προώθησης επενδύσεων για τη βελτίωση της οργάνωσης της αγοράς και της μεταποίησης των προϊόντων τους. Έχουν εγκριθεί 372 έργα δημόσιας δαπάνης ύψους €13,19 εκ. και έχουν πραγματοποιηθεί δαπάνες ύψους €3,06 εκ.. Αφορούν σε ΣΧ για επενδύσεις στα αλιευτικά σκάφη, στην υδατοκαλλιέργεια και στον τομέα εμπορίας αλιευτικών προϊόντων, για αποζημίωση ζημιών που προκαλούνται στα αλιεύματα από προστατευόμενα θηλαστικά, καθώς και τις επενδύσεις για βελτίωση των υποδομών αλιευτικών καταφυγίων. Τα Ορόσημα 2018 των Δεικτών Εκρών 1.3, 2.2 και 5.2 του Πλαισίου Επίδοσης που συνδέονται με τον ΘΣ3 έχουν επιτευχθεί.

Όσον αφορά στο **ΕΓΤΑΑ**, επιδιώκεται η βελτίωση της ηλικιακής διάρθρωσης των γεωργών, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα, η ενίσχυση της βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεων, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της μεταποίησης και η δημιουργία εναλλακτικών πηγών εισοδήματος σε αγροτικές περιοχές. Στο πλαίσιο του Μέτρου 6.1 του ΠΑΑ «Ενίσχυση Πρώτης Εγκατάστασης Νέων Γεωργών» έχουν εγκριθεί 193 αιτήσεις, εκ των οποίων οι 160 έχουν ήδη λάβει χρηματοδότηση, ενώ 17 δικαιούχοι προέκυψαν από γέφυρα χρηματοδότησης με το ΠΑΑ 2007-2013, συνολικού ύψους €1,86 εκ. (26,5% του Π/Υ του Μέτρου). Από τους 160 δικαιούχους, οι 112 έχουν συμμετάσχει σε προγράμματα κατάρτισης (Μέτρο 1.1), οι 121 έχουν εγκριθεί για χρηματοδότηση και από το Καθεστώς 4.1 με εγκεκριμένο ποσό ενίσχυσης €35,6 εκ., ενώ 25 δικαιούχοι έχουν προχωρήσει σε υλοποίηση των επενδυτικών τους σχεδίων λαμβάνοντας €3,94εκ. (περίπου €6,5εκ. επενδύσεις). Στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων συμβάλλουν και οι δράσεις των Καθεστώτων 1.1 και 1.2 (επαγγελματική κατάρτιση και δραστηριότητες επίδειξης) και των Μέτρων M03 (Συστήματα ποιότητας), M09 – (ομάδες και οργανώσεις παραγωγών) και M16 (Συνεργασία).

(ii) Μεταφορές και Βασικές υποδομές Δικτύων (ΘΣ7)

Η αναδιάρθρωση της οικονομίας συμπληρώνεται από την κάλυψη των αναγκών σε υποδομές διασύνδεσης με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), οι οποίες συγχρηματοδοτούνται εξολοκλήρου από το **ΤΣ**. Περίπου το **11,6% των πόρων του ΤΣ** διατίθεται στη δημιουργία υποδομών για ολοκλήρωση του διαδρόμου του Κεντρικού Δικτύου Orient/East-Med των ΔΕΔ-Μ που καταλήγει στην Κύπρο.

Οι σχετικές δράσεις περιλαμβάνουν την «Αναβάθμιση του Λιμένα Λεμεσού – Β' Φάση» (έχει ήδη ολοκληρωθεί), και το «Δρόμο Πρωταρχικής Σημασίας που συνδέει το νέο Λιμάνι Λεμεσού με τον Αυτοκινητόδρομο Λεμεσού – Πάφου, Φάση II», που βρίσκεται στην τελική φάση ολοκλήρωσής

του. Ως αποτέλεσμα, ο δείκτης 7i.1 έχει ήδη επιτευχθεί (δείκτης πλαισίου επίδοσης) και ο δείκτης CO14a παρουσιάζει σημαντική πρόοδο επίτευξης.

(iii) Θεσμική Ικανότητα και Αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης (ΘΣ11)

Οι στόχοι του ΘΣ11 εξυπηρετούνται αποκλειστικά μέσω του ΕΚΤ. Επιδιώκεται η αναδιάρθρωση της Δημόσιας Διοίκησης, η βελτίωση της αποδοτικότητας και της λειτουργίας της, η ανάπτυξη και βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων. Στο ΕΠ ΑΑΠΚΣ εντάχθηκαν δύο έργα 1) «Δημιουργία και Λειτουργία Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας – ΥΔΕΠ», που παρουσιάζει σημαντική πρόοδο και 2) «Μαθησιακή Υποστήριξη της Εφαρμογής Διοικητικών Αλλαγών στη Δημόσια Διοίκηση». Ο βαθμός απορρόφησης των πόρων του ΘΣ ανήλθε στο 53,96%.

2) Αναβάθμιση Ανθρώπινου Δυναμικού, Προώθησης της Απασχόλησης και Κοινωνική Συνοχή

(i) Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων (ΘΣ8)

Μέσω του ΕΚΤ επιδιώκεται η μείωση των ανέργων (νέων, γυναικών, μακροχρόνια ανέργων κ.ά.), η ενίσχυση της απήχησης των ενεργητικών πολιτικών για την απασχόληση, η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΑ) και η αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων σε χώρες της ΕΕ μέσω του δικτύου EURES. Ως αποτέλεσμα, **12.617 άτομα έλαβαν στήριξη** για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας (εργοδότηση, τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας για την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας και δεξιοτήτων, συμβουλευτική υποστήριξη και προώθηση στην απασχόληση, πιστοποίηση επαγγελματικών προσόντων).

Επίσης, επιβεβαιώνεται η προγραμματική στόχευση για μείωση της ανεργίας με έμφαση στους νέους και τους μακροχρόνια άνεργους, αφού το **55,86% των ατόμων** που έλαβαν στήριξη **συμμετείχε σε δράσεις που απευθύνονταν αποκλειστικά σε νέους άνεργους** (δράσεις με τη στήριξη της ΠΑΝ και του ΕΚΤ) και το **9,67% σε δράσεις που απευθύνονταν αποκλειστικά σε μακροχρόνια άνεργους**.

Αναλυτικότερα:

- μέσω Σχεδίων Χορηγιών/Παροχής Κινήτρων και έργων δημοσίων συμβάσεων (επιδοτούμενα προγράμματα απασχόλησης ανέργων) **εργοδοτήθηκαν 6.920 άνεργοι**, συμπεριλαμβανομένων των ανέργων ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Ειδικότερα, το **35,82%** των συμμετεχόντων **στηρίχθηκε από δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης νέων**, το **27,82%** από **δράσεις οριζόντιου χαρακτήρα**, το **17,0%** από **δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης μακροχρόνια ανέργων**, το **16,69%** από **δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης ανέργων άνω των 50 ετών και τέλος το 2,69%** από **δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης ανέργων ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού (άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις)**.
- μέσω σχεδίων τοποθέτησης ανέργων νέων σε επιχειρήσεις και οργανισμούς (αποφοίτων Γυμνασίων/Λυκείων/Τεχνικών Σχολών και Σχολών Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης, πτυχιούχων κάτω των 35 ετών και πτυχιούχων Νομικής/Αρχιτεκτονικής/Πολιτικής Μηχανικής μέχρι 29

ετών), δόθηκε η δυνατότητα σε **4.293 ανέργους να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία ή να πραγματοποιήσουν πρακτική άσκηση**, βελτιώνοντας τους όρους και τις προϋποθέσεις μόνιμης ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

- περιορισμένη παραμένει η συμβολή του ΕΚΤ στην ενίσχυση των δεξιοτήτων των άνεργων νέων (ηλικίας 15-29 ετών), μέσω δράσεων ενημέρωσης, κατάρτισης και καθοδήγησης, για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας.
- **Βελτιώθηκε η ικανότητα των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης**, μέσω της ενίσχυσης της υλικοτεχνικής υποδομής και της στελέχωσης της ΔΥΑ, καθώς και της ανάπτυξης συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Επιδιώκεται επίσης η παροχή ευκαιριών απασχόλησης για ανέργους, μέσω της σύμπραξης με ιδιωτικά γραφεία εξεύρεσης εργασίας. Η περαιτέρω ενίσχυση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, κυρίως μέσω της εξατομικευμένης προσέγγισης ανέργων και εργοδοτών, η αξιολόγηση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και η εφαρμογή εξειδικευμένων προσεγγίσεων στην υποστήριξη ενεργοποίησης των νέων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης αποτελούν προτεραιότητες που πρέπει να αντιμετωπισθούν.
- Σημειώνεται, ότι στο πλαίσιο του Δικτύου EURES και των παρεχόμενων υπηρεσιών εργασιακής κινητικότητας, ενημέρωσης, σύζευξης της προσφοράς και ζήτησης εργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και με την ενεργό εμπλοκή των στελεχών της ΔΥΑ **εξυπηρετήθηκαν 11.177 άτομα και τοποθετήθηκαν 570 άτομα σε θέσεις εργασίας ή πρακτικής άσκησης στην Κύπρο ή σε χώρες της ΕΕ**.
- Για την αντιμετώπιση του φαινομένου της αδήλωτης εργασίας, υλοποιείται η αναδιάρθρωση και ενοποίηση των Υπηρεσιών Επιθεώρησης Εργασίας, με παράλληλη αύξηση του αριθμού των διενεργούμενων επιθεωρήσεων και των ελέγχων συμμόρφωσης με τη νομοθεσία περί αδήλωτης εργασίας.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ επιδιώκεται η δημιουργία θέσεων απασχόλησης με έμφαση στους νέους και στις γυναίκες, η ένταξη νεοεισερχόμενων γεωργών και η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης σε μη γεωργικές δραστηριότητες μέσω στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης. Η συμβολή του ΠΑΑ στην αύξηση της απασχόλησης είναι περιορισμένη λόγω του περιορισμένου αριθμού ολοκληρωμένων έργων (380 άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας) και της μη διενέργειας πληρωμών στο Μέτρο 19.2 για τα νέα έργα (πραγματοποιήθηκαν πληρωμές σε έργα γέφυρας ύψους €571.833), που περιλαμβάνει το σύνολο των διαθέσιμων πόρων του ΠΑΑ για την υλοποίηση επενδύσεων με εξαίρεση τα επενδυτικά σχέδια σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης (Καθεστώς 6.1 και 4.1).

Η συμβολή του **ΕΤΘΑ** στην εξυπηρέτηση των στόχων του ΘΣ8 είναι περιορισμένη, λόγω της μη υλοποίησης των παρεμβάσεων των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, ενώ και οι τιμές επίτευξης των στόχων για τη διατήρηση και δημιουργία θέσεων απασχόλησης των λοιπών παρεμβάσεων της ΠΕ4 κινούνται σε χαμηλά επίπεδα.

(ii) Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων (ΘΣ9)

Η **συμβολή του ΕΚΤ** στο ΘΣ9 ανέρχεται σχεδόν στο 52% περίπου και εστιάζει στην αύξηση της απασχόλησης ατόμων ευπαθών ομάδων, συμβάλλοντας στην επίτευξη του εθνικού στόχου για τη μείωση της φτώχειας. Η συμβολή αυτή προκύπτει κυρίως από τις ακόλουθες παρεμβάσεις:

- Δράσεις Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης, με την εφαρμογή μέτρων θετικής διάκρισης στον τομέα της εκπαίδευσης υπέρ των μαθητών που οι ίδιοι ή τα μέλη οικογενειών τους κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό και υλικές ή άλλες στερήσεις, καθώς και την παροχή πρωϊνού σε άπορους μαθητές (530 σχολικές μονάδες).
- ΣΧ για την πρόσληψη άνεργων ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (άτομα με χρόνιες παθήσεις, αναπηρία και άνω των 50 ετών), με τη δημιουργία 1.340 νέων θέσεων εργασίας.
- Επέκταση εφαρμογής του συστήματος αξιολόγησης της αναπηρίας και λειτουργικότητας (αξιολόγηση ή επανααξιολόγηση 10.819 περιπτώσεων αναπηρίας) και λειτουργία δομής υποστηριζόμενης διαβίωσης.
- Δημιουργία Κεντρικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας, με την αναβάθμιση του επιπέδου των παρεχομένων υπηρεσιών, τον εξορθολογισμό των κοινωνικών παροχών και τη διεκπεραίωση 208.526 αιτήσεων δικαιούχων (86,61% του στόχου).

Το **ΕΤΠΑ** συμβάλει στο ΘΣ9 κατά 25% περίπου, μέσω κυρίως της αναβάθμισης των κοινωνικών υποδομών στις υποβαθμισμένες περιοχές. Μέχρι τις 31/12/18 δεν είχαν ενεργοποιηθεί οι σχετικές δράσεις, με αποτέλεσμα η συμβολή του ταμείου στους επιδιωκόμενους στόχους να είναι μηδενική.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ επιδιώκεται η διαφοροποίηση του εισοδήματος στις αγροτικές περιοχές, ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος για βελτίωση της επισκεψιμότητας σε αυτές και η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας στην ύπαιθρο. Μέχρι το τέλος του 2018, είναι περιορισμένη η συμβολή του ΕΓΤΑΑ στην επίτευξη του στόχου μείωσης της φτώχειας μέσω των παρεμβάσεων της Προτεραιότητας 6 (Καθεστώς 4.2 "Επενδύσεις που αφορούν στη μεταποίηση, εμπορία και ανάπτυξη γεωργικών και δασικών προϊόντων", Μέτρα Μ07 "Βασικές υπηρεσίες στην ύπαιθρο" και Μ19 "Στήριξη τοπικής ανάπτυξης μέσω Leader"). Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκαν πληρωμές €2,428,539 στο Καθεστώς 4.2, €7,240,364 στο Μέτρο 7 και €1,845,625 στο Μέτρο 19. Ο δείκτης Σ20 «Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε έργα που λαμβάνουν στήριξη» έφτασε στο 35% του αρχικού στόχου (35 θέσεις εργασίας). Το ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού που καλύπτεται από στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης (Σ21) φτάνει στο 12,32% ξεπερνώντας τον αρχικό στόχο κατά 106,7%.

(iii) Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση (ΘΣ10)

Μέσω του ΕΚΤ επιδιώκεται η αύξηση του ποσοστού συμμετεχόντων στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, στη μαθητεία και στην πρακτική άσκηση, στη δια βίου μάθηση, στην πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων και στον αριθμό των επαγγελματιών που πιστοποιούνται μέσα από την επέκταση του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων. Σε επίπεδο εφαρμογής, υλοποιείται με αργό ρυθμό το έργο «Θέσπιση Μηχανισμών για την Επικύρωση της Μη Τυπικής και Άτυπης Μάθησης» (έχει γίνει σχεδιασμός της πιλοτικής εφαρμογής του σχετικού Εθνικού Σχεδίου Δράσης), ενώ το έργο «Επέκταση και λειτουργία του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων» υλοποιείται με περιορισμένο ενδιαφέρον από πλευράς εργαζομένων, ανέργων αλλά

και εργοδοτών (ο αριθμός των ατόμων για τα οποία διενεργείται αξιολόγηση επαγγελματικών προσόντων ανήλθε στους 983 ή 21,84% της τιμής στόχου του έργου, ενώ πιστοποίηση στα υφιστάμενα ΠΕΠ απέκτησαν 636 άτομα ή 15,90% της τιμής στόχου). Από την άλλη, υπάρχει ικανοποιητικός βαθμός υλοποίησης του έργου «Ανάπτυξη της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Κύπρο» (σε φάση ολοκλήρωσης βρίσκεται η ανάπτυξη των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών και σε ανάπτυξη βρίσκονται οι λοιπές πρόνοιες του έργου), καθώς και το έργο «Γραφεία Διασύνδεσης Πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας» (οι τοποθετήσεις φοιτητών για πρακτική άσκηση ξεκίνησαν στο τέλος του 2018).

Μέσω του ΕΓΤΑΑ, και ειδικότερα στο πλαίσιο των Καθεστώτων του Μ01, εκπαιδεύτηκαν 1.436 γεωργοί (1.168 μέσω του Καθεστώτος Μ1.1 και 268 μέσω του Καθεστώτος Μ1.3). Παρά τη χαμηλή χρηματοδοτική συνεισφορά του Μ01 στο ΠΑΑ, διαπιστώνεται ότι έχει ενταχθεί σε δράσεις εκπαίδευσης περίπου το 6% των αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων που εμπορεύονται προϊόντα στην αγορά (περίπου 18.000 εκμεταλλεύσεις), το 58 % των γεωργών 1ης εγκατάστασης, ενώ το υπόλοιπο 42% θα τύχουν εκπαίδευσης στο άμεσο μέλλον. Η ανάπτυξη γνώσεων στις αγροτικές περιοχές έχει επικεντρωθεί σε κλάδους που είχαν κριθεί ως κλάδοι προτεραιότητας, ενώ 35% του συνόλου των εκπαιδευομένων παρακολούθησαν προγράμματα βιολογικής παραγωγής.

3) Προστασία και Αποδοτική Χρήση των Πόρων

i. Υποστήριξη της Μετάβασης σε μία Οικονομία Χαμηλών Εκπομπών Διοξειδίου του Άνθρακα σε όλους τους τομείς (ΘΣ4)

Μέσω του **ΕΤΠΑ και του ΤΣ** επιδιώκεται η εξοικονόμηση στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας και στην τελική χρήση από επιχειρήσεις, κατοικίες και δημόσια κτίρια, η αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ και η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Με συγχρηματοδότηση από το **ΕΤΠΑ** έχουν ενταχθεί εξήντα οκτώ (68) έργα (ένα έργο αφορά σε Χρηματοδοτικά Εργαλεία και τα υπόλοιπα αποτελούν έργα του ΣΧ «Εξοικονομώ – Αναβαθμίζω στις Επιχειρήσεις») δημόσιας δαπάνης €19,81 εκ. (129,53% της κατανομής πόρων του ΘΣ4). Επίσης, στο πλαίσιο των στρατηγικών ΟΒΑΑ έχουν ενταχθεί τρία (3) έργα αστικής κινητικότητας των Δήμων Λεμεσού, Λευκωσίας και Πάφου με Π/Υ €18,36 εκ. (109,5% των πόρων του ΘΣ4), που συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών ρύπων. Με συγχρηματοδότηση από το **ΤΣ** έχουν ενταχθεί 10 έργα με Π/Υ €110,3 εκ. (88,67% της κατανομής πόρων του ΘΣ4), στα οποία περιλαμβάνονται το ΣΧ «Εξοικονομώ - Αναβαθμίζω στις Κατοικίες», για το οποίο υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον (υποβλήθηκαν 2.369 αιτήσεις εκ των οποίων 991 έχουν ήδη εγκριθεί), δύο έργα εξοικονόμησης ενέργειας σε κατοικίες και δημόσια κτίρια με τη χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων (αναμένεται να ενεργοποιηθούν εντός του 2019), 6 έργα αστικής κινητικότητας (δύο έχουν ήδη ολοκληρωθεί), καθώς και το έργο της επικαιροποίησης του Στρατηγικού Σχέδιο Μεταφορών Κύπρου και κατάρτισης Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας στις 4 πόλεις. Με εξαίρεση τη χαμηλή πρόοδο που παρουσιάζεται στην επίτευξη της τιμής στόχου του δείκτη CO34, ικανοποιητική πρόοδος εντοπίζεται στην επίτευξη των λοιπών στόχων του ΘΣ4.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ επιδιώκεται η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και αμμωνίας στον τομέα της γεωργίας, η αύξηση της αποδοτικότητας της ενεργειακής χρήσης και της χρήσης νερού στη γεωργία και τη μεταποίηση τροφίμων, η βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης ζωικών αποβλήτων, η εφαρμογή αγροπεριβαλλοντικών μέτρων και η αύξηση της δέσμευσης άνθρακα από τις δασικές εκτάσεις. Η γεωργική γη που καλύπτεται με σχετικά καθεστώτα διαχείρισης διαμορφώθηκε στο τέλος του 2016 σε 43.848 ha, υπερκαλύπτοντας την τιμή οροσήμου του 2018. Επιπλέον, η συνολική ΔΔ της σχετικής Προτεραιότητας του ΠΑΑ για την αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των αγροτικών οικοσυστημάτων ήταν €52,9 εκ., υπερκαλύπτοντας το ορόσημο του 2018. Σημειώνεται ακόμη ότι εγκρίθηκαν 34 αιτήσεις στα πλαίσια του Υποσχεδίου «Διαχείριση κτηνοτροφικών αποβλήτων» του Καθεστώτος 4.1, οι οποίες αντιστοιχούν σε ποσό ενίσχυσης €1.117.223. Μέχρι το τέλος του 2018, ολοκληρώθηκαν 2 αιτήσεις επενδύσεων γεωργικών εκμεταλλεύσεων για τη διαχείριση κτηνοτροφικών αποβλήτων, που θα συμβάλουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και αμμωνίας.

Μέσω του ΕΤΘΑ επιδιώκεται η αύξηση του ποσοστού εξοικονόμησης ενέργειας στον αλιευτικό τομέα. Στο πλαίσιο της Πρόσκλησης του ΣΧ για την άμβλυση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των αλιευτικών σκαφών υποβλήθηκαν 22 αιτήσεις και εγκρίθηκαν 9 έργα, ενώ εξαιρετικά περιορισμένη υπήρξε η συμμετοχή στην Πρόσκληση του ΣΧ για την αντικατάσταση ή εκσυγχρονισμό κύριων ή βοηθητικών κινητήρων στα αλιευτικά σκάφη (υπό αξιολόγηση 1 αίτηση). Τα εν λόγω έργα δεν έχουν αποδώσει ακόμη δαπάνες.

ii. Προώθηση της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και της Πρόληψης των Κινδύνων (ΘΣ5)

Μέσω του ΕΤΠΑ επιδιώκεται η προστασία των παράκτιων ζωνών, με επικέντρωση στην αντιμετώπιση του φαινομένου της διάβρωσης των ακτών, καθώς και η έγκαιρη πρόγνωση κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή. Μέχρι τις 31/12/18 είχαν ενταχθεί 6 έργα Π/Υ €16,54 εκ. (118,94% των πόρων του ΘΣ5), ενώ οι επικυρωμένες δαπάνες ανήλθαν στα €12,84 εκ. (92,84% των πόρων του ΘΣ), εκ των οποίων τα 5 έργα αφορούν την κατασκευή κυματοθραυστών (τα 4 έχουν ήδη ολοκληρωθεί συμβάλλοντας στην υπερκάλυψη της τιμής του οροσήμου 2018), ενώ ολοκληρώθηκε και η εκπόνηση της μελέτης Διαμόρφωσης Εθνικής Εκτίμησης Κινδύνων για τη Διαχείριση (Φυσικών) Καταστροφών.

Μέσω του ΕΓΤΑΑ επιδιώκεται η αύξηση της δασοκάλυψης, η προστασία από πυρκαγιές, η ανακοπή της απερίμωσης των εδαφών, η προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και η αύξηση της φυσικής παγίδευσης του CO₂. Από την εξέταση της προόδου των δράσεων διαπιστώνεται ότι σημαντική πρόοδος έχει επιτευχθεί στο θέμα της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή μέσω των παρεμβάσεων της Προτεραιότητας 4 και της 5Α.

Στο Καθεστώς M8.1 εντάχθηκαν 29 δικαιούχοι με 33,97 εκτάρια δάσωσης γεωργικής γης και εκτιμάται ετήσια δέσμευση 363,11 τόνων CO₂. Η γεωργική και δασική γη που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης που συμβάλλουν στη δέσμευση και τη διαχείριση CO₂ (Σ19) ανέρχεται σε 2280 εκτάρια, καλύπτοντας το 15% του αρχικού στόχου.

Στο Καθεστώς 8.3 εντάχθηκαν 3 δικαιούχοι με συνολικό ποσό πληρωμών €170.190, παρέχοντας δασοπροστατευτική κάλυψη 32.008 εκταρίων σε δασικές περιοχές, που αντιστοιχεί σε 8% των

δασικών εκτάσεων της Κύπρου. Το σχετικό ορόσημο για το 2018 του δείκτη εκρών του Πλαισίου Επίδοσης (Π4) έχει επιτευχθεί κατά 107% (40.716 εκτάρια).

iii. Προστασία του Περιβάλλοντος και Προώθηση της Αποδοτικής Χρήσης των Πόρων (ΘΣ6)

Μέσω του **ΕΤΠΑ** επιδιώκεται η αύξηση του αριθμού των περιοχών NATURA που τίθεται υπό ολοκληρωμένη διαχείριση και προστασία, η αποκατάσταση οικότοπων και ενδιαιτημάτων, μέσω της δημιουργίας πράσινων υποδομών, και η βελτίωση της ελκυστικότητας περιοχών φυσικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος, με έμφαση στην ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων προς ανάπτυξη του τουρισμού. Ειδικότερα, **στον ΑΠ3Α του ΕΠΑΑΑ** έχουν ενταχθεί 4 έργα Π/Υ €15,83€ (96,09% των πόρων του ΘΣ) ενώ οι δαπάνες ανήλθαν στα €7,18εκ. (43,59%), εκ των οποίων τα 3 έργα αφορούν τη βελτίωση της ελκυστικότητας περιοχών φυσικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος (τα 2 ολοκληρώθηκαν) και 1 έργο τη διαχείριση περιοχής NATURA (Χερσόνησος Ακάμα). Έχει επιτευχθεί η τιμή του δείκτη του Πλαισίου Επίδοσης 6γ.2, ενώ χαμηλή πρόοδος εντοπίζεται στην επίτευξη του δείκτη CO23. Παράλληλα **στον ΑΠ6 του ΕΠΑΑΑ**, στο πλαίσιο εφαρμογής των στρατηγικών ΟΒΑΑ, έχουν ενταχθεί 5 έργα βελτίωσης της ελκυστικότητας αστικών περιοχών πολιτιστικού ενδιαφέροντος (3 ολοκληρώθηκαν) και 7 έργα αναζωογόνησης υποβαθμισμένων αστικών περιοχών (2 ολοκληρώθηκαν). Οι επικυρωμένες δαπάνες των εν λόγω έργων ανέρχονται σε €39,63 εκ. (108,66% των πόρων του ΘΣ).

Μέσω του ΤΣ επιδιώκεται η άμεση συμμόρφωση με τις Οδηγίες 1999/31/ΕΚ και 2000/60/ΕΚ για τη διαχείριση αποβλήτων και υδάτων αντίστοιχα. Έχουν ενταχθεί συνολικά 8 έργα Π/Υ € 67,48 εκ. (41,17% των πόρων του ΘΣ), τα οποία περιλαμβάνουν την κατασκευή της ΟΕΔΑ Λεμεσού, 2 έργα ανάπτυξης δικτύου/κατασκευής πράσινων σημείων, το Πρόγραμμα μείωσης δημοτικών στερεών αποβλήτων παραλιακών ξενοδοχειακών μονάδων και συναφών χώρων μαζικής παραγωγής αποβλήτων στις επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου και 3 έργα αποχετευτικών συστημάτων στις περιοχές Σολέας, Αθηνού και Δυτικής Λεμεσού. Έχει επιτευχθεί η τιμή στόχος 2018 των δεικτών CO19 και 6ί1-2. Παρόλα αυτά, υπάρχει καθυστέρηση στην έναρξη υλοποίησης της Β΄ Φάσης του Μεγάλου Έργου «Αποχετευτικό Σύστημα Κοκκινοχωρίων», λόγω αλληπάλληλων ιεραρχικών προσφυγών στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών, που είχαν ως αποτέλεσμα την πρόκληση καθυστερήσεων πέραν των 5 ετών.

Μέσω του **ΕΓΤΑΑ** επιδιώκεται η αύξηση της αποδοτικότητας στη χρήση ύδατος στη γεωργία, η αύξηση της χρήσης ανακυκλωμένου νερού για σκοπούς άρδευσης, η μείωση νιτρικών στα εδάφη και τους υδάτινους πόρους, η προστασία και βελτίωση της βιοποικιλότητας και η αναβάθμιση των περιοχών υψηλής φυσικής αξίας και NATURA 2000. Η αύξηση της αποδοτικότητας στη χρήση νερού στη γεωργία εξυπηρετείται από τις παρεμβάσεις των Μέτρων 1, 4, 10 και 16, η βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων από τις παρεμβάσεις των Μέτρων 1, 10 έως 13 και M16, ενώ η αποκατάσταση και διατήρηση της βιοποικιλότητας και κατ' επέκταση των οικοσυστημάτων αποτελεί πρωταρχικό στόχο των Μέτρων 8, 10 και 12, ενώ σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων διαδραματίζουν

και τα Μέτρα 1 και 16. Σημειώνεται ότι οι αρχικοί στόχοι σχετικά με τους δείκτες στόχου Σ9, Σ10 «έχουν υπερκαλυφθεί κατά 103,1%. (43.848 εκτάρια).

Καθοριστική είναι η συμβολή του Καθεστώτος 4.3.2 «που περιλαμβάνει την κατασκευή αποθηκευτικής δεξαμενής χωρητικότητας 500.000 m³, δύο (2) αντλιοστασίων και των κεντρικών αγωγών διανομής του νερού. Το έργο, παρουσίασε σημαντική πρόοδο μέχρι το 2018 αφού ολοκληρώθηκε η κατασκευή της αποθηκευτικής δεξαμενής. Με την ολοκλήρωση του έργου αναμένεται να αρδεύονται 554 εκτάρια που αντιστοιχούν στο 2,4% της αρδευόμενης έκτασης της Κύπρου, ενώ θα βελτιωθεί σημαντικά η κατάσταση του υπόγειου υδροφορέα της πεδιάδας νοτίως της Λευκωσίας.

Επίσης, μέσα από το Καθεστώς 4.1 υλοποιήθηκαν 22 έργα με συνολικό ποσό ενίσχυσης €3.537.527 που αφορούσαν σε εγκαταστάσεις φωτοβολταϊκών συστημάτων, συνολικής ισχύος 265 KW.

Το ορόσημο για το 2018 του Πλαισίου Επίδοσης (Π5) της γεωργικής γη που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης για την ενίσχυση της δέσμευσης του CO₂, την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και αρδευόμενης γης που εντάσσεται σε πιο αποδοτικό αρδευτικό σύστημα έχει εκπληρωθεί κατά 139% ή 5.347 εκτάρια.

Μέσω του **ΕΤΘΑ επιδιώκεται** η προστασία και η αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, περιλαμβανομένων των θαλάσσιων περιοχών NATURA 2000, η συμβολή στην ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών και στο θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, η προστασία και η αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων στο πλαίσιο των βιώσιμων αλιευτικών δραστηριοτήτων, η ενίσχυση της γνώσης και η συγκέντρωση δεδομένων για το θαλάσσιο περιβάλλον και η αξιοποίησή τους στα πλαίσια της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής και της ολοκληρωμένης θαλάσσιας επιτήρησης, και η προώθηση οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμων επιχειρήσεων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας. Σε ότι αφορά την υλοποίηση των Μέτρων που συμβάλουν στην επίτευξη του ΘΣ6, έχει υλοποιηθεί το Σχέδιο της απόσυρσης των αλιευτικών σκαφών του Μέτρου 1.10, που αναμένεται να συμβάλει στη βιώσιμη διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων και τα αποτελέσματα θα διαφανούν στα μελλοντικά έτη μέσα από τις εκθέσεις αλιευτικής ικανότητας. Στην επίτευξη του ΘΣ6 συμβάλλει και το Μέτρο 1.18. Η πρόοδος και η ουσιαστική επίτευξη των στόχων θα διαφανεί σε μεταγενέστερο στάδιο, όταν θα υλοποιηθούν και τα έργα που βρίσκονται στο στάδιο αξιολόγησης. Τα Μέτρα 3.1, 3.2 υλοποιούνται ομαλά, ενώ έχει ενεργοποιηθεί και το Μέτρο 6.3. Η συμβολή τους στο ΘΣ6 θα διαφανεί στο μέλλον με την ολοκλήρωση των αντίστοιχων έργων. Συνολικά έχουν ενταχθεί 105 έργα με Π/Υ €15,26 εκ. και δηλωθείσες επιλέξιμες δημόσιες δαπάνες €7,33 εκ. (50,36% και 24,23% αντίστοιχα των πόρων του ΘΣ6). Τα Ορόσημα 2018 των Δεικτών Εκρών 1.5, 1.6, 2.4, 3.1, 3.2 και 6.2 του Πλαισίου Επίδοσης που συνδέονται με τον ΘΣ6 έχουν επιτευχθεί.

γ) Περιγραφή της συμβολής των ΕΔΕΤ στις ειδικές Ανά Χώρα Συστάσεις

Σε σχέση με τις **Ειδικές Ανά Χώρα Συστάσεις (ΑΧΣ)** του Συμβουλίου της ΕΕ για την Κύπρο για το 2018, οι δράσεις των ΕΔΕΤ βρίσκουν εφαρμογή και **συμβάλουν στην ΑΧΣ1** για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα και την ανάγκη οριζόντιας μεταρρύθμισης της δημόσιας

διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, **στην ΑΧΣ4** για τη βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδοτήσεις και **στην ΑΧΣ5** για την ενίσχυση της ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και τη συνδρομή τους στη στήριξη της ενεργοποίησης των νέων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης.

Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης (**ΑΧΣ1**) υποστηρίζεται μέσω του **ΕΚΤ**, σε ζητήματα που αφορούν στην ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας δημόσιων αρχών, στην αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και σε θέματα διάγνωσης αναγκών μεταρρύθμισης μέσω εξειδικευμένων μελετών και ανάπτυξης ανθρώπινων πόρων. Μέσω του έργου «Μαθησιακή Υποστήριξη της Εφαρμογής Διοικητικών Αλλαγών στη Δημόσια Διοίκηση» επιδιώκεται η ενίσχυση των δυνατοτήτων των δημόσιων Λειτουργιών, με στόχο την εφαρμογή διοικητικών αλλαγών στη δημόσια διοίκηση. Έμμεση συμβολή στην ΑΧΣ1 έχει το έργο «Δημιουργία Κεντρικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας», που αποσκοπεί στη διευκόλυνση της απρόσκοπτης λειτουργίας της Υπηρεσίας και στην αναβάθμιση του επιπέδου των παρεχόμενων υπηρεσιών της προς τους πολίτες και στην επίτευξη της απαραίτητης συνέργειας και συντονισμού στην παροχή των επιδομάτων μέσω της δημιουργίας Ενιαίου Μητρώου Δικαιούχων, γεγονός που θα οδηγήσει στον εξορθολογισμό των κοινωνικών παροχών και στην παροχή αξιόπιστης πληροφόρησης στο Υπουργείο για σκοπούς διαμόρφωσης της επιδοματικής πολιτικής του κράτους. Μέχρι τις 31/12/2018 ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων καταβολής επιδομάτων που διεκπεραιώθηκαν ανήλθε στις 208.526 (86,61% του στόχου του έργου).

Το **ΕΤΠΑ** συμβάλει στην **ΑΧΣ4** μέσω της προκήρυξης Σχεδίων Χορηγιών για ενίσχυση της γυναικείας και νεανικής επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ του μεταποιητικού τομέα, της επιχειρηματικής καινοτομίας, καθώς και της ενεργειακής αναβάθμισης επιχειρήσεων. Παράλληλα, εντάχθηκαν στο ΕΠ ΑΑΑ δύο έργα, που αφορούν στη χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων για τη χρηματοδότηση παρεμβάσεων βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και ενίσχυσης επενδυτικών σχεδίων ενεργειακής αναβάθμισης και χρήσης ΑΠΕ από επιχειρήσεις του δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Στην **ΑΧΣ4** συμβάλει και το **ΕΓΤΑΑ**, μέσω των επενδυτικών Μέτρων του ΠΑΑ και των σχετικών παρεχομένων επενδυτικών κινήτρων. Ειδικότερα, μέσω του ΠΑΑ χρηματοδοτούνται 229 επενδύσεις που βελτιώνουν τις συνολικές επιδόσεις και τη βιωσιμότητα των γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (Καθεστώς 4.1), με το ποσό της ενίσχυσης να ανέρχεται σε €45,05 εκ., ενώ ενισχύεται η πρώτη εγκατάσταση 163 νέων γεωργών (ύψος ενίσχυσης €3,8 εκ.) μέσω του Καθεστώτος 6.1. Παράλληλα, μέσω του Καθεστώτος 4.2 «Επενδύσεις που αφορούν στη μεταποίηση, εμπορία και ανάπτυξη γεωργικών και δασικών προϊόντων» ενισχύονται 144 σχέδια (ύψος ενίσχυσης €19,54 εκ.), ενώ αναμένεται συμβολή και από την υλοποίηση των επενδύσεων του καθεστώτος 19.2.

Στην **ΑΧΣ5** συμβάλει το **ΕΚΤ**, το οποίο εστιάζει στον εκσυγχρονισμό και στη βελτίωση της ικανότητας εξυπηρέτησης των αρμοδίων φορέων για την απασχόληση. Η ικανότητα των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης βελτιώθηκε, μέσω της ενίσχυσης της υλικοτεχνικής υποδομής και της στελέχωσης της ΔΥΑ, καθώς και της ανάπτυξης συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Συμπληρωματικά επιδιώκεται η παροχή ευκαιριών απασχόλησης για ανέργους, μέσω της σύμπραξης με ιδιωτικά γραφεία εξεύρεσης εργασίας. Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του Δικτύου EURES και με την ενεργό εμπλοκή της ΔΥΑ εξυπηρετήθηκαν 11.177 άτομα και τοποθετήθηκαν 570 άτομα σε

θέσεις εργασίας ή πρακτικής άσκησης στην Κύπρο ή σε χώρες της ΕΕ, ενώ πρόοδος εντοπίζεται στην αντιμετώπιση του φαινομένου της αδήλωτης εργασίας, μέσω της αναδιάρθρωσης και ενοποίησης των Υπηρεσιών Επιθεώρησης Εργασίας (σημαντική αύξηση στον αριθμό των διενεργούμενων επιθεωρήσεων και στο ποσοστό συμμόρφωσης με τη σχετική νομοθεσία).

δ) Κατά περίπτωση, περιγραφή του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν οι αλλαγές στις αναπτυξιακές ανάγκες στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ

Δεν εφαρμόζεται.

ε) Συνοπτική ανάλυση των δεδομένων που περιέχονται στον πίνακα 2, συμπεριλαμβανομένης αξιολόγησης των αιτιών για τη μη επίτευξη των οράσεων και των μέτρων που θα ληφθούν για την αντιμετώπισή τους.

Το σύνολο των ενδιάμεσων στόχων των τεσσάρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για το 2018, όπως αυτοί εκφράζονται μέσω του Πλαισίου Επίδοσης έχει επιτευχθεί, με εξαίρεση τον δείκτη CO27 «ιδιωτικές επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας» στο ΕΠ ΑΑΑ και τους χρηματοδοτικούς δείκτες ΠΕ2, ΠΕ4 και ΠΕ5 στο ΕΠ Θάλασσα. Οι λόγοι μη επίτευξης των προαναφερθέντων δεικτών είναι οι εξής:

ΕΠ ΑΑΑ

- α) CO27: επηρεάστηκε από καθυστερήσεις που προέκυψαν αφενός στην προκήρυξη των Προγραμμάτων RESTART 2016-2020 και αφετέρου στην έγκριση των προτάσεων του Σχεδίου Χορηγιών της Επιχειρηματικής Καινοτομίας, καθώς και από τη μη προκήρυξη άλλων συναφών Σχεδίων Χορηγιών. Επίσης, σημαντικός επιβαρυντικός παράγοντας στη μη επίτευξη του Δείκτη αποτελεί και η πολυπλοκότητα των απαιτούμενων ελέγχων συμμόρφωσης προς τους κανόνες των καθεστώτων ενίσχυσης των ερευνητικών έργων. Σημειώνεται ωστόσο, ο τελικός στόχος του 2023, για το δείκτη CO27 αναμένεται να επιτευχθεί, καθώς προχωρεί η υλοποίηση των έργων RESTART, θα ολοκληρωθεί το υφιστάμενο Σχέδιο Καινοτομίας, έχουν προκηρυχθεί τρία νέα σχέδια καινοτομίας και αναμένεται η προκήρυξη νέων σχετικών προσκλήσεων (ψηφιακή αναβάθμιση ΜΜΕ).

ΕΠ Θάλασσα

- β) ΠΕ2: οφείλεται στην καθυστέρηση υλοποίησης του μεγάλου κατασκευαστικού έργου υποδομής χερσαίων και θαλάσσιων εγκαταστάσεων, για τον ελλιμενισμό των σκαφών υδατοκαλλιέργειας και την εξυπηρέτηση των θαλάσσιων εγκαταστάσεων των μονάδων υδατοκαλλιέργειας στην περιοχή Βασιλικού. Η καθυστέρηση του έργου οφείλεται στην πολυπλοκότητα των διοικητικών διαδικασιών σε εθνικό επίπεδο και στο συντονισμό διαφορετικών υπουργείων/φορέων, για να βρεθεί κοινή γραμμή, λόγω κυρίως της σημασίας του χώρου υλοποίησης του. Τη δεδομένη στιγμή το πρόβλημα έχει επιλυθεί και υπάρχει η συγκατάθεση όλων των εμπλεκόμενων φορέων για υλοποίηση του έργου.
- γ) ΠΕ4: οφείλεται στη καθυστέρηση υλοποίησης των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, η οποία προκλήθηκε κυρίως από το μειωμένο ενδιαφέρον εκ μέρους των Δικαιούχων, την πολυπλοκότητα

των διοικητικών διαδικασιών σε εθνικό επίπεδο, κυρίως σε ό,τι αφορά το θέμα των κρατικών ενισχύσεων, τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές στο περιβάλλον των Δικαιούχων, που οδήγησαν σε διαφοροποίηση των αναγκών, καθώς και από τις αλλαγές της νομοθεσίας σε συγκεκριμένα θέματα όπως ο αλιευτικός τουρισμός.

- δ) ΠΕ5: οφείλεται στην καθυστερημένη ενεργοποίηση του Μέτρου 5.3, τη μειωμένη εκδήλωση ενδιαφέροντος από τους Δικαιούχους κατά την προκήρυξη του Μέτρου, καθώς και το σχετικό κορεσμό των επενδύσεων. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών αναμένεται η ενεργοποίηση των διαθέσιμων πόρων για επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης.

στ) Άλλα στοιχεία, κατά περίπτωση

Δεν εφαρμόζεται.

Πίνακας 1: Στήριξη που χρησιμοποιήθηκε για τους στόχους της κλιματικής αλλαγής

Ταμείο	A. Στήριξη που χρησιμοποιήθηκε για τους στόχους της κλιματικής αλλαγής στο σύμφωνο εταιρικής σχέσης	B. Στήριξη που χρησιμοποιήθηκε για τους στόχους της κλιματικής αλλαγής ⁹	Ποσοστό της στήριξης που χρησιμοποιήθηκε σε σύγκριση με τα προβλεπόμενα στο σύμφωνο εταιρικής σχέσης (% B/A)
ΕΤΠΑ	€35.049.542,00	€45.326.411,39	129,32%
ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	€87.400.000,00	€61.677.563,83	70,57%
ΕΚΤ ¹⁰	€50.000,00	-	-
ΕΓΤΑΑ	€78.524.800,00	€33.053.936,00	42,09%
ΕΤΘΑ	€10.625.200,00	€2.099.064,43	19,75%
ΣΥΝΟΛΟ	€211.649.542,00	€142.156.975,65	67,17%

⁹ Αυτό περιλαμβάνει επίσης τους πόρους της ΠΑΝ (ειδικό κονδύλι για την ΠΑΝ και αντίστοιχη στήριξη του ΕΚΤ).

¹⁰ Για το σκοπό του παρόντος πίνακα, η ΠΑΝ (ειδικό κονδύλι και αντίστοιχη στήριξη του ΕΚΤ) θεωρείται Ταμείο.

Πίνακας 2: Για την έκθεση του 2019 μόνο — επίτευξη των οροσήμων με βάση την αξιολόγηση του κράτους μέλους

Πρόγραμμα	Προτεραιότητα	Ταμείο ¹¹	Κατηγορία Περιφέρειας	Θεματικός Στόχος	Επίτευξη των οροσήμων	Στήριξη της Ένωσης
2014CY05M9OP001	1	ΕΚΤ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	8	ΝΑΙ	21.000.000,00
2014CY05M9OP001	2	ΕΚΤ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	8	ΝΑΙ	6.798.000,00
2014CY05M9OP001	2	ΠΑΝ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	8	ΝΑΙ	36.273.586,00
2014CY05M9OP001	3	ΕΚΤ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	9	ΝΑΙ	54.020.416,00
2014CY05M9OP001	4	ΕΚΤ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	10	ΝΑΙ	17.000.000,00
2014CY05M9OP001	4	ΕΚΤ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	11	ΝΑΙ	14.055.000,00
2014CY06RDNP001	P2	ΕΓΤΑΑ	-	-	ΝΑΙ	22.343.500,00
2014CY06RDNP001	P3	ΕΓΤΑΑ	-	-	ΝΑΙ	7.870.500,00
2014CY06RDNP001	P4	ΕΓΤΑΑ	-	-	ΝΑΙ	59.413.526,00
2014CY06RDNP001	P5	ΕΓΤΑΑ	-	-	ΝΑΙ	13.408.474,00
2014CY06RDNP001	P6	ΕΓΤΑΑ	-	-	ΝΑΙ	22.525.000,00
2014CY14MFOP001	1	ΕΤΘΑ	-	-	ΝΑΙ	12.928.000,00
2014CY14MFOP001	2	ΕΤΘΑ	-	-	ΟΧΙ	9.450.000,00
2014CY14MFOP001	3	ΕΤΘΑ	-	-	ΝΑΙ	8.691.651,00
2014CY14MFOP001	4	ΕΤΘΑ	-	-	ΟΧΙ	5.250.000,00
2014CY14MFOP001	5	ΕΤΘΑ	-	-	ΟΧΙ	1.245.558,00
2014CY14MFOP001	6	ΕΤΘΑ	-	-	ΝΑΙ	1.400.000,00
2014CY16M1OP001	1	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	1	ΟΧΙ	70.000.000,00

Πρόγραμμα	Προτεραιότητα	Ταμείο ¹¹	Κατηγορία Περιφέρειας	Θεματικός Στόχος	Επίτευξη των οροσήμων	Στήριξη της Ένωσης
2014CY16M1OP001	1	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	3	ΟΧΙ	62.000.000,00
2014CY16M1OP001	1	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	4	ΟΧΙ	13.000.000,00
2014CY16M1OP001	2	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	2	ΝΑΙ	54.500.000,00
2014CY16M1OP001	3Α	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	5	ΝΑΙ	11.799.542,00
2014CY16M1OP001	3Α	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	6	ΝΑΙ	14.000.000,00
2014CY16M1OP001	4Α	ΤΣ	-	6	ΝΑΙ	139.327.323,00
2014CY16M1OP001	5	ΤΣ	-	4	ΝΑΙ	105.745.000,00
2014CY16M1OP001	5	ΤΣ	-	7	ΝΑΙ	34.255.000,00
2014CY16M1OP001	6	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	3	ΝΑΙ	8.000.000,00
2014CY16M1OP001	6	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	4	ΝΑΙ	14.250.000,00
2014CY16M1OP001	6	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	6	ΝΑΙ	31.000.000,00
2014CY16M1OP001	6	ΕΤΠΑ	Περισσότερο Ανεπτυγμένη	9	ΝΑΙ	15.000.000,00

3. ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Κατά περίπτωση, γενικές πληροφορίες και αξιολόγηση σχετικά με το αν έτυχαν εφαρμογής, σύμφωνα με το καθορισμένο χρονοδιάγραμμα, τα μέτρα που λήφθηκαν για την τήρηση των εφαρμοστέων εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων που διατυπώνονται στο σύμφωνο εταιρικής σχέσης και δεν είχαν ικανοποιηθεί κατά τον χρόνο έγκρισης του συμφώνου εταιρικής σχέσης.

Δεν εφαρμόζεται στην παρούσα Έκθεση Προόδου.

4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΔΕΤ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΝΩΣΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ (ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ) ΚΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΕΤΕΠ)

α) Αξιολόγηση της εφαρμογής των μηχανισμών συντονισμού που καθορίζονται στο σύμφωνο εταιρικής σχέσης και, κατά περίπτωση, τυχόν προβλημάτων που προέκυψαν κατά την εφαρμογή τους.

Ο συντονισμός, τόσο κατά το στάδιο ετοιμασίας των Προγραμματικών Εγγράφων όσο και κατά την πορεία υλοποίησής τους, διασφαλίζεται μέσω της συνεχούς συνεργασίας και επικοινωνίας των Διαχειριστικών Αρχών (Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (ΓΔ ΕΠΣΑ) και του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος (ΥΓΑΑΠ)), των 4 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) για τα ΕΔΕΤ 2014-2020.

Ο κεντρικός συντονισμός ανήκει στη ΓΔ ΕΠΣΑ, η οποία ως Εθνική Αρχή Προγραμματισμού μεριμνά, μεταξύ άλλων, για ομογενοποιημένες διαδικασίες προκηρύξεων, τυποποιημένα κριτήρια, ενιαία και συντονισμένη επικοινωνία, βελτιστοποίηση του υπάρχοντος πληροφοριακού συστήματος και διενέργεια επαφών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στο επίπεδο του γενικού συντονισμού μεταξύ των ΕΠ κρίσιμη είναι και η συγκρότηση κοινής Επιτροπής Παρακολούθησης των ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη (ΑΑΑ) και Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή (ΑΑΠΚΣ) και η θέσπιση ενιαίου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου και ενιαίου πληροφοριακού συστήματος για τα ΕΠ ΑΑΑ, ΑΑΠΚΣ και Θάλασσα.

Σε επίπεδο σχεδιασμού και εφαρμογής παρεμβάσεων σε Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) που περιλαμβάνονται σε περισσότερα τους ενός Ταμεία, έχουν ήδη καθοριστεί κατά το στάδιο εκπόνησης της ΣΕΣ και εφαρμόζονται κατά την υλοποίηση των ΕΠ τα ακόλουθα κριτήρια:

- Το ΕΤΠΑ συμβάλει στην εφαρμογή έργων εντός των πλείστων **περιοχών NATURA 2000**, για την ανάδειξη των περιοχών και τη βελτίωση της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων, εκτός από έργα στις περιοχές που αφορούν θαλάσσιες NATURA, τα οποία υλοποιούνται από το ΕΤΘΑ. Το ΕΓΤΑΑ υλοποιεί έργα που αφορούν οικότουριστικές αναπτύξεις εκτός των περιοχών προστασίας των NATURA.

- Με τη συμβολή του ΕΤΠΑ επιδιώκεται η βελτίωση της παρακολούθησης των επιπτώσεων της **Κλιματικής Αλλαγής**, καθώς και η ανάπτυξη δράσεων προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, με έμφαση σε έργα προστασίας των παράκτιων ζωνών από τη διάβρωση των ακτών. Οι δράσεις μέσω του ΕΓΤΑΑ αφορούν κυρίως στον τομέα της γεωργίας, το έδαφος και τα δάση, περιλαμβανομένων των δράσεων για προστασία των δασών και την πρόληψη πυρκαγιών.
- Στον τομέα των **Υδάτων** επιδιώκεται μέσω του ΤΣ η δημιουργία υποδομών για υγρά απόβλητα, η μείωση απωλειών από τα συστήματα μεταφοράς νερού για σκοπούς ύδρευσης και η αξιοποίηση του ανακυκλωμένου νερού για ενίσχυση του υδατικού ισοζυγίου και εμπλουτισμό των υδροφορέων. Μέσω του ΕΓΤΑΑ προωθείται η επίλυση προβλημάτων που αφορούν την άρδευση (εξοικονόμηση νερού, βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση ύδατος και υποδομές μεταφοράς και αποθήκευσης νερού άρδευσης).
- Για την προώθηση της **ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ΑΠΕ σε ΜΜΕ**, το ΕΤΠΑ χρηματοδοτεί επενδύσεις σε ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, με εξαίρεση το γεωργικό τομέα που καλύπτεται από το ΕΓΤΑΑ. Το ΕΤΘΑ θα στηρίξει παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στα αλιευτικά σκάφη και στην υδατοκαλλιέργεια.

Σε επίπεδο συμπληρωματικότητας των Ταμείων σε ΘΣ εφαρμόζονται ενδεικτικά τα εξής:

- το ΕΚΤ χρηματοδοτεί παρεμβάσεις επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας, που θα στηριχθούν από το ΕΤΠΑ, ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ.
- η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών τομέων της οικονομίας προωθείται ανά τομέα, μέσω παρεμβάσεων των ΕΤΠΑ, ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ.
- οι δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας ενισχύονται τόσο μέσω παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ και του ΤΣ όσο και μέσω του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ.
- παρέχεται η δυνατότητα συμπληρωματικών δράσεων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ για τη στήριξη των Στρατηγικών ΟΒΑΑ σε αστικά κέντρα.
- το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ προβλέπεται να χρηματοδοτήσουν διακριτά τις τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες στις αγροτικές και αλιευτικές περιοχές αντίστοιχα.

Επίσης, στο ΠΑΑ υπάρχουν συνέργειες μεταξύ των παρεμβάσεων του 1ου και 2ου Πυλώνα της ΚΑΠ, ενώ ο συντονισμός, η παρακολούθηση και η συγκέντρωση των απαραίτητων δεδομένων για την αξιολόγηση των επιπτώσεων διασφαλίζεται μέσω της αξιοποίησης του πληροφοριακού συστήματος του Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών. Επιπλέον, οι καταβαλλόμενες άμεσες ενισχύσεις έχουν φιλοπεριβαλλοντικά προαπαιτούμενα, που συνιστούν βάση εκκίνησης για τα εκταρικά Μέτρα του ΠΑΑ (Μέτρα 8, 10, 11, 12).

(i) Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ)

Το γεγονός ότι ο προϊστάμενος της Διαχειριστικής Αρχής για τα ΕΠ της Πολιτικής Συνοχής και της Μονάδας ΕΕΣ είναι ο ίδιος (Γενικός Διευθυντής της ΓΔ ΕΠΣΑ), διασφαλίζει σε σημαντικό βαθμό το συντονισμό

μεταξύ των δύο, τόσο κατά το στάδιο ετοιμασίας των Προγραμματικών Εγγράφων όσο και κατά το στάδιο της εφαρμογής και υλοποίησής τους.

Παράλληλα, τόσο με την εκπροσώπηση στις Επιτροπές Παρακολούθησης όσο και με εσωτερικές διευθετήσεις επικοινωνίας και συνεργασίας στη ΓΔ ΕΠΣΑ, διασφαλίζεται περαιτέρω ο εντοπισμός συνεργειών και η αποφυγή επικαλύψεων μεταξύ των έργων που συγχρηματοδοτούνται από τα Προγράμματα των Στόχων 1 (Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και Απασχόληση) και 2 (ΕΕΣ) της Πολιτικής Συνοχής.

Ειδικότερα για τα έργα που εγκρίθηκαν από τα Προγράμματα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας Interreg Europe και Διακρατική Συνεργασίας Interreg Med σε τομείς προτεραιότητας των 4 ΕΠ (περιβάλλον, τουρισμός, ενέργεια, ΤΠΕ και αστική κινητικότητα) αναμένεται ότι μέσα από την υλοποίηση των έργων αυτών θα αναδειχθούν καλές πρακτικές, που μπορούν μελλοντικά να συνεισφέρουν στη διαμόρφωση των ΕΠ των ΕΔΕΤ.

(ii) Λοιπά Προγράμματα

Υπάρχουν ενεργοποιημένοι μηχανισμοί συντονισμού των Αρχών που εμπλέκονται στη διαχείριση των ΕΔΕΤ και των φορέων που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση και αξιοποίηση άλλων Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων/Πρωτοβουλιών, με σκοπό την όσο το δυνατό μεγαλύτερη επίτευξη συνεργειών και συμπληρωματικότητας μεταξύ τους:

- Μέσα από τα εθνικά προγράμματα “RESTART 2016-2020”, (συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ), χρηματοδοτούνται κυπριακές προτάσεις που υποβλήθηκαν στο Πρόγραμμα «**Ορίζοντας 2020**», οι οποίες κρίθηκαν ως επιλέξιμες για χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά δεν χρηματοδοτήθηκαν λόγω εξαντλήσεως του Π/Υ. Επίσης, προγραμματίζεται να συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ έργα του Δήμου Λευκωσίας, στο πλαίσιο υλοποίησης της Στρατηγικής του για ΟΒΑΑ, τα οποία δρουν συμπληρωματικά στο έργο “RISE” (συντονιστής του έργου - Δήμος Λευκωσίας), το οποίο εξασφάλισε χρηματοδότηση από το πρόγραμμα “Teaming” του «Ορίζοντα 2020».
- Στο πλαίσιο υλοποίησης της «Εθνικής Στρατηγικής Βιώσιμης Ανάπτυξης Χερσαίων και Θαλάσσιων Μεταφορών», συγχρηματοδοτούνται έργα τόσο από το ΤΣ όσο και από το **Connecting Europe Facility (CEF)**, τα οποία δρουν συμπληρωματικά και συμβάλουν στην επίτευξη της στρατηγικής επιδίωξης της ΣΕΣ για διασύνδεση της Κύπρου με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), και ειδικότερα με το Διάδρομο του Κεντρικού Δικτύου Orient/ East-Med, ο οποίος ξεκινά από τη Γερμανία και καταλήγει στην Κύπρο.
- Κατά την τρέχουσα περίοδο, χρηματοδοτούνται στην Κύπρο από το **Πρόγραμμα LIFE**, έργα που δρουν συμπληρωματικά προς τις παρεμβάσεις των ΕΠ των ΕΔΕΤ στους τομείς του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής. Τα τρέχοντα έργα και παρεμβάσεις αφορούν τους τομείς της διαχείρισης οργανικών αποβλήτων, περιβαλλοντικής διαχείρισης και μείωσης χρήσης χημικών ουσιών στη γεωργία, βελτίωσης της νομοθετικής συμμόρφωσης για τη χρήση χημικών ουσιών, προστασίας της φύσης και της βιοποικιλότητας, διατήρησης οικοτόπων και ειδών προτεραιότητας, πρόληψης και αντιμετώπισης ξενικών χυροκατακτητικών ειδών, καθώς και

περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και πληροφόρησης όσων αφορά το δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 και τις οικοσυστημικές υπηρεσίες.

- Στο σκέλος του «Υποπρογράμματος Δράση για το Κλίμα» αναπτύσσεται εργαλειοθήκη αξιολόγησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής για χρήση από τους Δήμους των αστικών περιοχών, ενώ υλοποιούνται προγράμματα ενίσχυσης του γνωστικού υπόβαθρου σχετικά με την τρωτότητα της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή, υποστήριξης των διαδικασιών λήψης αποφάσεων για το σχεδιασμό μεθόδων προσαρμογής, καθώς και προώθησης της βιολογικής γεωργίας και των προϊόντων της στο πλαίσιο των στρατηγικών μετριασμού της κλιματικής αλλαγής. Έμφαση δίνεται στην ετοιμασία υποβολής προτάσεων Ολοκληρωμένων Έργων LIFE, στο πλαίσιο των οποίων μπορούν να υλοποιηθούν σε εκτεταμένη εδαφική κλίμακα, στρατηγικές για το περιβάλλον και το κλίμα, με παράλληλο συντονισμό συμπληρωματικών χρηματοδοτικών πηγών.
- Για το **Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης** έμφαση δίνεται σε συνέργειες και συμπληρωματικότητα με το ΕΚΤ σε σχέση με την κοινωνική ένταξη, την εκπαίδευση και την ένταξη στην αγορά εργασίας των υπηκόων τρίτων χωρών.
- Για το **Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας**, έμφαση δίνεται σε συνέργειες και συμπληρωματικότητα με το ΕΤΠΑ, κυρίως στη διασυνοριακή συνεργασία και στο Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» όσον αφορά στην ενότητα σχετικά με την ασφάλεια της Ευρώπης.
- Μέσω του ΕΚΤ υλοποιήθηκαν 2 έργα τοποθέτησης νέων για απόκτηση εργασιακής πείρας, ενώ μέσω του **Erasmus+ (E+)** υλοποιούνται δράσεις κινητικότητας Κυπρίων για σκοπούς εκπαίδευσης/κατάρτισης στο εξωτερικό. Μέσω του ΕΚΤ χρηματοδοτείται η λειτουργία Γραφείων Διασύνδεσης των Πανεπιστημίων με τον επιχειρηματικό κόσμο, ενώ μέσω του E+ δίδεται η ευκαιρία σε φοιτητές για φοίτηση σε συνεργαζόμενα ιδρύματα και για τοποθέτηση αποφοίτων σε χώρους εργασίας. Στα προγράμματα κινητικότητας συμμετέχουν και Σχολές Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης καθώς και Μεταλκευικά Ινστιτούτα, η αναβάθμιση των οποίων χρηματοδοτείται από το ΕΚΤ, ενώ μέσω του E+ προωθείται η στήριξη της επιχειρηματικότητας (Στρατηγικές Συμπράξεις στον τομέα της νεολαίας). Το Eurodesk Κύπρου παρέχει πληροφόρηση στους νέους για όλες τις ευρωπαϊκές και διεθνείς ευκαιρίες, ενώ ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου με τη χρηματοδότηση του ΕΚΤ υλοποιεί το Πρόγραμμα Επιχειρηματικής Ανάπτυξης Νέων, αποστολή του οποίου είναι η υποστήριξη άνεργων νέων 15 μέχρι 29 ετών που θέλουν να αναλάβουν επιχειρηματική πρωτοβουλία την προώθηση της επιχειρηματικής κουλτούρας. Μέσα από το E+ επιχορηγούνται δραστηριότητες μη τυπικής και άτυπης μάθησης (MTAM) των ΜΚΟ και παρέχονται ευκαιρίες κινητικότητας/κατάρτισης των νέων και ατόμων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της νεολαίας, ενώ μέσω του ΕΚΤ υλοποιείται το έργο «Θέσπιση των Μηχανισμών για την Επικύρωση της Μη τυπικής και άτυπης Μάθησης».
- Η Κύπρος συμμετέχει επίσης στο Πρόγραμμα URBACT το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και αποτελεί ένα από τα Διαπεριφερειακά Προγράμματα της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020. Το

πρόγραμμα συμβάλλει στη συνεργασία μεταξύ πόλεων για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων λύσεων σε κοινά προβλήματα -προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

- Η ΓΔ ΕΠΣΑ είναι υπεύθυνη για το συντονισμό των αιτημάτων Τεχνικής Βοήθειας που υποβάλλει η Κύπρος στο **Structural Reform Support Service (SRSS)**, με αποτέλεσμα να εντοπίζονται οι συνέργειες και η συμπληρωματικότητα των αιτημάτων με τα συγχρηματοδοτούμενα έργα της Πολιτικής Συνοχής, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι δεν υπάρχει διπλή χρηματοδότηση των ίδιων αιτημάτων. Σημειώνεται επίσης ότι το 2015 η Κύπρος έδωσε από τα ΕΔΕΤ που της παραχωρήθηκαν ποσό ύψους €700.000 στο SRSS, για κάλυψη των αναγκών της σε Τεχνική Βοήθεια.
- Το 2016 ξεκίνησε η λειτουργία του **Ταμείου Επιχειρηματικότητας Κύπρου (TEK)**, με την υπογραφή συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας και 2 εμπορικών τραπεζών (Τράπεζα Κύπρου Λτδ και Ancoria Bank Ltd), με σκοπό την παροχή δανείων με ευνοϊκούς όρους στις ΜΜΕ. Το συνολικό κεφάλαιο του TEK ανέρχεται σε €140 εκ. και η δράση του είναι συμπληρωματική με τις δράσεις των ΕΔΕΤ για παροχή χορηγιών προς τις ΜΜΕ, στοχεύοντας στην περαιτέρω ενίσχυση και διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση.

(iii) Μέσα Χρηματοοικονομικής Τεχνικής (ΜΧΤ)

Στο πλαίσιο του ΕΠ ΑΑΑ, προβλέπεται η εφαρμογή χρηματοδοτικών εργαλείων στους τομείς των ΜΜΕ και της Ενεργειακής Αποδοτικότητας/ΑΠΕ, στους οποίους έχει εντοπιστεί χρηματοδοτικό κενό (Μελέτη Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης για τη χρήση ΜΧΤ στα πλαίσια των ΕΔΕΤ). Για τη λειτουργία των χρηματοδοτικών εργαλείων έχει συσταθεί Ταμείο Χαρτοφυλακίου (Fund of Funds), τη διαχείριση του οποίου καθώς και τον καθορισμό της δομής των χρηματοοικονομικών προϊόντων έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ).

Στόχος του ΜΧΤ είναι να προσφέρει ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης στον ιδιωτικό (ΜΜΕ και νοικοκυριά) και στο δημόσιο τομέα, για την υλοποίηση μικρών και μεσαίων έργων για την ενεργειακή αναβάθμιση/εξοικονόμηση ενέργειας και τη χρήση ΑΠΕ.

Η ΕΤΕπ θα προχωρήσει εντός του 2019 σε Πρόσκληση Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος για την επιλογή των Ενδιάμεσων Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών (ΕΧΟ), μέσω των οποίων θα παραχωρηθεί στους τελικούς αποδέκτες η εν λόγω χρηματοδότηση, υπό τη μορφή δανείων.

(iv) Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ)

Η συνολική χρηματοδότηση από το ΕΤΣΕ στην Κύπρο ανέρχεται σε **€45εκ. και αναμένεται να κινητοποιήσει €81εκ. πρόσθετες επενδύσεις.**

Στην παρούσα φάση έχει εγκριθεί ένα έργο που χρηματοδοτείται από την ΕΤΕπ με την υποστήριξη του ΕΤΣΕ, για την κατασκευή ιδιόκτητου **τερματικού αποθήκευσης πετρελαιοειδών του Κυπριακού Οργανισμού Διαχείρισης Αποθεμάτων Πετρελαιοειδών**. Η χρηματοδότηση από την ΕΤΕπ είναι **€35εκ.**, ενώ το έργο **αναμένεται να κινητοποιήσει €53εκ. πρόσθετες επενδύσεις.**

Επίσης, στο πλαίσιο χρηματοδότησης έργων από το ΕΤΣΕ, έχουν υπογραφεί **δύο συμφωνίες χρηματοδότησης ύψους €10εκ.** μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων και ενδιάμεσων

τραπεζών, με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβασης ΜΜΕ και επιχειρήσεων μεσαίας κεφαλαιοποίησης σε χρηματοδότηση κινδύνου για σχέδια έρευνας και καινοτομίας. Το έργο εκτιμάται ότι θα ωφελήσει 125 επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης και θα **κινητοποιήσει περίπου €28 εκ. πρόσθετες επενδύσεις.**

(ν) Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ)

Μέσω του Σχεδίου Παραχώρησης Κυβερνητικών Εγγυήσεων προς την ΕΤΕπ, για χορήγηση δάνειων προς τις κυπριακές τράπεζες με σκοπό τη χρηματοδότηση ΜΜΕ και επιχειρήσεων μεσαίας κεφαλαιοποίησης, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει σταδιακά εξασφαλίσει, από το 2014 μέχρι σήμερα, χρηματοδότηση με ευνοϊκούς όρους ύψους €1 δις. Συγκεκριμένα, έχουν μέχρι στιγμής υπογραφεί 22 διαφορετικές Συμφωνίες Εγγύησης συνολικού ύψους €780 εκ. με τη συμμετοχή 10 διαφορετικών τραπεζών, οι οποίες έχουν αξιοποιήσει το 70% του προαναφερθέντος ποσού για τη χρηματοδότηση 450 νέων επενδύσεων.

Επιπρόσθετα, η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε το 2015 με την ΕΤΕπ Συμφωνία Δανείου ύψους μέχρι €200 εκ. ευρώ, για κάλυψη μέρους της εθνικής συνεισφοράς που καταβάλλει η Κυβέρνηση για τη συγχρηματοδότηση των ΕΠ των Ταμείων της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020.

β) Κατά περίπτωση, περιγραφή των αναπροσαρμοσμένων και νέων μηχανισμών συντονισμού.

Δεν εφαρμόζεται.

γ) Άλλα στοιχεία, κατά περίπτωση.

Δεν εφαρμόζεται.

5. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Η ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΣΤΗΚΑΝ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

α) Γενικός σχολιασμός και αξιολόγηση

Σύμφωνα με την τυπολογία των αγροτικών-αστικών περιοχών που χρησιμοποιείται σε επίπεδο ΕΕ, το σύνολο της επικράτειας της Κύπρου εντάσσεται στην κατηγορία των Ενδιάμεσων Περιοχών. Η κατηγοριοποίηση αυτή δε διευκολύνει την περιγραφή της πολιτικής που θα ακολουθηθεί στα πλαίσια της εδαφικής ανάπτυξης, αφού δεν επιτρέπει την αναγκαία διάκριση σε επιμέρους χωρικές ενότητες. Παράλληλα, υποκρύπτει σε ένα βαθμό, τις υπάρχουσες ανισότητες μεταξύ των αστικών κέντρων και της υπόλοιπης χώρας, οι οποίες εκδηλώνονται κυρίως μεταξύ των αστικών και αγροτικών περιοχών. Σημαντικές παράλληλα είναι και οι εδαφικές ανισότητες που παρατηρούνται στην Κύπρο μεταξύ των παραθαλάσσιων τουριστικών περιοχών και των γύρω από αυτές περιοχών.

Η αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προβλημάτων των αστικών, αγροτικών και αλιευτικών περιοχών της Κύπρου, αναδεικνύει τη χρησιμότητα της προσέγγισης μέσω πολιτικών Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, προσαρμοσμένης στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά της χώρας. Τα εργαλεία για την Ολοκληρωμένη Εδαφική Ανάπτυξη της περιόδου 2014-2020 παρέχουν σημαντικές δυνατότητες και η αξιοποίησή τους γίνεται με γνώμονα τις ιδιαίτερες απαιτήσεις αλλά και τη θεσμική και διοικητική ικανότητα των επιμέρους επιπέδων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στα τέσσερα αστικά κέντρα της Κύπρου εφαρμόζονται Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης με χρηματοδότηση μέσω του ΕΤΠΑ από διακριτό Άξονα Προτεραιότητας (ΑΠ 6), ενώ στις αγροτικές και στις αλιευτικές περιοχές αξιοποιούνται οι δυνατότητες που προσφέρονται μέσα από την εφαρμογή στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD) και χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ αντίστοιχα. Παράλληλα κάτω από το Μέτρο 7 του ΠΑΑ 2014-2020 «Βασικές Υπηρεσίες και Ανάπλαση Χωριών σε Αγροτικές Περιοχές» υλοποιούνται έργα από Δήμους και Κοινότητες της Υπαίθρου με στόχο την Τοπική Ανάπτυξη.

Όπως καταγράφεται και στη ΣΕΣ, **οι περιοχές που επελέγησαν για την εφαρμογή ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων είναι τα αστικά κέντρα των πόλεων της Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου**, τα οποία παρουσιάζουν οξυμένα κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς και σημαντική υποβάθμιση του κτιριακού τους αποθέματος. Προς αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, οι τέσσερις Δήμοι προχώρησαν στην εκπόνηση Στρατηγικών Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΟΒΑΑ), οι οποίες αξιολογήθηκαν αρχικά από Επιτροπή Αξιολόγησης (Ιούνιος 2015) και στη συνέχεια εγκρίθηκαν από τη Διαχειριστική Αρχή (Οκτώβριος 2015). Η επιλογή των έργων για υλοποίηση των Στρατηγικών ΟΒΑΑ γίνεται από τους Δήμους, σύμφωνα με το άρθρο 7(4) του Κανονισμού (ΕΕ) 1301/2013.

Μέσω της **προσέγγισης CLLD**, η προτεραιότητα χρηματοδότησης εστιάζεται σε διαρθρωτικά μέτρα τόσο κοινωνικού όσο και οικονομικού χαρακτήρα και σε αναπτυξιακές παρεμβάσεις που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση στρατηγικών στόχων των διάφορων θεματικών προτεραιοτήτων, προσδιορισμένων σε χωρικό επίπεδο σε αγροτικές περιοχές από **Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ)** και αλιευτικές περιοχές από

Τοπικές Ομάδες Δράσεις Αλιείας (ΤΟΔΑ). Κοινές προτεραιότητες των δύο περιοχών αποτελούν η ενίσχυση υποδομών, η ενίσχυση υπηρεσιών για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων, η ενίσχυση της επισκεψιμότητας των περιοχών και οι παρεμβάσεις για την εισαγωγή και χρήση ΑΠΕ και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Σε ό,τι αφορά στις **αγροτικές περιοχές**, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές της υπαίθρου, όπου σημειώνονται και τα σημαντικότερα αναπτυξιακά προβλήματα, όπως η πληθυσμιακή αποψίλωση, η υστέρηση της τοπικής οικονομίας και η εξάρτηση από δραστηριότητες της τοπικής οικονομίας. Οι βασικοί στόχοι που τέθηκαν αφορούν στη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, στη δημιουργία επιχειρήσεων και θέσεων απασχόλησης, στην ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων, στη βελτίωση και προστασία του γεωργικού περιβάλλοντος και στην προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας. Σε συνέχεια σχετικής Προκήρυξης του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, υποβλήθηκαν τον Αύγουστο του 2015 τέσσερις προτάσεις και υπεγράφησαν τον Μάιο του 2016 αντίστοιχες συμβάσεις με ΟΤΔ για την εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης. Ως ΟΤΔ έχουν εγκριθεί τέσσερις αναπτυξιακοί φορείς που είναι:

- Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Επαρχίας Λεμεσού ΛΤΔ,
- Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Επαρχιών Λάρνακας Αμμοχώστου ΛΤΔ,
- Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Πάφου "Αφροδίτη" και
- Η Εταιρεία Ανάπτυξης Κοινοτήτων Περιοχής Τροόδου ΛΤΔ.

Η στήριξη της εδαφικής ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών μέσω στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης υλοποιείται μέσω της προσέγγισης CLLD – LEADER και χρηματοδοτείται αποκλειστικά από το ΕΓΤΑΑ και ειδικότερα από τα Καθεστώτα του Μέτρου 19 “Στήριξη τοπικής ανάπτυξης μέσω LEADER” του ΠΑΑ.

Η περιοχή εφαρμογής των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης καλύπτει συνολική έκταση 3.623 Km², που αντιστοιχεί στο 57% της συνολικής έκτασης που καταλαμβάνει η ελεύθερη Κύπρος ή στο 65% των αγροτικών περιοχών. Στις περιοχές εφαρμογής των στρατηγικών συμμετέχουν συνολικά 266 Δήμοι και Κοινότητες (70% των αγροτικών Δήμων και Κοινοτήτων) με συνολικό πληθυσμό 109.231 άτομα, που αντιστοιχεί στο 13% του συνολικού πληθυσμού ή στο 40% του αγροτικού πληθυσμού. Ο καλυπτόμενος πληθυσμός μέσω της προσέγγισης LEADER παρουσιάζει μεγάλη μείωση σε σχέση με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, λόγω του αποκλεισμού των περιφερειακών κοινοτήτων (το αναπτυξιακό προφίλ τους εκτιμήθηκε ως μη συμβατό με εκείνο των καθαρά αγροτικών ή/και ορεινών κοινοτήτων της χώρας), ενώ αντίθετα αυξήθηκε κατά 2% η έκταση της περιοχής εφαρμογής του LEADER.

Μέσω των στρατηγικών ενισχύονται δημόσια έργα μικρού προϋπολογισμού, που αποσκοπούν στην παροχή βασικών υπηρεσιών και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές, αλλά και παρεμβάσεις που αποσκοπούν στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας σε τομείς πέραν της γεωργίας. Προτεραιότητα δίνεται στη σύσταση δικτύων συνεργασίας, στην ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων στον τομέα του τουρισμού και στην προσφορά κατάλληλης εκπαίδευσης και κατάρτισης στον τοπικό πληθυσμό. Το συνολικό ποσό που διατίθεται για τη χρηματοδότηση των στρατηγικών ανέρχεται στα €12,5 εκ.

Σε σχέση με τις **αλιευτικές περιοχές**, μέσω της προσέγγισης CLLD επιδιώκεται η αξιοποίηση των δυνατοτήτων ενίσχυσης των περιοχών της Κύπρου που παρουσιάζουν έντονη δραστηριότητα στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας. Επιδίωξη της χωρικής προσέγγισης είναι η βιώσιμη ανάπτυξη αυτών των περιοχών, εξέλιξη η οποία θα συμβάλλει στην προσπάθεια αναδιάρθρωσης της οικονομίας. Βασικοί στόχοι που προωθούνται σε αυτές τις περιοχές αφορούν στη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, στη δημιουργία επιχειρήσεων και νέων θέσεων απασχόλησης, στην ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων, στην προστασία και ανάδειξη του παράκτιου περιβάλλοντος και στην προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας.

Η υλοποίηση της Τοπικής Ανάπτυξης με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων στις αλιευτικές περιοχές συγχρηματοδοτείται από το **ΕΤΘΑ** στο πλαίσιο του Προγράμματος «Θάλασσα 2014-2020», μέσω της Προτεραιότητας 4, και υλοποιείται από τέσσερα Μέτρα που αφορούν:

- Προπαρασκευαστική υποστήριξη (Μέτρο 4.1).
- Εφαρμογή στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης με την πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (Μέτρο 4.2).
- Λειτουργία της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης με την πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (Μέτρο 4.3).
- Δραστηριότητες συνεργασίας (Μέτρο 4.4).

Τον Ιούνιο 2016 έγινε η προκήρυξη της πρόκλησης για υποβολή των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης από τις ΤΟΔΑ με προϋπολογισμό €7,0 εκ.. Σκοπός της προκήρυξης ήταν η επιλογή των ΤΟΔΑ, της περιοχής παρέμβασης τους και της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης που θα εφαρμόσουν. Μέσω της πρόσκλησης υποβλήθηκαν 3 στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης από τις αντίστοιχες ΤΟΔΑ, οι οποίες εγκρίθηκαν στις 25 Οκτωβρίου 2016 και οι Συμφωνίες μεταξύ της Διαχειριστικής Αρχής και των ΤΟΔΑ υπογράφηκαν στις 11 Νοεμβρίου 2016. Οι ΤΟΔΑ είναι οι ακόλουθες:

- Αναπτυξιακή Εταιρεία Λάρνακας - Αμμοχώστου, με προϋπολογισμό €2.362.200.
- Αναπτυξιακή Εταιρεία Λεμεσού», με προϋπολογισμό €2.311.500.
- Αναπτυξιακή Εταιρεία Επαρχίας Πάφου - Αφροδίτη, με προϋπολογισμό €2.326.300.

β) Σχετικά με το άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο α) σημείο ι) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, επισκόπηση της υλοποίησης της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων.

Τοπικές Στρατηγικές γεωργικών περιοχών

Στις αρχές του 2016 προκηρύχθηκε το Καθεστώς 19.1 «Προπαρασκευαστική Υποστήριξη» με προϋπολογισμό €200.000, που αφορούσε στη χρηματοδότηση της εκπόνησης των τοπικών στρατηγικών, των δράσεων προβολής και προώθησης ενημέρωσης του πληθυσμού κατά την περίοδο των διαβουλεύσεων και των λειτουργικών δαπανών των ΟΤΔ. Το Καθεστώς ολοκληρώθηκε με τις πιστοποιημένες δαπάνες να ανέρχονται στα €155.866.

Στο Καθεστώς 19.4 «Έξοδα Λειτουργίας - Συντονισμός της Στρατηγικής Τοπικής Ανάπτυξης» περιλαμβάνονται δράσεις που αφορούν στην ενδυνάμωση και στήριξη των ΟΤΔ για την εφαρμογή των τοπικών προγραμμάτων (συντονισμός, διοικητική/επιχειρησιακή και οικονομική διαχείριση, παρακολούθηση/έλεγχος και αξιολόγηση της εφαρμογής, παροχή εξειδικευμένης τεχνικής στήριξης προς τους τοπικούς φορείς και τον τοπικό πληθυσμό που εμπλέκονται στην υλοποίηση των παρεμβάσεων, ανάπτυξη δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του πληθυσμού και προβολή και διάχυση των αποτελεσμάτων και των καλών πρακτικών κ.ο.κ.). Οι σχετικές δαπάνες στο τέλος του 2018 ανήλθαν στο €1,14 εκ. (45,56% του διαθέσιμου προϋπολογισμού).

Σε αντίθεση με τα προαναφερθέντα Καθεστώτα, τα οποία είναι υποστηρικτικά της εφαρμογής των τοπικών στρατηγικών, υπάρχει περιορισμένη πρόοδος υλοποίησης των παρεμβάσεων που απευθύνονται στους λοιπούς, πλην των ΟΤΔ, δικαιούχους (τοπικές αρχές, επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα δικαιούχοι των παρεμβάσεων). Ειδικότερα, στο πλαίσιο του Καθεστώτος 19.2 «Στήριξη για την υλοποίηση των πράξεων στο πλαίσιο της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης», οι μοναδικές πραγματοποιηθείσες δαπάνες μέχρι το τέλος του 2018 αφορούσαν σε 22 μεταφερόμενα από την προηγούμενη περίοδο έργα δημόσιου χαρακτήρα συνολικού ύψους €542,6 χιλ. (5,80% των διαθέσιμων πόρων του Καθεστώτος). Επίσης, από τον Μάρτιο έως και τον Ιούνιο του 2018, μετά από σχετικές εγκρίσεις του Τμήματος Γεωργίας, προκηρύχθηκε κατά τόπους από τις ΟΤΔ η Δράση 19.2.2 για τη δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμό χώρων εστίασης, μικρής δυναμικότητας υποδομών διανυκτέρευσης και λοιπών εμπλουτιστικών δραστηριοτήτων (οικοτεχνία, χειροτεχνία, παραγωγή ειδών παραδοσιακής τέχνης, καταστημάτων γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων και λοιπές συναφείς με τα χαρακτηριστικά των περιοχών δραστηριότητες). Οι εν λόγω προκηρύξεις απευθύνονταν σε ΜΜΕ, φυσικά πρόσωπα κατοίκους των περιοχών και γεωργούς ή μέλη γεωργικών νοικοκυριών και μέχρι το τέλος του 2018 είχαν υποβληθεί συνολικά 44 αιτήσεις (βρίσκονται στο στάδιο αξιολόγησής τους). Τέλος, στο πλαίσιο του ίδιου Καθεστώτος, εντάχθηκε έργο δράσεων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης με Δικαιούχο ΟΤΔ. Στο πρώτο τρίμηνο του 2019 η Διαχειριστική Αρχή του ΠΑΑ κάλεσε τις ΟΤΔ να καταρτίσουν Προσκήσεις Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος για την προκήρυξη λοιπών Δράσεων του Καθεστώτος 19.2.3.2: «Δημόσιες Υποδομές Μικρής Κλίμακας», 19.2.5: «Δράσεις μικρής κλίμακας που στοχεύουν στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών βασισμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής».

Στο πλαίσιο του Καθεστώτος 19.3 χρηματοδοτούνται δράσεις για την προετοιμασία και υλοποίηση έργων διατοπικής και διακρατικής συνεργασίας. Μέχρι το τέλος του 2018 πραγματοποιήθηκαν ελάχιστες δαπάνες ύψους €8.065, που αφορούσαν στην προπαρασκευαστική στήριξη για Έργα Συνεργασίας των ΟΤΔ της Λεμεσού και της Πάφου.

Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο υλοποίησης του Μέτρου 19 έχουν δημιουργηθεί 14 θέσεις απασχόλησης στις τέσσερις ΟΤΔ.

Τοπικές Στρατηγικές αλιευτικών περιοχών

Παρόλο που οι στρατηγικές εγκρίθηκαν το 2016, υπάρχει καθυστέρηση στην εφαρμογή τους.

Με βάση τις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης, και οι τρεις ΤΟΔΑ υλοποιούν ενέργειες μέσω του Μέτρου 4.3 «Εφαρμογή των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης - Σχέδια που υποστηρίζονται από ΤΟΔΑ». Συγκεκριμένα, υλοποιούνται τρία έργα δημοσίων συμβάσεων με δικαιούχους τις ΤΟΔΑ, που αφορούν τα

λειτουργικά έξοδα των ΤΟΔΑ, και δύο έργα δημοσίων συμβάσεων που αφορούν τη διεκπεραίωση μελετών, εκ των οποίων το ένα ολοκληρώθηκε. Τέλος, το Φεβρουάριο 2019 προκηρύχθηκε η Πρόσκληση Υποβολής Προτάσεων για ενέργειες καταρτίσεων από τις ΤΟΔΑ με προϋπολογισμό €508.000. Το Μέτρο 4.4 Δραστηριότητες συνεργασίας δεν έχει ενεργοποιηθεί, αφού δεν υπήρχαν ώριμες συνεργασίες από μέρους των ΤΟΔΑ.

Οι κυριότερες αιτίες της καθυστέρησης στην εφαρμογή των στρατηγικών είναι οι εξής:

- έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας εκ μέρους δύο ΤΟΔΑ που εφαρμόζουν για πρώτη φορά Στρατηγική Τοπικής Ανάπτυξης Αλιευτικών περιοχών.
- καθυστέρηση στελέχωσης δύο ΤΟΔΑ με επιστημονικό προσωπικό σχετικό με τον αλιευτικό τομέα.
- ανάγκη επιπλέον ενημέρωσης των τοπικών αρχών σχετικά με τις απαιτήσεις για ωριμότητα των προτεινόμενων έργων και των διαδικασιών υλοποίησής τους.
- αυξημένο ενδιαφέρον, που μεταφράζεται σε απαιτήσεις αυξημένου προϋπολογισμού ορισμένων δράσεων, έπειτα από συνεχείς ενημερώσεις και διαβουλεύσεις με δικαιούχους των Σχεδίων Χορηγιών.
- καθυστέρηση στην ωρίμανση των διαδικασιών έγκρισης των Σχεδίων Χορηγιών (ανάγκη λήψης έγκρισης από τον Έφορο Κρατικών Ενισχύσεων πριν από την προκήρυξή τους).
- ελλιπές θεσμικό περιβάλλον για ορισμένες δράσεις που αφορούν στον Αλιευτικό Τουρισμό (π.χ. κατάρτιση για απόκτηση πιστοποιητικού καπετάνιου, Σχέδιο Χορηγιών για Αλιευτικό Τουρισμό), που προκάλεσε καθυστερήσεις στην ωρίμανση των σχετικών Προσκλήσεων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, καθώς και το γεγονός της αναγκαστικής μείωσης των προϋπολογισμών των στρατηγικών των ΤΟΔΑ, λόγω της μη επίτευξης του χρηματοοικονομικού στόχου της ΠΕ4, έχουν πραγματοποιηθεί συναντήσεις εργασίας με όλες τις ΤΟΔΑ, στις οποίες δόθηκαν οδηγίες αναθεώρησης και προσαρμογής των στρατηγικών τους βάσει των νέων δεδομένων και καθορίστηκαν τα επόμενα βήματα. Τούτων δοθέντων, το 2019 αναμένεται να είναι το έτος ουσιαστικής ενεργοποίησης και επιτάχυνσης των διαδικασιών εφαρμογής των στρατηγικών.

γ) Σχετικά με το άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο α) σημείο i) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, επισκόπηση της υλοποίησης των ολοκληρωμένων εδαφικών επενδύσεων, κατά περίπτωση

Δεν προβλέπεται η εφαρμογή Ολοκληρωμένων Εδαφικών Επενδύσεων.

γα) Σχετικά με το άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο α) σημείο i) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, επισκόπηση της υλοποίησης ολοκληρωμένων δράσεων για βιώσιμη αστική ανάπτυξη

Στο πλαίσιο του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη» προνοούνται δράσεις που συμβάλουν στην ολοκληρωμένη εδαφική ανάπτυξη σε αστικές περιοχές, με στόχο την επίτευξη βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό, εγκρίθηκαν από τη Διαχειριστική Αρχή 4 Στρατηγικές Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης, για τα αστικά κέντρα των πόλεων της Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου. Στόχος των στρατηγικών ΟΒΑΑ είναι η δημιουργία πολιτιστικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών υποδομών και μηχανισμών, που θα ενισχύσουν την αναπτυξιακή προοπτική των ιστορικών κέντρων των αστικών περιοχών. Μέρος των παρεμβάσεων που προνοούνται στις στρατηγικές ΟΒΑΑ συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ. Τα υπόλοιπα έργα/δράσεις των στρατηγικών υλοποιούνται είτε μέσω ιδίων πόρων των Δήμων ή/και μέσω δανειοδότησης από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Η πρόοδος υλοποίησης των στρατηγικών ΟΒΑΑ μέχρι τις 31/12/18 είχε ως ακολούθως:

- Όλες οι προβλεπόμενες προς συγχρηματοδότηση από το ΕΠ παρεμβάσεις της στρατηγικής του **Δήμου Πάφου** (επτά έργα δημοσίων συμβάσεων) έχουν ολοκληρωθεί. Τα εν λόγω έργα αποτελούν ένα συνεκτικό σύνολο παρεμβάσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας (αποκατάσταση και εξωραϊσμός της Δημοτικής Αγοράς), βελτίωσης της αστικής κινητικότητας και της ελκυστικότητας αστικών περιοχών πολιτιστικού ενδιαφέροντος της περιοχής παρέμβασης (αναβάθμιση και ενοποίηση οδών του Εμπορικού Παραδοσιακού Κέντρου, βελτίωση της κυκλοφοριακής διαχείρισης και ανάδειξη της Πλατείας Κέννεντυ, αναβάθμιση και ανάδειξη του Μαρκειδείου Δημοτικού Θεάτρου, αποκατάσταση και αξιοποίηση του Χανιού του Ιμπραήμ, αποκατάσταση του πρώην Κινηματοθεάτρου "Αττικόν"), καθώς και αναζωογόνησης αστικού περιβάλλοντος (αναδιαμόρφωση και ανάδειξη χώρων στη Συνοικία Μουττάλου, σύνδεση και ανάδειξη των Πλατειών 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού).

Η ολοκλήρωση των παρεμβάσεων έχουν δημιουργήσει ένα νέο αστικό τοπίο φιλικό προς τους πολίτες και τους επισκέπτες του αστικού κέντρου της πόλης. Οι λοιπές δράσεις που περιλαμβάνονται στην Στρατηγική του Δήμου υλοποιούνται μέσω ιδίων πόρων του Δήμου ή/και μέσω του κρατικού προϋπολογισμού.

- Δύο (2) έργα του **Δήμου Λάρνακας** εντάχθηκαν στο ΕΠ, τα οποία υπηρετούν τους στόχους ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας (ανέγερση νέας Δημοτικής Αγοράς Λάρνακας) και αναζωογόνησης του αστικού περιβάλλοντος (ανάπλαση/αναβάθμιση Δημοτικού Κήπου Λάρνακας).

Εντός του 2019 αναμένεται να επιταχυνθεί η πρόοδος υλοποίησης της Στρατηγικής, με την ένταξη πρόσθετων έργων στο ΕΠ αλλά και την ολοκλήρωση ενός από τα υφιστάμενα έργα.

- Τέσσερα (4) έργα του **Δήμου Λευκωσίας** είχαν ενταχθεί στο ΕΠ, τα οποία συμβάλλουν στην αναζωογόνηση του υποβαθμισμένου τμήματος (ανάπλαση περιοχής Συνοικίας Δημοουργικών Επιχειρήσεων & ανάπλαση της Πλατείας Ελευθερίας και του περιβάλλοντα χώρου), τη βελτίωση της ελκυστικότητας της αστικής περιοχής παρέμβασης (διαμόρφωση αρχαιολογικού χώρου στο παλιό Δημαρχείο Λευκωσίας), και τη βελτίωση της αστικής κινητικότητας (Φάση Β' του σταθμού μετεπιβίβασης στην Πλατεία Σολωμού).

Με την ολοκλήρωση των εν λόγω παρεμβάσεων ολοκληρώνεται μια σειρά εμβληματικών έργων και διαμορφώνονται συνθήκες βελτίωσης της ελκυστικότητας και φιλικότητας του κατ' εξοχή αστικού κέντρου της χώρας. Εντός του 2019, αναμένεται περαιτέρω επιτάχυνση της προόδου υλοποίησης της Στρατηγικής με την ένταξη πρόσθετων έργων στο ΕΠ και την ολοκλήρωση κάποιων από τα υφιστάμενα έργα.

- Τέσσερα (4) έργα του Δήμου Λεμεσού είχαν ενταχθεί στο ΕΠ, τα οποία συμβάλλουν στην αναζωογόνηση του αστικού περιβάλλοντος (ανάπλαση πλατειών παρά την οδό Νίκου Ρούσσου, παρά την οδό Φιλελλήνων, Συντάγματος και Αναγέννησης και ανάπλαση όψεων στην Περιοχή Παρέμβασης στη Λεμεσό), στη βελτίωση της αστικής κινητικότητας (αναβάθμιση Υποδομών των Οδών Μισιαούλη και Καβάζογλου) και στη βελτίωση της ελκυστικότητας της αστικής περιοχής παρέμβασης (πράσινος περίπατος στα θρησκευτικά, ιστορικά και αρχιτεκτονικά μνημεία της περιοχής παρέμβασης). Εντός του 2019 αναμένεται περαιτέρω επιτάχυνση της προόδου υλοποίησης της Στρατηγικής με την ένταξη πρόσθετων έργων στο ΕΠ και την ολοκλήρωση κάποιων από τα υφιστάμενα έργα.

Οι **δαπάνες** των ενταγμένων έργων και των τεσσάρων Δήμων ανέρχονται σε **€49,8 εκ.** ή στο **62%** των διαθέσιμων πόρων (υψηλότερη επίδοση μεταξύ όλων των θεματικών Αξόνων Προτεραιότητας του ΕΠΑΑΑ). Παρατηρούνται διαφορετικοί ρυθμοί εφαρμογής των στρατηγικών μεταξύ των Δήμων, που με την πάροδο όμως του χρόνου εξομαλύνονται. Παρά τον ψηλό βαθμό απορρόφησης των διαθέσιμων πόρων του άξονα, εντοπίζεται “κόπωση” στους ρυθμούς υλοποίησης του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου των έργων, αφού υπάρχει μεγάλος αριθμός νέων ενταγμένων έργων που δεν έχουν ακόμη αποδώσει εκροές. Τέλος, σημειώνεται ότι δεν έχουν ακόμη ενεργοποιηθεί παρεμβάσεις που αφορούν στη βελτίωση των κοινωνικών υποδομών των αστικών περιοχών, οι οποίες αναμένεται να εμπλουτίσουν τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των στρατηγικών.

δ) Σχετικά με το άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο α) σημείο ii) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, κατά περίπτωση, επισκόπηση της εφαρμογής των μακροπεριφερειακών στρατηγικών και των στρατηγικών για τις θαλάσσιες λεκάνες

Η Κύπρος δε συμμετέχει στο παρόν στάδιο σε προγράμματα μακροπεριφερειακών στρατηγικών ή στρατηγικών για τις θαλάσσιες λεκάνες.

ε) Σχετικά με το άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο α) σημείο iii) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, κατά περίπτωση, επισκόπηση της εφαρμογής της ολοκληρωμένης προσέγγισης για την αντιμετώπιση των αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται κατ' εξοχήν από τη φτώχεια ή των στοχευόμενων ομάδων που αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού

Στην Κύπρο εντοπίζονται μικροί θύλακες με ιδιαίτερα αυξημένη ανεργία και έντονη πληθυσμιακή συγκέντρωση ειδικών ομάδων πληθυσμού με υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού, κυρίως στα αστικά κέντρα των πόλεων (Δήμοι Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου).

Σε τέτοιες ομάδες, με υψηλή επικινδυνότητα διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, ανήκουν οι άνεργοι και μακροχρόνια άνεργοι, οι φτωχοί εργαζόμενοι, οι άστεγοι, οι μετανάστες και υπήκοοι τρίτων χωρών, τα άτομα με αναπηρία, οι φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, τα μονογονεϊκά νοικοκυριά, τα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης κ.λπ. Το ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό

στην Κύπρο, παρότι το 2017 μειώθηκε από το 28,9% το 2015 σε 25,2% το 2017, παραμένει σε υψηλά επίπεδα, με τον εθνικό στόχο που έχει τεθεί για το 2020 (19,3%) να φαίνεται δύσκολο να επιτευχθεί.

Για την καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων, προκύπτει η ανάγκη αύξησης της απασχόλησης των ομάδων υψηλού κινδύνου φτώχειας με στοχευμένες παρεμβάσεις, για την απασχόληση ατόμων ευάλωτων ομάδων και για την εργασιακή αποκατάσταση/ενεργοποίηση ευάλωτων ομάδων που στηρίζονται από επιδόματα πρόνοιας. Πρόσθετα, προκύπτει η ανάγκη κοινωνικής ενσωμάτωσης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, περιλαμβανομένων Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ), καθώς και ευάλωτων ομάδων μαθητών, που αντιμετωπίζουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και διακρίσεων.

Με δεδομένο ότι οι γεωγραφικές περιοχές που πλήττονται κυρίως από τη φτώχεια, τις διακρίσεις και τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι οι αστικές περιοχές, η καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο χωρικής ανάπτυξης, την Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΟΒΑΑ), που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ στο πλαίσιο του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη (ΑΑΑ). Για την αντιμετώπιση των συνθηκών που επικρατούν στα αστικά κέντρα, οι προαναφερθέντες Δήμοι κλήθηκαν να ετοιμάσουν στρατηγικές ΟΒΑΑ, που περιλαμβάνουν παρεμβάσεις σε συγκεκριμένα τμήματα των Δήμων:

- **Δήμος Λευκωσίας:** το ελεύθερο τμήμα της Κεντρικής Περιοχής, όπου εντοπίζονται δυσμενείς δημογραφικοί δείκτες και σημαντικός αριθμός ευπαθών-ευάλωτων ομάδων πληθυσμού, αυξημένο ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας και μεταναστών, χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των νέων και υψηλό ποσοστό ανεργίας.
- **Δήμος Λάρνακας:** το τμήμα που καθορίζεται ως Περιοχή Αστικού Κέντρου στο Τοπικό Σχέδιο Λάρνακας, που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού (7% έναντι 48% στο σύνολο του Δήμου), υψηλό ποσοστό ληπτών βοήθειας από τις κοινωνικές δομές (16% έναντι 3% στο σύνολο του Δήμου), υψηλό ποσοστό μονογονεϊκών νοικοκυριών και υψηλή συγκέντρωση αλλοδαπών (52% του συνόλου του πληθυσμού).
- **Δήμος Λεμεσού:** υποβαθμισμένες περιοχές του αστικού κέντρου της Λεμεσού, που χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ανεργίας (50% υψηλότερη του εθνικού μέσου όρου), υψηλό επίπεδο ανεργίας μακράς διάρκειας, υψηλό επίπεδο φτώχειας και αποκλεισμού, χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κοινωνικό εγκλεισμό ευπαθών ομάδων (ιδιαίτερα των μουσουλμάνων γυναικών), φαινόμενα υψηλής χρήσης ψυχοτροπικών (ηρεμιστικών) φαρμάκων και αυτοκτονιών, σημαντικές ελλείψεις ικανοτήτων – δεξιοτήτων, υψηλά ποσοστά φαινομένου εγκατάλειψης του σχολείου και σχετικού αναλφαριθμητισμού.
- **Δήμος Πάφου:** το σύνολο του αστικού κέντρου, στο οποίο περιλαμβάνονται περιοχές με υψηλό επίπεδο γήρανσης, φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, λόγω της εκτεταμένης οικονομικής κρίσης, σημαντική μείωση του ποσοστού απασχόλησης, ιδιαίτερα αυξημένα κρούσματα φτώχειας και περιοχές αστικής απαξίωσης-υποβάθμισης.

Οι προγραμματιζόμενες παρεμβάσεις, οι οποίες δεν έχουν ακόμα ενεργοποιηθεί, αφορούν κυρίως τη δημιουργία και αναβάθμιση κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, μέσα από τις οποίες εξυπηρετούνται οι προαναφερθείσες ομάδες που αντιμετωπίζουν ψηλό κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού.

Πέραν των προαναφερθέντων δράσεων, το σύνολο των έργων που προγραμματίζονται να υλοποιηθούν μέσα από τις στρατηγικές ΟΒΑΑ αναμένεται να βελτιώσουν σημαντικά το δομημένο και επιχειρηματικό περιβάλλον, τις συνθήκες διαβίωσης και γενικότερα την ποιότητα ζωής του πληθυσμού των υποβαθμισμένων αυτών περιοχών.

Συμπληρωματικά με το ΕΤΠΑ, οι προκλήσεις αυτές αντιμετωπίζονται και από το ΕΚΤ, μέσω του Άξονα 3 του ΕΠ Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή (ΑΑΠΚΣ), που συνδυάζει ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ενεργό ένταξη ανέργων ατόμων ευπαθών κοινωνικά ομάδων, που αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας και ειδικότερα:

- Ενεργοποιήθηκαν 3 Σχέδια Χορηγιών για παροχή κινήτρων προς τις επιχειρήσεις, για την εργοδότηση ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού (ΑμεΑ, άτομα με χρόνιες παθήσεις, άτομα ηλικίας άνω των 50 ετών), με αποτέλεσμα τη δημιουργία 1.340 νέων θέσεων εργασίας.
- Υλοποιούνται με επιτυχία οι παρεμβάσεις του έργου «Δράσεις Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης-ΔΡΑΣΕ» με την εφαρμογή μέτρων θετικής διάκρισης στον τομέα της εκπαίδευσης υπέρ των μαθητών, που οι ίδιοι ή τα μέλη οικογενειών τους κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό και υλικές ή άλλες στερήσεις (προσφορά δωρεάν προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και δημιουργικής απασχόλησης προς μαθητές και γονείς σε 111 σχολικές μονάδες, λειτουργία 50 Κέντρων Πληροφόρησης και Ψυχοκοινωνικής Στήριξης, επίτευξη του στόχου κάλυψης του μαθητικού πληθυσμού από σχολικές δράσεις εκπαιδευτικής προτεραιότητας).
- Εφαρμόζεται με απόλυτη επιτυχία Πρόγραμμα παροχής δωρεάν προγεύματος σε άπορους μαθητές σε παγκύπρια κλίμακα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (εφαρμογή σε 530 σχολικές μονάδες και επίτευξη των στόχων του αριθμού κάλυψης των σχολικών μονάδων και του ποσοστού των μαθητών που επωφελούνται από το Πρόγραμμα).
- Προχωρά με επιτυχία η υλοποίηση του έργου «Επέκταση της Εφαρμογής του Νέου Συστήματος Αξιολόγησης της Αναπηρίας», στο πλαίσιο του οποίου θα λειτουργήσουν 3 Κέντρα αξιολόγησης, τα οποία θα εξυπηρετούν τις ανάγκες των ΑμεΑ σε παγκύπρια βάση (μέχρι το τέλος του 2018 είχαν πραγματοποιηθεί 10.819 αξιολογήσεις/επαναξιολογήσεις περιπτώσεων αναπηρίας).
- Ξεκίνησε τη λειτουργία της η πρώτη δομή υποστηριζόμενης διαβίωσης ατόμων με σοβαρές αναπηρίες στο πλαίσιο του έργου “Λειτουργία Κατοικιών Προστατευόμενης Διαβίωσης”.
- Εγκρίθηκε και υλοποιείται το έργο “Δημιουργία Κεντρικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας”, που αποσκοπεί στην αναβάθμιση του επιπέδου των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες και στην επίτευξη της απαραίτητης συνέργειας και συντονισμού στην παροχή των επιδομάτων μέσω της δημιουργίας Ενιαίου Μητρώου Δικαιούχων (με τη διεκπεραίωση 208.526 αιτήσεων δικαιούχων επετεύχθη το 86,61% της τιμής του στόχου του έργου).

στ) Σχετικά με το άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο α) σημείο iv) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, κατά περίπτωση, επισκόπηση της εφαρμογής της προσέγγισης για την αντιμετώπιση των

δημογραφικών προκλήσεων των περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα

Ως περιοχές με σοβαρά φυσικά και δημογραφικά μειονεκτήματα για τα μεγέθη της Κύπρου, σύμφωνα με τη ΣΕΣ, έχουν προσδιορισθεί οι περιοχές της υπαίθρου και συγκεκριμένα οι ορεινές περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν συγκριτικά τη χαμηλότερη δημογραφική σύνθεση, καθώς και τα σοβαρότερα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης.

Το ΠΑΑ έχει ειδικό Μέτρο για τις περιοχές με φυσικά ή άλλα μειονεκτήματα. Πρόκειται για το Μέτρο 13 "Πληρωμές σε Περιοχές με Φυσικά ή άλλα Μειονεκτήματα", που εφαρμόζεται σε πολυετή βάση. Με το Μέτρο αυτό εφαρμόζεται καθεστώς ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε μειονεκτούντες περιοχές (ορεινές περιοχές, περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα και περιοχές με ειδικά μειονεκτήματα), για αντιστάθμιση μέρους των οικονομικών απωλειών που προκύπτουν κατά την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας στις περιοχές αυτές. Το 2018 πραγματοποιήθηκε η τέταρτη προκήρυξη του Μέρου και εντός του έτους πραγματοποιήθηκαν πληρωμές ύψους €6,15 εκ. (€28,12 εκ. από την έναρξη εφαρμογής του ΠΑΑ).

Συμπληρωματικά προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης των δημογραφικών προβλημάτων των περιοχών της υπαίθρου λειτουργούν και οι παρεμβάσεις του Μέρου 6 «Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών» του ΠΑΑ, το οποίο παρέχει οικονομική στήριξη για την πρώτη εγκατάσταση νέων άνω των 18 και κάτω των 40 ετών, στον τομέα της γεωργίας. Στόχος είναι η ενθάρρυνση των νέων να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της γεωργίας και κατά συνέπεια στην ύπαιθρο. Στο πλαίσιο της πρώτης προκήρυξης, συνολικού Π/Υ €3,5 εκ. (50% των διαθέσιμων πόρων του Μέρου), υποβλήθηκαν 270 αιτήσεις (αιτηθέν ποσό €5,4 εκ.). Για την ικανοποίηση της μεγάλης ζήτησης, το Υπουργείο αποφάσισε να αυξήσει τον Π/Υ και να εγκρίνει όλους τους επιλέξιμους αιτητές. Ως αποτέλεσμα, εγκρίθηκαν 233 αιτήσεις, εκ των οποίων οι 193 προχώρησαν με την εφαρμογή των προτάσεων, ενώ μέχρι τις 28 Ιανουαρίου 2019 πραγματοποιήθηκαν πληρωμές της πρώτης δόσης σε 163 αιτητές. Στο Μέτρο αυτό έχουν μεταφερθεί και δεσμεύσεις που είχαν αναληφθεί στο πλαίσιο της δεύτερης προκήρυξης του αντίστοιχου Μέρου του ΠΑΑ 2007-2013.

Τα ανωτέρω Μέτρα έχουν άμεση και σημαντική συμβολή στη διατήρηση του πληθυσμιακού ιστού σε απόκεντρες, ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, που κατεχοχίν υφίστανται πληθυσμιακή αποψίλωση. Συμπληρωματικά συνεισφέρουν βεβαίως και άλλες παρεμβάσεις, όπως είναι τα επενδυτικά Μέτρα (Μ4.1, Μ4.2), διατηρώντας και ενισχύοντας την παραγωγική βάση, καθώς και τα Μέτρα που ενισχύουν τις βασικές υπηρεσίες και τον οικιστικό ιστό στις αγροτικές περιοχές (Μ7 και Μ19), προσφέροντας στον πληθυσμό ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής.

6. ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ, ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΝΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑ ΕΔΕΤ¹²

Έχοντας ως στόχο τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των 4 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) των ΕΔΕΤ, έχει δοθεί έμφαση στην ενίσχυση εκείνων των δομών που εμπλέκονται στη διαχείριση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων, στις οποίες δεν υπάρχει εμπειρία σε σχέση με όσα υλοποιήθηκαν κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο. Παράλληλα, επιδιώκεται η διασφάλιση της διοικητικής ικανότητας που απαιτείται για την υλοποίηση των ΕΠ, με την εξασφάλιση του αναγκαίου προσωπικού που απαιτείται στους Ενδιάμεσους Φορείς και στους Φορείς Υλοποίησης. Ανάλογα, έχουν σχεδιαστεί και οι αναγκαίες αλλαγές στα Συστήματα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) των ΕΠ, τόσο λόγω του νέου κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ 2014-2020 όσο και για περαιτέρω εξορθολογισμό τους.

Δομές

Ο ορισμός των Αρχών Διαχείρισης και Ελέγχου των ΕΠ των Ταμείων της Πολιτικής Συνοχής και του ΕΤΘΑ, κάτι που ήταν και προϋπόθεση για την αποστολή του πρώτου αιτήματος πληρωμής στην ΕΕ, εγκρίθηκε με την υπ' αριθμό 79.735 Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις 17/11/15 και ολοκληρώθηκε με την έκδοση σύμφωνης γνώμης από την Αρχή Ελέγχου στις 23/5/2016.

Αναφορικά με το ΕΓΤΑΑ, έχει οριστεί ως Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, το οποίο εκτελεί τις αρμοδιότητες που προκύπτουν από το άρθρο 66 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1305/2013. Επίσης, έχει οριστεί ως διαπιστευμένος οργανισμός πληρωμών, βάσει του άρθρου 7 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1306/2013, ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών (ΚΟΑΠ). Οι δύο αυτοί ορισμοί εγκρίθηκαν με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 80.595 και ημερομηνία 27/4/16.

Με στόχο την απλοποίηση των διαδικασιών και τη μείωση των παράλληλων επιπέδων ελέγχου από πολλούς φορείς στο πλαίσιο του ΣΔΕ, προωθήθηκε η συγκέντρωση των διαδικασιών σε φορείς με την αντίστοιχη κατάρτιση, εμπειρία και στελέχωση. Έτσι, βάσει των προνοιών του Άρθρου 123(6) του Καν. 1303/2013 και σύμφωνα με την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 79.735, το Γενικό Λογιστήριο ορίστηκε ως Φορέας Επαληθεύσεων Δαπανών, έχοντας την αρμοδιότητα για τη διενέργεια διοικητικών επαληθεύσεων των δαπανών για όλα τα έργα Δημοσίων Συμβάσεων των ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη, Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή και Θάλασσα. Η αρμοδιότητα για τη διενέργεια Τεχνικών Επαληθεύσεων παραμένει στους Ενδιάμεσους Φορείς.

Ανθρώπινο Δυναμικό

Η λήψη μέτρων για βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των εμπλεκόμενων φορέων, άρχισε με καταρχήν χρηματοδότηση από τον Κρατικό Προϋπολογισμό και συνεχίσθηκε με την αξιοποίηση των πόρων της Τεχνικής Βοήθειας.

¹² Σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 2 στοιχείο στ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013

Στο πλαίσιο αυτό ενισχύθηκε η στελέχωση των Ενδιάμεσων Φορέων μέσω της διαδικασίας διοικητικών αλλαγών (μεταφορά/απόσπαση προσωπικού). Παράλληλα, με στόχο τη διασφάλιση της αποτελεσματικότερης υλοποίησης των ΕΠ και της ενίσχυσης των Ενδιάμεσων Φορέων Σχεδίων Χορηγιών στη διεξαγωγή των απαραίτητων ελέγχων κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των αιτήσεων, διευρύνθηκε η δυνατότητα τεχνικής υποστήριξης από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες, σε έργα όπου απαιτείται ιδιαίτερη τεχνογνωσία. Αναφορικά με τα προγράμματα χρηματοδότησης έργων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας γίνεται ευρεία χρήση εξωτερικών εμπειρογνομώνων, για την αξιολόγηση προτάσεων και την επιστημονική αξιολόγηση της ποιότητας των αποτελεσμάτων των έργων κατά την ολοκλήρωσή τους, με εξαίρεση συγκεκριμένα προγράμματα στήριξης μικρής κλίμακας, όπου πραγματοποιείται εσωτερική αξιολόγηση προτάσεων στη βάση της επιλεξιμότητάς τους. Αντίστοιχα, το Τμήμα Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου Ν. (70(Ι)/2016) για τη Ρύθμιση της απασχόλησης εργοδοτούμενων αορίστου και εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου στη Δημόσια Υπηρεσία, έχει λάβει έγκριση από τον Υπουργό Οικονομικών για την απασχόληση 30 ατόμων, στο πλαίσιο υλοποίησης έργου για ενίσχυση της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης. Έγκριση από τον Υπουργό Οικονομικών για απασχόληση εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου έχει λάβει η Διεύθυνση Ελέγχου, ως Ενδιάμεσος Φορέας μεγάλου αριθμού έργων δημοσίων συμβάσεων. Παράλληλα, το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας (ΕΕΒΤ), ως Ενδιάμεσος Φορέας Σχεδίων Χορηγιών, κάλυψε μέσω της Τεχνικής Βοήθειας τις υπερωρίες λειτουργιών που εμπλέκονται στη διαχείριση Σχεδίων Χορηγιών, ενώ προχώρησε και σε αγορά υπηρεσιών και επιπρόσθετα έχει λάβει και έγκριση από τον Υπουργό Οικονομικών για απασχόληση τριών (3) εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου για την υλοποίηση των Σχεδίων Χορηγιών.

Επίσης, πραγματοποιήθηκε από αριθμό Ενδιάμεσων Φορέων αγορά υπηρεσιών για τη διευκόλυνση των ελέγχων και τη διενέργεια επαληθεύσεων δαπανών στα πλαίσια της υλοποίησης των Σχεδίων Χορηγιών. Παράλληλα, η Διαχειριστική Αρχή υπέγραψε Σύμβαση για αγορά υπηρεσιών για τον έλεγχο των διαδικασιών αξιολόγησης και ένταξης έργων Σχεδίων Χορηγιών.

Σημειώνεται ότι χρήση εξωτερικής βοήθειας έχει ήδη γίνει για την υποστήριξη της αξιολόγησης επιμέρους Καθεστώτων του ΠΑΑ. Αναφέρεται ενδεικτικά η μίσθωση υπηρεσιών πολιτικών μηχανικών για υποστήριξη του Τμήματος Γεωργίας σχετικά με την παρακολούθηση και τον έλεγχο των σχετικών δράσεων που εφαρμόζονται μέσω LEADER.

Μέχρι στιγμής δεν υπήρξε ανάγκη για αγορά υπηρεσιών από εμπειρογνώμονες για την αξιολόγηση Μεγάλων Έργων.

Σε ό,τι αφορά στην ενίσχυση της Αρχής Ελέγχου, η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου προέβη το 2018, μετά από την προκήρυξη σχετικού διαγωνισμού, στην υπογραφή έξι (6) συνολικά συμβάσεων με τρεις (3) ελεγκτικούς φορείς, για αγορά ελεγκτικών υπηρεσιών, με σκοπό τη διενέργεια ελέγχου συστημάτων και πράξεων συγχρηματοδοτούμενων από διάφορα ταμεία της ΕΕ.

Εκπαίδευση στελεχών

Έμφαση δόθηκε στη συνεχή εκπαίδευση των στελεχών της Διαχειριστικής Αρχής, των Ενδιάμεσων Φορέων και των Δικαιούχων σε θέματα διοίκησης, διαδικασιών και διαχείρισης έργων και Σχεδίων Χορηγιών, αλλά και σε ειδικότερα θέματα που άπτονται των έργων/δράσεων που υλοποιούνται στο

πλαίσιο του κάθε ΕΠ και των διαδικασιών στις οποίες εντοπίζονται αδυναμίες μέσω των ευρημάτων επαληθεύσεων και ελέγχων.

Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν:

- εκπαιδευτικά σεμινάρια για το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ), με τη συμμετοχή Ενδιάμεσων Φορέων, Δικαιούχων και λειτουργών της Διαχειριστικής Αρχής.
- εκπαιδευτικά σεμινάρια Στελεχών Ενδιάμεσων Φορέων Δημοσίων Συμβάσεων και Σχεδίων Χορηγιών σχετικά με το νέο Κανονιστικό Πλαίσιο και τις νέες απαιτήσεις του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (Κανονισμοί 2014-2020, Έγγραφα και Οργάνωση ΣΔΕ, επιλογή, έγκριση και παρακολούθηση Έργων ΔΣ και ΣΧ, Επαληθεύσεις Έργων – Χειρισμός παρατυπιών, Έργα που παράγουν Έσοδα, Κανόνες Επιλεξιμότητας, Εποπτεία καθηκόντων που εκχωρούνται σε ΕΦ, Τήρηση Μικροδεδομένων Συμμετεχόντων σε έργα ΕΚΤ, Χρηματοροές, Καταπολέμηση Απάτης και Διαχείριση Κινδύνων, Διαχείριση Προγράμματος). Ειδική προσέγγιση στις εν λόγω ενημερώσεις και εκπαιδεύσεις αφορούσε στα θέματα διαχείρισης των έργων των Στρατηγικών Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης και ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας των Δήμων στη διαχείριση των έργων Δημοσίων Συμβάσεων.
- σεμινάρια και εκπαιδεύσεις λειτουργών της ΔΑ στο εξωτερικό σχετικά με την Πολιτική Συνοχής, τη λειτουργία των ΕΔΕΤ, την ΠΑΝ κ.ά.
- σεμινάρια λειτουργών της ΔΑ και των Ενδιάμεσων Φορέων σχετικά με τις διαδικασίες Απλουστευμένων Επιλογών Κόστους.

Ειδικά στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ, πραγματοποιήθηκαν ετήσιες συναντήσεις/ημερίδες για την αξιολόγηση και παρακολούθηση (Focus Group για την αξιολόγηση) του ΠΑΑ, ενώ σχεδιάσθηκε αντίστοιχο πρόγραμμα εκπαίδευσης στελεχών των Μονάδων Εφαρμογής για θέματα Διαχείρισης των Δημοσίων Συμβάσεων.

Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ)

Πραγματοποιήθηκε αναπροσαρμογή του πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης των Ταμείων της Πολιτικής Συνοχής και του ΕΤΘΑ, έτσι ώστε να περιληφθούν σε αυτό τόσο οι αλλαγές που αφορούσαν στον προγραμματισμό των ΕΠ όσο και οι αλλαγές στο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (η προσωρινή παραλαβή του ΟΠΣ έγινε τον Οκτώβριο 2016).

Παράλληλα, υπάρχει πρόνοια και έχουν δοθεί οι σχετικές προδιαγραφές στους ΕΦ για διασύνδεση των πληροφοριακών τους συστημάτων με το ΟΠΣ. Στο παρόν στάδιο τόσο το Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας όσο και το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας είναι στη διαδικασία διασύνδεσης των πληροφοριακών τους συστημάτων με το ΟΠΣ. Σε ό,τι αφορά στην άντληση των μικροδεδομένων (δεδομένα για μεμονωμένους συμμετέχοντες σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 125(2δ) του Καν. 1303/2013), προβλέπεται η υποβολή συγκεντρωτικών στοιχείων σε ηλεκτρονική μορφή μέσω των Δελτίων Παρακολούθησης Έργων/ Σχεδίων.

Ειδικά για το ΕΓΤΑΑ, το Σεπτέμβριο 2016 υπεγράφη σύμβαση μεταξύ του ΚΟΑΠ και εξωτερικού αναδόχου (ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2018), για την παροχή υπηρεσιών ανάπτυξης, εγκατάστασης και

συντήρησης των λογισμικών εφαρμογών του ΠΑΑ, που προέβλεπε την ανάπτυξη λογισμικών εφαρμογών, που καλύπτουν τις λειτουργίες υποδοχής και καταχώρησης των αιτήσεων των Δικαιούχων του ΠΑΑ, των διοικητικών και επιτόπιων ελέγχων των αιτήσεων, πληρωμών, ενστάσεων, καταχώρησης παρατυπιών και επιβολής ποινών, καθώς και της εξαγωγής στατιστικών στοιχείων και δεικτών παρακολούθησης. Ανασταλτικός παράγοντας στη διαδικασία παρακολούθησης αποτελεί η ύπαρξη κάποιων προβλημάτων στο πληροφοριακό σύστημα, που αποδίδεται κυρίως στη φιλοσοφία κατασκευής του συστήματος (διάρθρωση σε επιμέρους λογισμικά ανά Μέτρο και όχι Ενιαίο Πληροφοριακό Σύστημα που καλύπτει το σύνολο των φάσεων που απαρτίζουν τον κύκλο του Προγράμματος από την ηλεκτρονική υποβολή των προτάσεων από τους δικαιούχους μέχρι την ένταξη, την παρακολούθηση και το κλείσιμο).

Λοιπά μέτρα

Σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα της διοικητικής ικανότητας Διαχείρισης και Ελέγχου των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων διαδραματίζουν οι συναντήσεις συντονισμού της Διαχειριστικής Αρχής με Ενδιάμεσους Φορείς και άλλους φορείς, που έχουν την ευθύνη για την επαλήθευση και τον έλεγχο των ΕΠ. Μέσω των συναντήσεων που έχουν πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Γενικών Διευθυντών αλλά και σε επίπεδο Υπουργών κάποιες φορές, προωθείται η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών, η μεταφορά καλών πρακτικών και η έγκαιρη αντιμετώπιση προβλημάτων ή/και κινδύνων που ενδεχομένως να προκύψουν κατά την υλοποίηση των ΕΠ.

Στο πλαίσιο εφαρμογής αποτελεσματικών μέτρων για τον εντοπισμό έργων με αυξημένους κινδύνους, ενίσχυσης των διαδικασιών επαληθεύσεων και καταπολέμησης της απάτης, η Κύπρος χρησιμοποιεί το εργαλείο αξιολόγησης κινδύνων απάτης – Risk assessment tool, το οποίο είχε προταθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η Διαχειριστική Αρχή, λαμβάνοντας υπόψη τις πρόνοιες του ΣΔΕ σχετικά με την πρόληψη κινδύνων απάτης, συγκρότησε μια Ομάδα Αξιολόγησης Κινδύνων Απάτης για όλα τα ΕΠ, αρμοδιότητα της οποίας ήταν η διενέργεια αξιολογήσεων των κινδύνων απάτης κατά την εφαρμογή των διαδικασιών του ΣΔΕ, η συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων για το σκοπό αυτό, η παρακολούθηση της εφαρμογής σχετικών μέτρων και η εκπαίδευση/ευαισθητοποίηση του προσωπικού της Διαχειριστικής Αρχής και των ΕΦ σε θέματα καταπολέμησης απάτης.

Το Μάρτιο του 2018 η Ομάδα Αξιολόγησης Κινδύνων Απάτης ετοίμασε έκθεση αξιολόγησης, στην οποία κατέγραψε τα αποτελέσματα/συμπεράσματά της. Ένα από αυτά αφορούσε την ανάγκη ενημέρωσης και εκπαίδευσης των διαφόρων εμπλεκόμενων σε θέματα απάτης. Για το σκοπό αυτό, η ΔΑ διοργάνωσε τον Ιούνιο 2019 σχετικό Συνέδριο, σε συνεργασία με την Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης της ΕΕ (OLAF), τη Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής και Αστικής Πολιτικής (DG REGIO) και την Αρχή Πιστοποίησης (Γενικό Λογιστήριο).

7. ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΟΥ ΕΠΙΤΕΥΧΘΗΚΕ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ

Η απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών για την εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) και η μείωση του διοικητικού κόστους για τους δικαιούχους, αφορά σε σειρά ενεργειών που αναλαμβάνονται τόσο κατά το στάδιο της προετοιμασίας, υποβολής και επιλογής των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων όσο και κατά το στάδιο της υλοποίησής τους.

Ειδικότερα, το 2016 καταρτίστηκαν εγκύκλιοι σχετικά με την εκτέλεση των καθηκόντων των διαφόρων αρχών και φορέων που εμπλέκονται στο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) των ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία της Πολιτικής Συνοχής και το ΕΤΘΑ. Συγκεκριμένα, έχουν εκδοθεί κατευθυντήριες γραμμές για 1) τις διαδικασίες ένταξης έργων που εκτελούνται με Δημόσιες Συμβάσεις ή υλοποιούνται στο πλαίσιο των Σχεδίων Χορηγιών, 2) τους κανόνες επιλεξιμότητας, 3) τον υπολογισμό του επιλέξιμου για συγχρηματοδότηση κόστους των έργων που παράγουν καθαρά έσοδα, 4) τις χρηματοροές των έργων, 5) την τήρηση επαρκούς διαδρομής ελέγχου, 6) τις διαδικασίες επαληθεύσεων, 7) τις διαδικασίες παρακολούθησης των έργων και Σχεδίων Χορηγιών και 8) την ενημέρωση και το χειρισμό παρατυπιών που προκύπτουν κατά την υλοποίηση των ΕΠ και την παρακολούθηση της συνολικής πορείας υλοποίησης των ΕΠ.

Παράλληλα, εκδόθηκαν εγκύκλιοι και εγχειρίδια σχετικά με το ηλεκτρονικό σύστημα εγγραφής και αποθήκευσης δεδομένων για κάθε έργο (ΟΠΣ), τα οποία τέθηκαν στη διάθεση της Αρχής Ελέγχου προς αξιολόγηση της συμμόρφωσης. Η συγκεκριμένη διαδικασία, η οποία αποτελούσε και προϋπόθεση για την αποστολή του πρώτου αιτήματος πληρωμής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ολοκληρώθηκε με την έκδοση σύμφωνης γνώμης από την Αρχή Ελέγχου στις 23/5/2016.

Το 2018 έγινε η πρώτη τροποποίηση των Εγκυκλίων για τις διαδικασίες Ένταξης Έργων Δημοσίων Συμβάσεων και Σχεδίων Χορηγιών, τις Διαδικασίες Επαληθεύσεων, την Τήρηση Επαρκούς Διαδρομής Ελέγχου και τις Διαδικασίες Χρηματορών. Παράλληλα, όπου κρίθηκε αναγκαίο, έγιναν οι απαιτούμενες προσαρμογές στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα, για να αντικατοπτρίζονται οι εν λόγω τροποποιήσεις.

Αντίστοιχα, στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) εκδόθηκαν αναλυτικοί Οδηγοί των Προσκλήσεων υποβολής αιτήσεων των Δικαιούχων και Εγχειρίδια Εφαρμογής Διαδικασιών των ενισχύσεων. Δεδομένου ότι κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο παρουσιάστηκε το πρόβλημα της μη ορθής δήλωσης των εκτάσεων, σύμφωνα με τη βάση δεδομένων Land Parcel Information System (LPIS), εφαρμόστηκε για την επίλυσή του σύστημα ολοκληρωμένης πληροφόρησης των αιτητών, η οποία γίνεται σύμφωνα με τα πλέον επίκαιρα στοιχεία της βάσης δεδομένων LPIS του Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών. Επιπλέον, λόγω της πλήρους αυτοματοποίησης του συστήματος υποβολής αιτήσεων, η πληροφόρηση αυτή είναι ανά πάσα στιγμή διαθέσιμη σε όλους τους χρήστες.

Σε λειτουργικό επίπεδο, έχει ολοκληρωθεί η αναβάθμιση του ΟΠΣ με βάση τόσο τους νέους κανονισμούς, απαιτήσεις και κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ, όσο και τις επιχειρησιακές ανάγκες των φορέων που εμπλέκονται στη διαχείριση και παρακολούθηση των ΕΠ. Στόχος της αναβάθμισης του λογισμικού ήταν

η ικανοποίηση των νέων επιχειρησιακών δεδομένων, η βελτίωση της λειτουργίας και αξιοπιστίας του συστήματος και η βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών προς τους χρήστες, παρέχοντας παράλληλα τη δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής στοιχείων από τους δικαιούχους έργων Σχεδίων Χορηγιών. Εκτεταμένη χρήση της δυνατότητας ηλεκτρονικής υποβολής αιτήσεων και στοιχείων παρέχεται επίσης στην περίπτωση των εκταρικών μέτρων του ΠΑΑ.

Επιπλέον, υπάρχει πρόνοια και έχουν δοθεί οι σχετικές προδιαγραφές στους ΕΦ, για διασύνδεση των πληροφοριακών τους συστημάτων με το ΟΠΣ. Τόσο το Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας όσο και το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας βρίσκονται στη διαδικασία διασύνδεσης των πληροφοριακών τους συστημάτων με το ΟΠΣ. Στο πλαίσιο της συνεχούς υποστήριξης των Δικαιούχων και των Ενδιάμεσων Φορέων από τη Διαχειριστική Αρχή, έχει ενισχυθεί ο θεσμός του “Help Desk”, για την επίλυση προβλημάτων και αδυναμιών των φορέων κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των ΕΠ. Σύμφωνα με τη διαδικασία που ακολουθείται, ο χρήστης αποστέλλει στην ηλεκτρονική διεύθυνση ops@dgepcd.gov.cy συμπληρωμένο έντυπο αιτήματος παροχής υπηρεσιών, αναφέροντας το πρόβλημα που αντιμετωπίζει μαζί με τα προσωπικά του στοιχεία. Το πρόβλημα αξιολογείται και αποστέλλεται στον αρμόδιο λειτουργό για χειρισμό. Στη συνέχεια ο αρμόδιος λειτουργός για το συγκεκριμένο θέμα αποστέλλει απάντηση στο χρήστη μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Παρόμοια διαδικασία ακολουθείται και στην περίπτωση του ΠΑΑ, με τους εμπλεκόμενους φορείς να απευθύνονται ηλεκτρονικά προς τη Διαχειριστική Αρχή με συγκεκριμένα ερωτήματα. Η Διαχειριστική Αρχή δημιούργησε επίσης ειδική ιστοσελίδα για το ΠΑΑ, ενώ τα Κέντρα Εξυπηρέτησης του Αγρότη (ΚΕΑ) παρέχουν συστηματικά πληροφόρηση στους γεωργοκτηνοτρόφους.

Παράλληλα, υλοποιούνται δράσεις, ανάλογα με το πλαίσιο εφαρμογής, οι οποίες έχουν ως στόχο την εκπαίδευση στελεχών των Ενδιάμεσων Φορέων ή/και των Φορέων Υλοποίησης, κατά την προετοιμασία ή/και την υλοποίηση παρεμβάσεων, σε τομείς που εντοπίζονται ιδιαίτερες αδυναμίες, όπως οι διαδικασίες ένταξης και παρακολούθησης έργων, επαλήθευσης του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου, αξιολόγησης των Οδηγών Εφαρμογής Σχεδίων Χορηγιών, πιστοποίησης φορέων και κατανόησης νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου και αξιοποίησης του λογιστικού προσωπικού σε σχέση με τις διαχειριστικές ανάγκες των έργων.

Τέλος, οι Διαχειριστικές Αρχές, οι Ενδιάμεσοι Φορείς και οι Μονάδες Εφαρμογής υλοποιούν συνεχώς δράσεις ημερίδων ενημέρωσης του κοινού στο πλαίσιο της κάθε πρόσκλησης υποβολής προτάσεων στα Σχέδια Χορηγιών, αλλά και στο πλαίσιο πληροφόρησης σχετικά με την πορεία υλοποίησης των ΕΠ.

8. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 5 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013 ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ 13

α) Περιγραφή και αξιολόγηση του ρόλου των επιλεγμένων εταιρών στην κατάρτιση της έκθεσης προόδου, με αναφορά στη ΣΕΣ.

Το τελικό Προσχέδιο της Έκθεσης Προόδου της ΣΕΣ στάληκε για διαβούλευση στα Μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής Σχεδιασμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης στις 7 Αυγούστου 2019.

Κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης, η οποία διήρκεσε μέχρι και τις 27 Αυγούστου 2019, υποβλήθηκαν στη ΓΔ ΕΠΣΑ απόψεις/σχόλια/παρατηρήσεις, κυρίως από την πλευρά των αρμόδιων Υπουργείων και των Οργανισμών/Φορέων που έχουν αναλάβει ρόλους διαχείρισης των ΕΠ, που αφορούσαν μεταξύ άλλων προσθήκες/διευκρινίσεις σε θέματα που εγείρονται στην Έκθεση, αναθεωρημένα στατιστικά δεδομένα, καθώς και ακριβέστερη αποτύπωση της προόδου υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων και των επιπτώσεων από την υλοποίησή τους.

Οι εν λόγω προτάσεις έτυχαν της σχετικής επεξεργασίας από τη ΓΔ ΕΠΣΑ και ενσωματώθηκαν στο τελικό κείμενο της παρούσας Έκθεσης.

β) Περιγραφή και αξιολόγηση της συμμετοχής των επιλεγμένων εταιρών στην εφαρμογή των προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στις επιτροπές παρακολούθησης των προγραμμάτων.

Το συντονισμό της εταιρικής σχέσης έχει αναλάβει η ΓΔ ΕΠΣΑ, ως Εθνική Αρχή Προγραμματισμού, ενώ για την εδραίωση της συνεργασίας και της διαρκούς διαβούλευσης με όλους τους εταίρους κρίθηκε σκόπιμη η σύσταση των ακόλουθων Επιτροπών:

(i) Συντονιστική Επιτροπή Σχεδιασμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης, αρμοδιότητα της οποίας είναι ο συντονισμός της αποτελεσματικής διεκπεραίωσης της διαδικασίας ετοιμασίας των Προγραμματικών Εγγράφων της περιόδου 2014-2020 και η στρατηγική παρακολούθηση της πορείας υλοποίησής τους. Η Επιτροπή διασφαλίζει το συντονισμό και με άλλα προγράμματα της ΕΕ, καθώς και με εθνικές πολιτικές και προωθεί σχετικές εισηγήσεις, όπου κρίνεται αναγκαίο, για τη λήψη αποφάσεων πολιτικής, οι οποίες προωθούνται στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση.

(ii) Συμβουλευτική Επιτροπή Σχεδιασμού και Στρατηγικής Παρακολούθησης, στην οποία συμμετέχουν τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής, καθώς και όλοι οι φορείς που απαρτίζουν τις Επιτροπές Παρακολούθησης των τεσσάρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, περιλαμβανομένων των οργανισμών που εκπροσωπούν τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των θεσμικών οικονομικών και κοινωνικών εταιρών, Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων κ.α.. Ο ρόλος της Επιτροπής αυτής είναι καθαρά συμβουλευτικός και αρμοδιότητά της είναι να εκφράζει απόψεις ως προς το περιεχόμενο των προγραμματικών εγγράφων, καθώς και για ενδεχόμενες τροποποιήσεις της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης ή/και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

¹³ Σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 2, στοιχείο η) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013

(iii) Η αρχή της εταιρικότητας διασφαλίζεται, επιπλέον, από τη **συμμετοχή των εταίρων ως μέλη στις Επιτροπές Παρακολούθησης των τεσσάρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων**. Σύμφωνα με το Άρθρο 5 του Καν.(ΕΕ) 1303/2013, διακρίνονται τρεις κατηγορίες εταίρων:

- i. Υπουργεία/Υπηρεσίες, Ημικρατικοί Οργανισμοί, Αρχές Τοπικής αυτοδιοίκησης
- ii. Οικονομικοί και Κοινωνικοί Εταίροι
- iii. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις / Ιδρύματα, Περιβαλλοντικές Οργανώσεις κλπ.

Στην περίπτωση των ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη» και «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή», η Επιτροπή Παρακολούθησης είναι κοινή. Η σύσταση της Επιτροπής Παρακολούθησης εγκρίθηκε με την υπ' αριθμό 78.483 Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 11/3/2015, ενώ τα καθήκοντα και ο τρόπος λειτουργίας της Επιτροπής καθορίζονται στον Εσωτερικό της Κανονισμό. Για τη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης λήφθηκε υπόψη ο κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμός (ΕΕ) αριθμ. 240/2014 για τον ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση, καθώς και το θεσμικό πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στην Επιτροπή Παρακολούθησης συμμετέχουν με δικαίωμα ψήφου Υπουργεία και άλλες αρμόδιες Υπηρεσίες του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως Δημόσιες Αρχές (π.χ. Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, Γραφείο Επιτρόπου Περιβάλλοντος κ.α.), οι Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων Κύπρου, η Σύνοδος των Πρυτάνεων ως εκπρόσωποι των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, οργανώσεις που εκπροσωπούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους (π.χ. Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, Παγκύπρια Εργατική Ομοσπονδία κ.α.) και την Κοινωνία των Πολιτών (π.χ. Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Κύπρου, Παγκύπρια Ένωση Καταναλωτών και Ποιότητας Ζωής κ.α.), μη κυβερνητικές οργανώσεις και φορείς που προωθούν την κοινωνική ένταξη, την ισότητα των φύλων και την εξάλειψη των διακρίσεων και ημικρατικοί οργανισμοί (Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου). Κατά τις συνεδρίες της Επιτροπής δύναται να συμμετέχουν, ανάλογα με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, ειδικοί επιστήμονες, εμπειρογνώμονες και άλλοι, ως παρατηρητές χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της μέχρι τις 31/12/18, η Επιτροπή Παρακολούθησης ενέκρινε τις τρεις τροποποιήσεις των ΕΠ, τις Ετήσιες Εκθέσεις Υλοποίησης των ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη» και «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή» και την Έκθεση Προόδου της ΣΕΣ 2014-2015, τα Κριτήρια Αξιολόγησης Πράξεων και τα Ειδικά Κριτήρια Επιλογής για όλες τις επενδυτικές προτεραιότητες των ΕΠ, καθώς και τη Στρατηγική Επικοινωνίας, το Σχέδιο Αξιολόγησης και το Σχέδιο Δράσης Τεχνικής Βοήθειας των ΕΠ.

Όσον αφορά στο ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη», πέραν της Επιτροπής Παρακολούθησης, οι διάφοροι εταίροι συμμετέχουν στις διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης που λαμβάνουν χώρα πριν τον καταρτισμό των Σχεδίων Χορηγιών (π.χ. ΣΧ Επ. Πρ. 3α), Προγραμμάτων (π.χ. Ερευνητικά Προγράμματα RESTART 2016-2020), και άλλων παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται μέσω του ΕΠ, καθώς και στις διαβουλεύσεις που λαμβάνουν χώρα για τον καταρτισμό Τομεακών Στρατηγικών (π.χ. Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης) και Νομοθετημάτων (π.χ. Τιμολογιακή Πολιτική Υδάτων), που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα την εφαρμογή του ΕΠ. Ειδικά αναφέρεται ότι, για τη

διαμόρφωση των Στρατηγικών Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης, στο πλαίσιο υλοποίησης του Άξονα 6 του ΕΠ, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης προχώρησαν σε διαδικασίες διαβούλευσης με τους τοπικούς κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, την τοπική κοινωνία, εκπροσώπους της τοπικής επιχειρηματικής κοινότητας και άλλους εμπλεκόμενους/επηρεαζόμενους φορείς.

Επίσης, σε ό,τι αφορά στο ΕΠ «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή», οι κοινωνικοί εταίροι εμπλέκονται και στην υλοποίηση έργων που άρχισαν να υλοποιούνται στα πλαίσια των Αξόνων 1 και 4 κάτω από τους Θεματικούς Στόχους 8 και 10. Πρόκειται για το έργο «Υγιείς Εργασιακές Σχέσεις, Σύγχρονες Επιχειρήσεις» που υλοποιείται από την Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων, το έργο «Σύμπραξη με Ιδιωτικά Γραφεία Εξευρέσεως Εργασίας για προώθηση της Απασχόλησης», όπου συμμετέχουν συνδικαλιστικές οργανώσεις, και το έργο «Γραφεία Διασύνδεσης Πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας» με δικαιούχο το Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Για την **ενθάρρυνση της επαρκούς συμμετοχής των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων σε ενέργειες που στηρίζονται από το ΕΚΤ** και για την αποτελεσματικότερη εμπλοκή τους στη διαχείριση και παρακολούθηση συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων, προβλέπεται να αναπτυχθούν παρεμβάσεις ενδυνάμωσης της ικανότητας, υπό τη μορφή εκπαιδευτικών σεμιναρίων.

Σε ό,τι αφορά στην υλοποίηση του **ΠΑΑ**, η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση εξασφαλίζεται μέσω της διευρυμένης συμμετοχής εκπροσώπων των οικονομικών, κοινωνικών εταίρων και των μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων στην **Επιτροπή Παρακολούθησης** και στο **Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο**. Συγκεκριμένα, κύρια πρόνοια για τη σύνθεση της **Επιτροπής Παρακολούθησης του ΠΑΑ**, ήταν η συμμετοχή των βασικών φορέων που εμπλέκονται στην πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή απαρτίζεται από ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα (Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών και Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου), ενώσεις Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (δήμων και κοινοτήτων), οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους (π.χ. Ένωση Κυπρίων Αγροτών, Παναγροτικός Σύνδεσμος Κύπρου κ.α.) και άλλους φορείς (π.χ. Παγκύπρια Ένωση Γεωπόνων, Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Κύπρου κ.α.). Επίσης, κατά τις συνεδριάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης προσκαλούνται εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, καθώς και εμπειρογνώμονες σε οικονομικά, τεχνικά, κοινωνικά, επιστημονικά και σχετικά θέματα.

Γενικός κανόνας είναι ότι η **Διαχειριστική Αρχή του ΠΑΑ** ενημερώνει και διαβουλεύεται με τους εταίρους όλα τα ζητήματα τα οποία θεωρεί σημαντικά, ενώ ανταποκρίνεται θετικά σε κάθε αίτημα διαβούλευσης που τίθεται από ενδιαφερόμενους φορείς. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι πριν από κάθε προκήρυξη προηγείται ενημέρωση και διαβούλευση της Διαχειριστικής Αρχής με την Επιτροπή Παρακολούθησης για τα κριτήρια επιλογής (κριτήρια μοριοδότησης), όπως προβλέπεται από το άρθρο 74(α) του Κανονισμού 1305/2013. Πέραν των συνεδριάσεων της Επιτροπής Παρακολούθησης, διοργανώνονται από τη Διαχειριστική Αρχή ειδικές συναντήσεις με συγκεκριμένα μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης, τα οποία εκφράζουν σχετικό ενδιαφέρον. Αναφέρονται ως παράδειγμα οι ειδικές συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν με τις αγροτικές οργανώσεις για συζήτηση των κριτηρίων μοριοδότησης του Καθεστώτος 4.1 «Επενδύσεις που βελτιώνουν τις συνολικές επιδόσεις και τη βιωσιμότητα των γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων» και του Καθεστώτος 6.1. «Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων αγροτών».

Επίσης, κατά την ετοιμασία των τροποποιήσεων του ΠΑΑ γίνεται διαβούλευση με τα μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης, έτσι ώστε να σχολιάσουν και ακολούθως να εγκρίνουν το περιεχόμενο των τροποποιήσεων, προτού αυτές αποσταλούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όπως και στην περίπτωση των κριτηρίων μοριοδότησης, η Διαχειριστική Αρχή διοργάνωσε ειδική συνάντηση με τις αγροτικές οργανώσεις (που επέδειξαν σχετικό ενδιαφέρον), για παρουσίαση και συζήτηση των τριών νέων αγροπεριβαλλοντικών δράσεων που περιλήφθηκαν στην τελευταία τροποποίηση του ΠΑΑ.

Σε ό,τι αφορά στο **Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο (ΕΑΔ)**, σε αυτό συμμετέχουν όλοι οι φορείς, οργανισμοί και δημόσιες και διοικητικές υπηρεσίες που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την Αγροτική Ανάπτυξη στην Κύπρο, περιλαμβανομένων των εταίρων του άρθρου 5 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013. Με βάση μια από τις αρχές λειτουργίας του, το ΕΑΔ είναι διαφανής και ανοιχτός χώρος συμμετοχής, δημιουργικής συνάντησης, διαλόγου και συνεργασίας του κοινωνικού, δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και των φορέων τους. Στη Συντονιστική Επιτροπή του ΕΑΔ, που αποτελεί το ανώτατο σώμα λήψης αποφάσεων, συμμετέχουν, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι των Θεματικών Ομάδων, εκπροσώποι της εκπαιδευτικής και ερευνητικής κοινότητας, εκπρόσωποι του Οργανισμού Πληρωμών, της Διαχειριστικής Αρχής, του Κλάδου γεωργικών εφαρμογών και η Διευθύντρια του Τμήματος Γεωργίας. Στο πλαίσιο του ΕΑΔ λειτουργεί ως υποομάδα το Δίκτυο Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας Κύπρου (ΕΣΚΚ) και τρεις Θεματικές Δικτυακές Ομάδες (για την ανταγωνιστικότητα της Γεωργίας, το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη της Υπαίθρου), στις οποίες μετέχουν οι αγροτικοί Εταίροι και αντιπρόσωποι από τις Αρμόδιες Εθνικές Αρχές που σχετίζονται με το αντικείμενο των αντίστοιχων Ομάδων.

Τέλος, μια κατεξοχήν πρωτοβουλία προώθησης των αρχών της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στο ΠΑΑ είναι το Μέτρο 19 "Στήριξη για τοπική ανάπτυξη μέσω του LEADER". Σημειώνεται ότι στα πλαίσια της προπαρασκευαστικής υποστήριξης για την ετοιμασία των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης πραγματοποιήθηκαν δράσεις για τη δημιουργία ικανοτήτων, την κατάρτιση και δικτύωση, με σκοπό την προετοιμασία και την υλοποίηση μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης. Ως αποτέλεσμα, ετοιμάστηκαν και υποβλήθηκαν 4 Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης, ενώ στις 4/5/2016 υπογράφηκαν οι σχετικές συμβάσεις μεταξύ των 4 Ομάδων Τοπικής Δράσης και του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Σε ό,τι αφορά στο **ΕΤΘΑ, το ΕΠ «Θάλασσα» 2014-2020** καταρτίστηκε μέσω μιας συλλογικής διαδικασίας, στην οποία συμμετείχαν αρμόδιες αρχές σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, κοινωνικοί εταίροι και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η **εταιρική σχέση εφαρμόστηκε σε όλα τα στάδια της διαδικασίας προγραμματισμού**, από το σχεδιασμό, τη διαχείριση και την υλοποίηση έως την παρακολούθηση και την αξιολόγηση. Η διασφάλιση της εταιρικής σχέσης επιτυγχάνεται με μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί στο επίπεδο του προγραμματισμού και της επιλογής των Μέτρων, αλλά και στα πλαίσια της υλοποίησης του ΕΠ, από την ετοιμασία των Σχεδίων Χορηγιών και των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων μέχρι την ένταξη και την υλοποίησή τους.

Στην πορεία υλοποίησης του Προγράμματος, πραγματοποιούνται, όποτε κριθεί αναγκαίο, επιμέρους συναντήσεις με τους παγκύπριους και τοπικούς συνδέσμους των αλιέων και των υδατοκαλλιεργητών, κατά τις οποίες ενημερώνονται και τους εξηγούνται τυχόν απορίες και διευκρινήσεις για τις λεπτομέρειες εφαρμογής των Μέτρων και των αντίστοιχων Σχεδίων Χορηγιών. Επίσης, συναντήσεις γίνονται και με τους δυνητικούς Δικαιούχους των έργων δημοσίων συμβάσεων, καθώς και με τις ΤΟΔΑ.

Πέραν των πιο πάνω, υπάρχει και ο **θεσμός των Συμβουλευτικών Επιτροπών**. Συγκεκριμένα, υπάρχουν δυο Συμβουλευτικές Επιτροπές, της Υδατοκαλλιέργειας και της Αλιείας, οι οποίες συνεδριάζουν τουλάχιστον μια φορά το χρόνο, παρουσία της Διευθύντριας του Τμήματος Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών. Στις Επιτροπές αυτές συμμετέχουν οι επιμέρους κλάδοι των παραγωγών, καθώς και αρμόδιες κυβερνητικές υπηρεσίες. Σε κάθε συνεδρία των Επιτροπών γίνεται ενημέρωση σχετικά με το Πρόγραμμα και τα σχετικά με τον κλάδο Μέτρα, καθώς και συζήτηση για τα θέματα που απασχολούν τους παραγωγούς και τους δυνητικούς Δικαιούχους.

Σε όλα τα στάδια της υλοποίησης του ΕΠ υπάρχει επικοινωνιακή συνεργασία με την ευρεία και ενεργό συμμετοχή όλων των φορέων. Με τους άμεσα εμπλεκόμενους συνδέσμους των αλιέων και υδατοκαλλιεργητών, συζητήθηκαν συγκεκριμένες ενέργειες/διαδικασίες, όπως οι διατάξεις του κάθε Σχεδίου Χορηγιών και, όπου χρειάζεται, γίνεται αναθεώρηση των όρων των ΣΧ. Συγκεκριμένα, για το ΣΧ για την αποζημίωση ζημιών από τα προστατευόμενα θηλαστικά (Μέτρο 1.19), μετά από συζητήσεις με τους αλιείς, αποφασίστηκε η τροποποίηση του ΕΠ και αύξηση της αποζημίωσης των αλιέων.

Επιπρόσθετα, η **διασφάλιση της εταιρικής σχέσης επιτυγχάνεται και μέσω της αντιπροσωπευτικής σύνθεσης της Επιτροπής Παρακολούθησης**, η οποία αποτελεί τον κύριο μηχανισμό για τη διασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του ΕΠ. Ειδικότερα, όσον αφορά τους επιμέρους κλάδους των παραγωγών, συμμετέχουν στην Επιτροπή τα συλλογικά σύνολα των αλιέων (μικρή παράκτια αλιεία, πολυδύναμη, τράτες), των υδατοκαλλιεργητών (θαλάσσιας υδατοκαλλιέργειας, εσωτερικών υδάτων), καθώς και άλλων παρεμφερών κλάδων, όπως εκπρόσωποι της μεταποίησης και εμπορίας αλιευτικών προϊόντων, καταδυτικά κέντρα κλπ. Όσον αφορά στην τοπική αυτοδιοίκηση, συμμετέχουν οι Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων, που εκπροσωπούν όλες τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης. Για τους υπόλοιπους εταίρους, λήφθηκαν υπόψη οι θεσμικές και άλλες διευθετήσεις σε επιμέρους τομείς και οριζόντια θέματα, όπως Ισότητα των Φύλων, Μη Διάκριση, Περιβάλλον κλπ. Κατά τις συνεδριάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης μπορεί να κληθούν να συμμετάσχουν και μη μόνιμα μέλη, π.χ. ειδικοί επιστήμονες, εμπειρογνώμονες κλπ., που να σχετίζονται με την υλοποίηση του προγράμματος συλλογής δεδομένων, τον έλεγχο, την προσαρμογή στις κλιματικές αλλαγές ή άλλα θέματα, ανάλογα με το περιεχόμενο της ημερήσιας διάταξης.

γ) Άλλα στοιχεία, κατά περίπτωση.

Δεν εφαρμόζεται.

9. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΥ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΔΕΤ

α) Συνοπτική παρουσίαση των μέτρων που λήφθηκαν σε σχέση με την εφαρμογή των οριζόντιων αρχών, με σκοπό την εξασφάλιση της προώθησης και της παρακολούθησης των εν λόγω αρχών στους διάφορους τύπους προγραμμάτων, με αναφορά στο περιεχόμενο του συμφώνου εταιρικής σχέσης:

1) Ισότητα των φύλων, καταπολέμηση των διακρίσεων, προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρίες

Η ισότητα των φύλων, η καταπολέμηση των διακρίσεων και η προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες αποτελούν οριζόντιες αρχές που διέπουν την εξειδίκευση και εφαρμογή της ΣΕΣ. Η ενσωμάτωση των οριζόντιων αρχών στα Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ) περιγράφεται στο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου των ΕΠ και διασφαλίζεται κατά τον έλεγχο κριτηρίων συμβατότητας των προτεινόμενων πράξεων με τις αντίστοιχες εθνικές και ενωσιακές πολιτικές και νομοθεσίες. Επίσης, οι προτεινόμενες πράξεις ελέγχονται, μέσω ειδικών κριτηρίων επιλογής, ως προς τη σκοπιμότητα για τη θετική ή ουδέτερη συμβολή τους στην ισότητα των φύλων και στη μη διάκριση και τη συνάφειά τους ως προς την ενσωμάτωση των εν λόγω οριζόντιων αρχών. Σημειώνεται ότι η αρχή της μη διάκρισης περιλαμβάνει και την αρχή της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες.

Σύμφωνα με τις Εγκυκλίους 1 και 9 της Διαχειριστικής Αρχής (ΓΔ ΕΠΣΑ), στο πλαίσιο των διαδικασιών ένταξης έργων στα ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη», «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή» και «Θάλασσα», λαμβάνεται, όπου ενδείκνυται, Πιστοποιητικό Συμβατότητας για την Αρχή Ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, ως η αρμόδια αρχή για την προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών, καθώς και Πιστοποιητικό Συμβατότητας για τη Μη Διάκριση από το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ως η αντίστοιχη αρμόδια αρχή για τη μη διάκριση. Οι υποχρεώσεις του Δικαιούχου για την εξασφάλιση των δύο προαναφερθέντων Πιστοποιητικών Συμβατότητας περιλαμβάνονται τόσο στις Προσκλήσεις των Έργων/Σχεδίων Χορηγιών όσο και στις σχετικές συμβάσεις που υπογράφονται μεταξύ Δικαιούχου και Ενδιάμεσου Φορέα.

Επίσης, η διάσταση της εφαρμογής των αρχών της ισότητας των φύλων, της καταπολέμησης των διακρίσεων και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες είναι ενσωματωμένη και στις Εκ των Προτέρων Αιρεσιμότητες που έθεσε η ΕΕ για τη συγχρηματοδότηση έργων στα κράτη-μέλη.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η αξιολόγηση των επιπτώσεων των παρεμβάσεων των προαναφερόμενων ΕΠ στις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές της Κύπρου στους τομείς της ισότητας των φύλων, της μη διάκρισης και της προσβασιμότητας, αποτελεί ειδικό θεματικό πεδίο αξιολόγησης, η οποία προγραμματίζεται να εκπονηθεί το 2020.

2) βιώσιμη ανάπτυξη (προστασία του περιβάλλοντος, αποδοτικότητα των πόρων, μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή σε αυτήν, βιοποικιλότητα και πρόληψη κινδύνων)

Καθώς η επίτευξη συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης αποτελεί βασική προτεραιότητα της ΣΕΣ, τα μέτρα και οι δράσεις που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ συνάδουν με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, είτε εντάσσονται σε τομείς σχετικούς με το περιβάλλον είτε όχι. Η επίδρασή τους στο περιβάλλον επιδιώκεται

να είναι θετική ή τουλάχιστον ουδέτερη, ενώ σε περίπτωση ύπαρξης αρνητικών επιπτώσεων η ευθύνη για την αποκατάσταση των ζημιών βαρύνει το δικαιούχο, όπως προνοείται από την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», η οποία διέπει τις εθνικές νομοθεσίες που αφορούν στο περιβάλλον.

Οι απαιτήσεις των οριζόντιων πολιτικών της ΕΕ σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, λαμβάνονται υπόψη τόσο στο επίπεδο του σχεδιασμού των ΕΠ όσο και στο επίπεδο της επιλογής των έργων που χρηματοδοτούνται από αυτά. Συγκεκριμένα, με βάση τις Εγκυκλίους 1 και 9 της Διαχειριστικής Αρχής, στο πλαίσιο των διαδικασιών ένταξης έργων στα ΕΠ, λαμβάνεται, όπου ενδείκνυται, Πιστοποιητικό Συμβατότητας με τις Κοινοτικές και Εθνικές Πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος, περιλαμβανομένης της διατήρησης της φύσης και βιοποικιλότητας και τη βιώσιμη ανάπτυξη, από το Τμήμα Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, ως η αρμόδια αρχή επ' αυτού. Το Τμήμα Περιβάλλοντος αξιολογεί την περιβαλλοντική επίδραση των έργων, περιλαμβανομένης της επίδρασης στη φύση και βιοποικιλότητα (η εθνική νομοθεσία απαιτεί την εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων τόσο για έργα όσο και για σχέδια/προγράμματα), καθώς και την επίδρασή τους στη μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Στις περιπτώσεις Σχεδίων Χορηγιών, ο Ενδιάμεσος Φορέας υποβάλλει το Σχέδιο για έλεγχο στο Τμήμα Περιβάλλοντος και εξασφαλίζει το σχετικό Πιστοποιητικό Συμβατότητας στο επίπεδο του Σχεδίου και κατ' επέκταση για το σύνολο των έργων που προωθούνται κάτω από αυτό. Επίσης, στις Συμφωνίες Δημόσιες Χρηματοδότησης που υπογράφονται με δικαιούχους Σχεδίων Χορηγιών, περιλαμβάνεται η υποχρέωση των Δικαιούχων για την τήρηση του σχετικού ενωσιακού και εθνικού νομοθετικού πλαισίου για τη διαφύλαξη, προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τέλος, στα πλαίσια υλοποίησης των έργων, λαμβάνεται υπόψη το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις.

Στο πλαίσιο του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη» δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στις δράσεις της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης (κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική διάσταση του τουρισμού, εκτίμηση και παρακολούθηση φέρουσας ικανότητας), της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, του σύγχρονου ενεργειακού σχεδιασμού κατασκευών και υποδομών, της αξιοποίησης βιώσιμων κατασκευαστικών μεθόδων (μείωση της κατανάλωσης πόρων και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, επαναχρησιμοποίηση πόρων, χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας), της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής (παρακολούθηση επιπτώσεων, ανάλυση κινδύνων και δράσεις προσαρμογής), της προστασίας και διατήρησης της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, καθώς και της βέλτιστης αξιοποίησης των υδάτινων πόρων.

Σε ό,τι αφορά στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, λόγω της φιλοσοφίας και της αρχιτεκτονικής του, δεν προβλέπεται η συμπερίληψη ειδικών κριτηρίων για τη συμβατότητα των πράξεων με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, αφού δεν χρηματοδοτούνται έργα υποδομής που συνδέονται άμεσα με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος, την αποδοτικότητα των πόρων, την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στην κλιματική αλλαγή και την προσαρμογή σε αυτή, την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και τη διαχείριση κινδύνων.

Στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ), η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης είναι πλήρως ενσωματωμένη. Διασφαλίστηκε δε με την ενεργό συμμετοχή του Τμήματος Περιβάλλοντος κατά τη φάση του σχεδιασμού του ΠΑΑ και συνεχίζει να διασφαλίζεται στη φάση της εφαρμογής του με τη συνεχή συνεργασία της Διαχειριστικής Αρχής με το εν λόγω Τμήμα.

Ειδικότερα, σε επίπεδο γενικού στρατηγικού στόχου, το ΠΑΑ αναφέρεται στην «προσαρμογή της γεωργίας στις νέες οικονομικές συνθήκες και στην αύξηση των περιβαλλοντικών προκλήσεων που δημιουργεί η κλιματική αλλαγή». Παράλληλα, δόθηκε σημαντική χρηματοδοτική βαρύτητα στις Θεματικές Προτεραιότητες 4 και 5, γεγονός που επιβεβαιώνει τη σημασία που αποδίδεται στην ενσωμάτωση των οριζόντιων αρχών για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, στο πλαίσιο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας της γεωργίας. Σε επίπεδο Μέτρων, η αρχή της αειφόρου ανάπτυξης εξυπηρετείται κυρίως από τα Μέτρα 1, 4, 8, 10, 11, 12, 13 και 16.

Τέλος, σε σχέση με το ΕΠ «Θάλασσα» 2014-2020, έχουν γίνει ανάλογες ενέργειες ώστε ο Ενδιάμεσος Φορέας, οι Δικαιούχοι και οι άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και της προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος. Επίσης, στο Φύλλο Αξιολόγησης των Έργων έχει συμπεριληφθεί κριτήριο με το οποίο ελέγχεται ο βαθμός συμβολής του έργου στο φυσικό περιβάλλον και στη δημιουργία/ενίσχυση συνθηκών περιβαλλοντικής αειφορίας.

β) Συνοπτική παρουσίαση των ρυθμίσεων που τέθηκαν σε εφαρμογή για την εξασφάλιση της ενσωμάτωσης των οριζόντιων στόχων πολιτικής, με αναφορά στο περιεχόμενο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης

Σε ό,τι αφορά στη διασφάλιση των αρχών της Ισότητας των Φύλων και της Μη Διάκρισης (η οποία περιλαμβάνει και την αρχή της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες), καθώς και στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης (προστασία του περιβάλλοντος, βιοποικιλότητα και κλιματική αλλαγή), η Κύπρος διαθέτει ισχυρό νομικό πλαίσιο, καθώς και τους απαραίτητους θεσμικούς μηχανισμούς εφαρμογής και επιτήρησης για τη διασφάλιση των συγκεκριμένων όρων στα έργα που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ. Λεπτομέρειες για το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την εφαρμογή των προαναφερθέντων αρχών υπάρχει αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Διαχειριστικής Αρχής <http://www.structuralfunds.org.cy/Legislation>.

Όπως αναφέρθηκε στην παράγραφο (α) πιο πάνω, η Διαχειριστική Αρχή διασφαλίζει την ενσωμάτωση των αρχών αυτών στα συγχρηματοδοτούμενα από τα ΕΔΕΤ έργα, μέσω των διαδικασιών που απαιτούνται από το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις Εγκυκλίους 1 και 9 για την ένταξη έργων δημοσίων συμβάσεων και σχεδίων χορηγιών αντίστοιχα, απαιτείται από τους Δικαιούχους η εξασφάλιση Πιστοποιητικών Συμβατότητας για την «ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών», για τη «μη διάκριση» και για τις «περιβαλλοντικές επιπτώσεις», από τις αρμόδιες κυβερνητικές υπηρεσίες, οι οποίες είναι αντίστοιχα το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το Τμήμα Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Επιπρόσθετα, τόσο οι προαναφερθέντες αρμόδιες κυβερνητικές υπηρεσίες όσο και άλλοι φορείς που προωθούν τις οριζόντιες αρχές της ισότητας των φύλων, της μη διάκρισης και της βιώσιμης ανάπτυξης συμμετέχουν στις Επιτροπές Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των ΕΔΕΤ.

Ειδικότερα αναφέρεται ότι, στην Επιτροπή Παρακολούθησης των ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία της Πολιτικής Συνοχής, συμμετέχουν με δικαίωμα ψήφου το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Αρχή Ισότητας και Αρχή κατά των Διακρίσεων), ο Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης), η Επιτροπή Ισότητας των Φύλων

στην Απασχόληση και Επαγγελματική Εκπαίδευση (Τμήμα Εργασίας), η Επίτροπος Περιβάλλοντος και το Τμήμα Περιβάλλοντος, και από την πλευρά της Κοινωνίας των Πολιτών η Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Ανάπηρων, η Οργάνωση Παραπληγικών Κύπρου και η Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Κύπρου. Σε ό,τι αφορά στην Επιτροπή Παρακολούθησης του ΠΑΑ, σε αυτή συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου ο Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης), το Τμήμα Περιβάλλοντος και η Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Κύπρου.

Αντίστοιχα, στην Επιτροπή Παρακολούθησης του ΕΠ «Θάλασσα» συμμετέχουν ο Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης), το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για θέματα μη διάκρισης, το Τμήμα Περιβάλλοντος, καθώς και σχετικές με το περιβάλλον Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

γ) Άλλα στοιχεία, κατά περίπτωση

Δεν εφαρμόζεται.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

10. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝ

α) Γενική περιγραφή της υλοποίησης της ΠΑΝ, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο η ΠΑΝ έχει συμβάλει στην εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία και παράθεση συγκεκριμένων παραδειγμάτων παρεμβάσεων που λαμβάνουν στήριξη στο πλαίσιο της ΠΑΝ

Η υλοποίηση της ΠΑΝ εμπίπτει στο πλαίσιο εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση των Νέων (ΕΣΔΑΝ) το οποίο περιλαμβάνει, το αναθεωρημένο Σχέδιο Δράσης για την Εφαρμογή της Σύστασης «Εγγύηση για τη Νεολαία». Το ΕΣΔΑΝ ετοιμάστηκε προς συμμόρφωση με την εκ των προτέρων αιρεσιμότητα 8.6 του Παραρτήματος XI του ΚΚΔ (ΕΕ) 1303/2013 που αφορά στην ύπαρξη στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την προώθηση της απασχόλησης των νέων, μεταξύ άλλων μέσω της υλοποίησης της «Εγγύησης για τη Νεολαία».

Οι πόροι της ΠΑΝ αξιοποιούνται μέσω του ΕΠΑΑΠΚΣ 2014-2020», ως μέρος του 2ου ΑΠ κάτω από τον Ειδικό Στόχο 8.2.1 «Βελτίωση προοπτικών απασχόλησης νέων ηλικίας 15-29 ετών οι οποίοι βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης μέσω αξιοποίησης της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων», σύμφωνα το Άρθρο 18(γ) του Κανονισμού (ΕΕ) 1304/2013 για το ΕΚΤ.

Η αρχική κατανομή προς την Κύπρο του ειδικού κονδυλίου της ΠΑΝ ήταν €11,57 εκ. για τα έτη 2014-2015. Το 2017, στο πλαίσιο αναθεώρησης του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κύπρος εξασφάλισε πρόσθετο ποσό για την ΠΑΝ ύψους €6,56 εκ. για τα έτη 2017-2020, αυξάνοντας το ειδικό κονδύλι της ΠΑΝ σε €18,14 εκ.. Προσμετρώντας την αντίστοιχη στήριξη του ΕΚΤ το συνολικό διαθέσιμο κονδύλι για την ΠΑΝ διαμορφώνεται σε €39.47 εκ..

Με βάση τον αρχικό σχεδιασμό οι πόροι της ΠΑΝ κατανεμήθηκαν κάτω από τον Ειδικό Στόχο 8.2.1 του 2^{ου} ΑΠ του ΕΠΑΑΠΚΣ για να καλύψουν ανάγκες που στόχευαν στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων μέχρι την ηλικία των 24 ετών, ενώ κάτω από τον Ειδικό Στόχο 8.2.2 του ίδιου Άξονα θα καλύπτονταν παρόμοιας φύσης παρεμβάσεις για την ομάδα στόχου μέχρι τα 29 έτη με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ.

Σημαντικός παράγοντας στη λήψη αυτής της απόφασης αποτέλεσε το γεγονός ότι η ΠΑΝ όπως αρχικά εξαγγέλθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα ολοκληρωνόταν το 2018. Επειδή όμως η ανεργία των νέων αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για την Κύπρο, αποφασίστηκε όπως θεσπιστεί ο δεύτερος Ειδικός Στόχος (8.2.2) για συνέχιση των παρεμβάσεων προς τους νέους μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου.

Με την ευκαιρία εξασφάλισης πρόσθετων κονδυλίων από την ΠΑΝ και επέκταση της χρονικής διάρκειας υλοποίησης μέχρι το 2023, και αναγνωρίζοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νέων της Κύπρου, η Κυπριακή Δημοκρατία επέλεξε όπως διευρύνει το ηλικιακό όριο κάλυψης της ΠΑΝ από τα 24 στα 29 έτη. Η σχετικά απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου κοινοποιήθηκε προς όλα τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω η Διαχειριστική Αρχή μέσω σχετικής τροποποίησης του ΕΠ ενέταξε κάτω από την ΠΑΝ (ΕΣ 8.2.1) όλες τις δράσεις που προγραμματίζονταν να προωθηθούν για τους νέους αφού

κατέστησαν πλέον ως επιλέξιμες. Με την εξέλιξη αυτή, στον ΕΣ 8.2.2 δεν πρόκειται να ενταχθούν οποιαδήποτε νέα έργα πέραν των δύο (2) υφιστάμενων έργων που εγκρίθηκαν και υλοποιούνται ήδη.

Οι παρεμβάσεις που επιλέγηκαν να χρηματοδοτηθούν από την ΠΑΝ καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δράσεων προς αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας των νέων (τόσο σε επίπεδο πρόληψης, όσο και διαχείρισης). Οι παρεμβάσεις αυτές συγκροτούν ένα ισορροπημένο πλαίσιο και περιλαμβάνουν απόκτηση εργασιακής πείρας, πρακτικής εξάσκησης, επιδοτούμενης εργοδότησης και παροχή συμβουλευτικής και επαγγελματικής καθοδήγησης.

Στις παρεμβάσεις του Τμήματος Εργασίας καταγράφεται κλαδική εξειδίκευση παρέχοντας αυξημένα κίνητρα στους οργανισμούς και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της πράσινης ή γαλάζιας οικονομίας. Παράλληλα, τα έργα πρακτικής άσκησης αφορούν συγκεκριμένες ειδικότητες (Δικηγόροι, αρχιτέκτονες, πολιτικοί μηχανικοί) οι οποίες αντιστοιχούν σε δυναμικούς κλάδους/ τομείς της οικονομίας. Τα εν λόγω έργα ενέχουν στοιχεία κοινωνικής καινοτομίας, δεδομένου ότι υλοποιούνται από μη Κυβερνητικές Υπηρεσίες στη βάση της αρχής της εταιρικής και ανταποκρίνονται σε ευρύτερες κοινωνικές ανάγκες (ανεργία νέων, ανάγκη βελτίωσης δεξιοτήτων και ικανοτήτων των νέων, κλπ).

Σημειώνεται ότι η εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία, αποτελεί μια συμπληρωματική διαδικασία του πλαισίου υλοποίησης της ΠΑΝ. Η εφαρμογή της παρακολουθείται από το Τμήμα Εργασίας, που αποτελεί τον Εθνικό Συντονιστή μεταξύ όλων των φορέων που υλοποιούν δράσεις για τους νέους και κατευθύνει τους νέους στη βάση εξατομικευμένων υπηρεσιών στα διάφορα προγράμματα και σχέδια που εφαρμόζονται ή θα εφαρμοστούν μελλοντικά.

Οι δράσεις της ΠΑΝ συμπληρώνονται και ενισχύονται από λοιπές παρεμβάσεις που υλοποιούνται στην Κύπρο για τους νέους οι οποίες χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ (Ανάπτυξη της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης περιλαμβανομένης της Μαθητείας, την εργοδότηση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού, την προώθηση της κινητικότητας στην αγορά εργασίας, τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης, την λειτουργία της Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων πρόνοιας κλπ) αλλά και από το ΕΤΠΑ (ενίσχυση της νεανικής επιχειρηματικότητας), καθώς και από εθνικούς πόρους στο πλαίσιο προγραμμάτων της ΑναΔ.

Μέχρι το τέλος του 2018 έχουν εγκριθεί 6 έργα / Σχέδια, με το συνολικό τους προϋπολογισμό να δεσμεύει το 101,7% των διαθέσιμων πόρων. Ειδικότερα οι παρεμβάσεις που ενεργοποιήθηκαν είναι οι ακόλουθες:

(i) Σχέδιο Παροχής Κινήτρων για την εργοδότηση άνεργων νέων μέχρι 25 ετών

Το Σχέδιο υλοποιείται από το Τμήμα Εργασίας, με εγκεκριμένο προϋπολογισμό €8 εκ.. Στόχος είναι η ενθάρρυνση εργοδοτών μέσω κινήτρων για πρόσληψη ανέργων νέων ηλικίας μέχρι 25 ετών για διάρκεια 12 μηνών. Η χορηγία παραχωρείται μόνο για τους πρώτους 10 μήνες απασχόλησης και με υποχρέωση του εργοδότη για διατήρηση της εργοδότησης του απασχολούμενου για 2 πρόσθετους μήνες χωρίς επιχορήγηση. Συνολικά, υποβλήθηκαν 1.636 αιτήσεις, εκ των οποίων 1.333 κατέληξαν σε συμφωνίες χρηματοδότησης, τοποθετώντας αντίστοιχο αριθμό νέων ανέργων σε θέσεις απασχόλησης στις επιχειρήσεις.

(ii) Σχέδιο Παροχής Κινήτρων για την εργοδότηση άνεργων νέων 25-29 ετών

Το Σχέδιο υλοποιείται από το Τμήμα Εργασίας, με εγκεκριμένο προϋπολογισμό €6,7 εκ.. Στόχος του Σχεδίου ήταν η ένταξη 800 ατόμων για 12μηνη απασχόληση. Η χορηγία παραχωρείται μόνο για τους πρώτους 10 μήνες απασχόλησης και με υποχρέωση του εργοδότη για διατήρηση της εργοδότησης του απασχολουμένου για δύο 2 πρόσθετους μήνες χωρίς επιχορήγηση. Συνολικά, υποβλήθηκαν 843 αιτήσεις και υπεγράφησαν 705 συμφωνίες χρηματοδότησης για τη δημιουργία αντίστοιχου αριθμού θέσεων εργασίας.

(iii) Σχέδιο Τοποθέτησης Άνεργων Νέων Απόφοιτων Γυμνασίων, Λυκείων, Τεχνικών Σχολών και Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης μέχρι και Διετούς Διάρκειας για Απόκτηση Εργασιακής Πείρας σε Επιχειρήσεις/ Οργανισμούς - ΣΤΑΔ

Στόχος του έργου ήταν η παροχή ευκαιριών απόκτησης εργασιακής πείρας σε άνεργους νέους αποφοίτους Γυμνασίων, Λυκείων, Τεχνικών Σχολών, Συστήματος Μαθητείας και Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης μέχρι και διετούς διάρκειας, με σκοπό τη βελτίωση της απασχολησιμότητάς τους για διάρκεια 6 μηνών, ενώ η τοποθέτηση αφορούσε σε συγκεκριμένη θέση/τομέα εργασίας, σύμφωνα με τη δήλωση προτίμησης του κάθε ανέργου. Το έργο υλοποιήθηκε από την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού με εγκεκριμένο προϋπολογισμό €6,24 εκ. και έχει ολοκληρωθεί. Στα πλαίσια του έργου τοποθετήθηκαν 1.774 άνεργοι νέοι, εκ των οποίων οι 1.322 ολοκλήρωσαν με επιτυχία το πρόγραμμα. Με βάση έρευνα της ΑΝΑΔ που έγινε περίπου 6 μήνες μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, πέραν του 50% των νέων που ολοκλήρωσαν με επιτυχία το πρόγραμμα συνέχισαν να είναι εργαζόμενοι.

(iv) Συμβουλευτική και Επαγγελματική Καθοδήγηση για άτομα NEETs

Το έργο υλοποιείται από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας με εγκεκριμένο π/υ €1,2 εκ.. Στοχεύει στην ενίσχυση της προσφοράς Υπηρεσιών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Καθοδήγησης σε 3.200 άτομα NEET ηλικίας 15-29 ετών. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας γίνεται αξιολόγηση των δεξιοτήτων, γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων των ατόμων NEET, με τη χρήση εξειδικευμένων εργαλείων αξιολόγησης επαγγελματικού προσανατολισμού. Στη συνέχεια οι Σύμβουλοι μέσα από τον καταρτισμό ατομικού σχεδίου δράσης για τον κάθε επωφελούμενο, μπορούν να προωθούν τα άτομα NEET για ένταξη είτε στο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης, είτε σε εκπαιδευτικά προγράμματα σχολείων δεύτερης ευκαιρίας, είτε σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή σε σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, τους ενθαρρύνουν να συμμετάσχουν σε ενεργητικά μέτρα απασχόλησης και σε προγράμματα κατάρτισης ή και να παραπεμφθούν μέσω της ΔΥΑ για εξεύρεση θέσης εργασίας.

(v) Έργο παροχής ευκαιριών σε νέους πτυχιούχους Νομικής μέχρι 29 ετών που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης για πραγματοποίηση της απαιτούμενης από τον περί Δικηγόρων Νόμο άσκησης

Το έργο υλοποιείται από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο με π/υ €12 εκ.. Σκοπός είναι η διευκόλυνση των νέων αποφοίτων Νομικής για πραγματοποίηση της άσκησης που προβλέπεται από τον περί Δικηγόρων Νόμο, με απώτερο στόχο την εξασφάλιση της εγγραφής στο Μητρώο των Δικηγόρων που τηρεί το Ανώτατο Δικαστήριο. Στο έργο μπορούν να συμμετάσχουν νέοι απόφοιτοι Νομικής, οι οποίοι θα

έχουν εξασφαλίσει Πιστοποιητικό Εγγραφής Ασκούμενου Δικηγόρου και ταυτόχρονα κατά το στάδιο έναρξης της άσκησης τους είναι μέχρι 29 ετών και βρίσκονταν εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Στους ασκούμενους συμμετέχοντες θα παραχωρείται για την περίοδο άσκησής τους (12 μήνες) μηνιαίο επίδομα κατάρτισης. Μέχρι το τέλος του 2018 είχαν γίνει 683 τοποθετήσεις εκ των οποίων 257 έχουν ολοκληρώσει την άσκηση τους.

(vi) Τοποθέτηση νέων πτυχιούχων Αρχιτεκτονικής/ Πολιτικής Μηχανικής για πραγματοποίηση της απαιτούμενης από τον περί ΕΤΕΚ Νόμο πρακτικής εξάσκησης

Το έργο υλοποιείται από το Επιστημονικό Τεχνικό Επιμελητήριο Κύπρου (ΕΤΕΚ) με εγκεκριμένο π/υ €6,0εκ. Σκοπός του έργου αποτελεί η υποβοήθηση ανέργων ηλικίας κάτω των 30 ετών αποφοίτων αρχιτεκτονικής ή πολιτικής μηχανικής να εκπληρώσουν τη διά νόμου πρακτική άσκηση για σκοπούς πρόσβασης στο ρυθμιζόμενο επάγγελμα του αρχιτέκτονα ή πολιτικού μηχανικού. Οι πτυχιούχοι τοποθετούνται σε κατάλληλες επιχειρήσεις και υπηρεσίες/οργανισμούς του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα περιλαμβανομένων των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, για μέγιστη περίοδο 12 μηνών. Μέχρι το τέλος του 2018 είχαν γίνει 198 τοποθετήσεις.

Μέχρι το τέλος του 2018 έχουν πιστοποιηθεί συνολικά **€15,8εκ.** ποσό που αντιστοιχεί στο 40,1% του διαθέσιμου κονδυλίου.

β) Περιγραφή τυχόν προβλημάτων που προέκυψαν κατά την υλοποίηση της ΠΑΝ και των μέτρων που λήφθηκαν για την αντιμετώπισή τους

Κατά την υλοποίηση των έργων της ΠΑΝ έχουν παρουσιαστεί περιορισμένης έκτασης δυσκολίες/ προβλήματα σε επίπεδο παρεμβάσεων, τα οποία συνδέονται κυρίως με επιμέρους παραμέτρους των θέσεων τοποθέτησης σε επιχειρήσεις/ οργανισμούς. Συνοπτικά αναφέρονται θέματα αμοιβών, συνθηκών εργασίας (πχ ωράριο, εργασιακό περιβάλλον), το αντικείμενο της θέσης εργασίας το οποίο δεν ανταποκρινόταν με το αντικείμενο των σπουδών κλπ.. Υπήρξαν περιπτώσεις που τα εν λόγω θέματα οδήγησαν σε διακοπή της συμμετοχής, ωστόσο δεν ήταν τέτοιας φύσης και έκτασης που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αποκλίσεις από τους στόχους της ΠΑΝ. Ιδιαίτερη πρόκληση αποτελεί ο εντοπισμός των μη εγγεγραμμένων ΝΕΕΤ για ενεργοποίησή τους μέσω των παρεμβάσεων της ΠΑΝ. Προς τον σκοπό αυτό έχουν κινητοποιηθεί όλοι οι αρμόδιοι φορείς (ΔΥΑ, ΥΠΠ, ΑΤΑ) ενώ προγραμματίζεται ειδική καμπάνια προσέλκυσης των νέων σε παγκύπρια βάση.

γ) Αξιολόγηση της υλοποίησης της ΠΑΝ όσον αφορά τους σκοπούς και τους στόχους που έχουν οριστεί, καθώς και τη συμβολή στην εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία.

Το 2015 και 2018 εκπονήθηκε αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων που υλοποιούνται από την ΠΑΝ και την αντίστοιχη στήριξη του ΕΚΤ, σύμφωνα με το Άρθρο 19 (6) του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1304/2013. Οι μελέτες εστίασαν στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και του αντίκτυπου των παρεμβάσεων που προωθούνται στα πλαίσια της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ) στην Κύπρο. Σύμφωνα με την τελική έκθεση αξιολόγησης (Δεκέμβριος 2015) διαφάνηκε ότι:

- Ο αρχικός σχεδιασμός, χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητικός, καθώς το Σχέδιο Δράσης για την Εφαρμογή της Σύστασης «Εγγύηση για τη Νεολαία» υλοποιείται ικανοποιητικά και σύμφωνα με τους στόχους του, θετική αλλαγή στη στρατηγική της αποτελεί η διεύρυνση της επιλέξιμης ηλικιακής ομάδας (έως 29 ετών) στην Κύπρο, ενώ οι διατιθέμενοι πόροι κρίνονται επαρκείς σε σχέση με τις παρεμβάσεις που προβλέπεται να υλοποιηθούν.
- στο επίπεδο της υλοποίησης, θετική εικόνα παρουσιάζει η επίτευξη των στόχων σε επίπεδο δεικτών εκροών και οροσήμων (του Πλαισίου Επίδοσης) στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος.
- η βιωσιμότητα των παρεμβάσεων της ΠΑΝ αξιολογείται σε γενικές γραμμές ως ικανοποιητική, όπως και η προστιθέμενη αξία αυτών σε ότι αφορά την προώθηση των νέων στην απασχόληση.
- Η ΠΑΝ έχει θετική συμβολή στη βιώσιμη ένταξη νέων στην αγορά εργασίας σε σχέση με τους διαθέσιμους πόρους και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν.

Αναλυτικότερα στοιχεία αξιολόγησης παρατίθενται στην Ενότητα 12 της παρούσας Έκθεσης.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 111 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΕΤΗΣΙΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΒΛΗΘΟΥΝ ΤΟ 2017 ΚΑΙ ΤΟ 2019

11. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΠΡΟΣΤΕΘΟΥΝ, ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

11.1 Πρόοδος της εφαρμογής της ολοκληρωμένης προσέγγισης της εδαφικής ανάπτυξης, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης περιφερειών που αντιμετωπίζουν δημογραφικές προκλήσεις και μόνιμα ή φυσικά προβλήματα, των ολοκληρωμένων εδαφικών επενδύσεων, της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος

Εντός του 2018, οριστικοποιήθηκε και εγκρίθηκε από την ΕΕ ο επικαιροποιημένος κατάλογος των περιοχών που αντιμετωπίζουν φυσικούς περιορισμούς, που τίθεται σε εφαρμογή από το έτος 2019, ενώ οι Κοινότητες που δεν περιλαμβάνονται πλέον στο νέο κατάλογο θα λαμβάνουν μεταβατική ενίσχυση μέχρι το 2020. Στις περιοχές του καταλόγου εφαρμόζεται σε ετήσια βάση το καθεστώς ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε μειονεκτικές περιοχές (ορεινές περιοχές, περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα και περιοχές με ειδικά μειονεκτήματα), για αντιστάθμιση μέρους των οικονομικών απωλειών που προκύπτουν κατά την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας.

Σχετικά με την προσέγγιση «CLLD», στο πλαίσιο των παρεμβάσεων του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ για τη στήριξη τοπικών στρατηγικών ανάπτυξης, εντοπίζεται περιορισμένη πρόοδος. Μέχρι το τέλος του 2018 ουσιαστική πρόοδος παρατηρήθηκε στις υποστηρικτικές δράσεις των στρατηγικών (προπαρασκευαστική στήριξη και λοιπές δράσεις ενδυνάμωσης και στήριξης των ΟΤΔ για την εφαρμογή των προγραμμάτων). Αντίθετα, περιορισμένη πρόοδος εντοπίζεται στο επίπεδο της εφαρμογής των παρεμβάσεων που απευθύνονται στους λοιπούς, πλην των ΟΤΔ, δικαιούχους (τοπικές αρχές, επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα δικαιούχοι των παρεμβάσεων).

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ, πλην των δαπανών υποστήριξης και λειτουργίας, οι μοναδικές δαπάνες αφορούσαν σε μικρού Π/Υ παρεμβάσεις προπαρασκευαστικής στήριξης έργων συνεργασίας 2 ΟΤΔ και οι δαπάνες 22 μεταφερόμενων από την προηγούμενη περίοδο έργων δημόσιου χαρακτήρα. Εντός του 2018 προκηρύχθηκε κατά τόπους η Δράση για τη δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμό χώρων εστίασης και μικρής δυναμικότητας υποδομών διανυκτέρευσης και λοιπών εμπλουτιστικών δραστηριοτήτων, στο πλαίσιο της οποίας υποβλήθηκαν συνολικά 44 αιτήσεις (βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησής τους).

Στο πλαίσιο του ΕΤΘΑ υλοποιούνται 3 έργα ΔΣ που αφορούν στα λειτουργικά έξοδα των ΤΟΔΑ και 2 έργα ΔΣ που αφορούν τη διεκπεραίωση μελετών (το ένα ολοκληρώθηκε), ενώ τον Φεβρουάριο 2019 προκηρύχθηκε η Πρόσκληση για ενέργειες κατάρτισεων από τις ΤΟΔΑ. Δεδομένης της σημαντικής καθυστέρησης και της αναγκαστικής μείωσης των προϋπολογισμών των στρατηγικών των ΤΟΔΑ, λόγω της μη επίτευξης του χρηματοοικονομικού στόχου της ΠΕ4, δρομολογούνται διαδικασίες αναθεώρησης και προσαρμογής των στρατηγικών των αλιευτικών περιοχών.

Αντίθετα, σημαντική πρόοδος εντοπίζεται στην εφαρμογή των στρατηγικών ΟΒΑΑ στα αστικά κέντρα των 4 Δήμων της χώρας που χρηματοδοτούνται από το **ΕΤΠΑ**. Συγκεκριμένα, έχουν ολοκληρωθεί τα έργα του Δήμου Πάφου που προγραμματίστηκε να συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ, διαμορφώνοντας ένα αστικό τοπίο φιλικό προς τους πολίτες και τους επισκέπτες του αστικού κέντρου της πόλης, σημαντικά εμβληματικά έργα υλοποιούνται στο Δήμο Λευκωσίας, ενώ παρατηρείται επιτάχυνση των ρυθμών υλοποίησης των στρατηγικών ΟΒΑΑ στη Λεμεσό και τη Λάρνακα. Οι παρεμβάσεις επικεντρώνονται στη βελτίωση της αστικής κινητικότητας και της ελκυστικότητας της περιοχής παρέμβασης, στην αναζωογόνηση του αστικού περιβάλλοντος και στην ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Υστέρηση εντοπίζεται στην υλοποίηση των παρεμβάσεων αναβάθμισης των υποδομών κοινωνικών υπηρεσιών.

11.2 Πρόοδος της υλοποίησης των δράσεων για την ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους και των δικαιούχων να διαχειρίζονται και να χρησιμοποιούν τα Ταμεία

Στο πλαίσιο των ΑΠ 7Α και 7Β για την Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής του **ΕΤΠΑ και του ΤΣ**, και του ΑΠ 5 για την Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής του **ΕΚΤ**, επιδιώκεται η ενίσχυση και βελτίωση της διοικητικής ικανότητας, που απαιτείται για την εφαρμογή του **ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη»** και του **ΕΠ «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή»** αντίστοιχα, με γνώμονα τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των πόρων που διατίθενται στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020. Για το σκοπό αυτό, ενισχύθηκε η στελέχωση της Διαχειριστικής Αρχής και των ΕΦ για την ικανοποίηση των αναγκών υλοποίησης, παρακολούθησης, ενημέρωσης και επικοινωνίας, επαλήθευσης, ελέγχων και αξιολόγησης των ΕΠ, καθώς και παρεμβάσεις που αφορούν στην εκπαίδευση των στελεχών σε αντικείμενα σχετικά με την εφαρμογή των ΕΠ. Σε ό,τι αφορά στους δικαιούχους, πραγματοποιούνται δράσεις για την ενίσχυση της διαχειριστικής τους επάρκειας, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις διαχείρισης και υλοποίησης των έργων που αναλαμβάνουν, μέσω κατάλληλων δράσεων ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας ανά κατηγορία Δικαιούχων ή οριζόντια.

Βάσει του κοινού Σχεδίου Δράσης Τεχνικής Βοήθειας για τα δύο πιο πάνω ΕΠ, το οποίο εγκρίθηκε από την Επιτροπή Παρακολούθησης το 2016, έχουν ενταχθεί και υλοποιούνται 9 έργα Τεχνικής Βοήθειας της ΔΑ και των ΕΦ (περιλαμβανομένης της Αρχής Πιστοποίησης και της Αρχής Ελέγχου), που αφορούν στην υποστήριξη της διαχείρισης και παρακολούθησης των ΕΠ, όπως η ανάπτυξη και λειτουργία του ΟΠΣ, η διενέργεια δράσεων αξιολόγησης, πληροφόρησης και επικοινωνίας, η διοργάνωση εργασιών και τεχνικών συναντήσεων με την ΕΕ, καθώς και άλλων τεχνικών συσκέψεων για την παρακολούθηση των ΕΠ, και η συμμετοχή σε επιτροπές και ομάδες εργασίας. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκαν εκπαιδευτικά σεμινάρια για το ΟΠΣ, με τη συμμετοχή ΕΦ, Δικαιούχων και λειτουργών της ΔΑ. Επίσης, λειτουργοί της ΔΑ συμμετείχαν σε σεμινάρια, εκπαιδεύσεις και συναντήσεις σχετικά με την Πολιτική Συνοχής, τη λειτουργία των ΕΔΕΤ, την ΠΑΝ, αλλά και τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων για τη νέα προγραμματική περίοδο κ.ά. Τέλος, δράσεις Τεχνικής Βοήθειας υλοποιήθηκαν και από τους Ενδιάμεσους Φορείς, που αφορούσαν κυρίως μισθούς, συμμετοχή σε σεμινάρια, αγορά υπηρεσιών συμβούλων/εμπειρογνομόνων και ελεγκτών, καθώς και ανάπτυξη πληροφοριακών συστημάτων φορέων διαχείρισης Σχεδίων Χορηγιών.

Ομοίως, στο πλαίσιο του **ΕΓΤΑΑ** ενισχύθηκαν δράσεις εκπαίδευσης προσωπικού των εμπλεκόμενων με τον σχεδιασμό, παρακολούθηση, διαχείριση, αξιολόγηση, έλεγχο υπηρεσιών, τεχνική υποδομή,

Πληροφοριακά Συστήματα και λοιπές υποστηρικτικές διαχείρισης και παρακολούθησης υλοποίησης των έργων, ενώ πραγματοποιήθηκαν πλήθος δράσεων ενημέρωσης των δικαιούχων των ενισχύσεων (εκδηλώσεις, ημερίδες, συνέδρια κκ.). Καθοριστική είναι επίσης η συμβολή του ΠΑΑ στην κάλυψη των δαπανών λειτουργίας του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου.

Τέλος, στο πλαίσιο του **ΕΤΘΑ** ενισχύθηκε η στελέχωση και λειτουργία του ΕΦ, η συμμετοχή των στελεχών σε συνέδρια, σεμινάρια, εκπαιδεύσεις, επιτροπές, ομάδες εργασίας κλπ. στο εξωτερικό, η διεξαγωγή συνεδρίων, συσκέψεων, σεμιναρίων, εκπαιδευτικών εργαστηρίων κλπ. στην Κύπρο, ενώ αναπτύχθηκαν δράσεις ενημέρωσης και πληροφόρησης των δυνητικών Δικαιούχων του ΕΠ.

11.3 Πρόοδος της εφαρμογής διαπεριφερειακών και διακρατικών δράσεων

Στο πλαίσιο των ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη» και «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή» δεν προβλέπεται η εφαρμογή διαπεριφερειακών ή/και διακρατικών δράσεων.

Αντίθετα, στο **πλαίσιο του ΠΑΑ και του ΕΠ «Θάλασσα»**, και ειδικότερα στο πλαίσιο της προσέγγισης «**CLLD**», **προβλέπεται η υλοποίηση έργων διαπεριφερειακής και διακρατικής συνεργασίας μέσω των Μέτρων 19.3 και 4.4. αντίστοιχα.** Στόχος των παρεμβάσεων είναι η χρηματοδότηση της προετοιμασίας και υλοποίησης δραστηριοτήτων συνεργασίας, που περιλαμβάνουν την υλοποίηση έργων διαπεριφερειακής ή διακρατικής συνεργασίας και την προπαρασκευαστική τεχνική στήριξη για τα έργα αυτά.

Δεν υπάρχει ικανοποιητική πρόοδος στην εφαρμογή των δράσεων διαπεριφερειακής και διακρατικής συνεργασίας του **ΠΑΑ**, καθώς τρία έτη μετά την έγκριση των τοπικών στρατηγικών το Μέτρο 19.3 παραμένει ανενεργό, ενώ περιορισμένη παραμένει και η συνδρομή του ΕΑΔ στην προώθηση της διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας. Παρομοίως, δεν έχει ενεργοποιηθεί το Μέτρο 4.4 «Δραστηριότητες συνεργασίας» στο ΕΠ «Θάλασσα», αφού δεν υπήρχαν ώριμες συνεργασίες από μέρους των ΤΟΔΑ.

Σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο ετοιμασίας του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική, έχει δημιουργηθεί υποομάδα για τη θαλάσσια εποπτεία που διερευνά τις συνέργειες/συνεργασίες σε ό,τι αφορά έργα που θα υλοποιηθούν κατά την περίοδο 2014-2020, **συμπεριλαμβανομένου του ΕΤΘΑ, του ISF καθώς και έργων διακρατικής συνεργασίας.** Μεταξύ άλλων, σε αυτή λαμβάνουν μέρος το ΤΑΘΕ, το ΤΕΝ που έχει την αρμοδιότητα για το VTMS (Vessel Traffic Information System), οι Λιμενικές Αρχές, το Κέντρο Έρευνας και Διάσωσης του Υπουργείου Άμυνας και το Τμήμα Τελωνείου.

Τέλος, η **Σύμβαση της Βαρκελώνης** - συμβαλλόμενο Μέρος της οποίας είναι και η Κύπρος - μέσω της οικοσυστημικής προσέγγισης, είναι σε μεγάλο βαθμό εναρμονισμένη με την Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική (ΟΠΘΣ) 2008/56/ΕΚ, η οποία με τη σειρά της προωθεί και ενισχύει τη σύμβαση και τη συνεργασία μεταξύ των οκτώ κρατών της ΕΕ και 14 άλλων Μεσογειακών παράκτιων χωρών. Σε αυτό το πλαίσιο, πολλές από τις δράσεις που προωθούνται μέσα από το ΕΠ «Θάλασσα» εξυπηρετούν ταυτόχρονα την επίτευξη των στόχων της ΟΠΘΣ. Τέτοιες δράσεις είναι για παράδειγμα οι έρευνες βαθέων οικοσυστημάτων, η χαρτογράφηση του οικοτόπου προτεραιότητας λιβάδια *P. oceanica*, η μελέτη και η

παρακολούθηση ξενικών ειδών, η καταγραφή και αξιολόγηση του πληθυσμού των κητωδών, η μελέτη των τροφικών πλεγμάτων, τα προγράμματα παρακολούθησης των θαλάσσιων υδάτων της Κύπρου κ.λπ.

11.4 Πρόοδος της εφαρμογής των μέτρων για την αντιμετώπιση ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια ή στοχευόμενων ομάδων που αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας, διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, με ειδική μέριμνα για τις περιθωριοποιημένες κοινότητες και τα άτομα με αναπηρίες, τους μακροχρόνια ανέργους και τους νέους χωρίς επαγγελματική δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των χρησιμοποιούμενων χρηματοδοτικών πόρων

Οι αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας που σχετίζονται με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της ενεργούς ένταξης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, αντιμετωπίζονται μέσα από μέτρα που έχουν σχεδιαστεί στο πλαίσιο του ΕΠ «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή» και λαμβάνουν τη στήριξη του ΕΚΤ, και τα οποία εφαρμόζονται σε Παγκύπριο επίπεδο.

Από τα μέτρα που έχουν σχεδιαστεί, ενεργοποιήθηκαν τα Σχέδια Παροχής Κινήτρων για πρόσληψη ειδικών ομάδων πληθυσμού και συγκεκριμένα **ατόμων με χρόνιες παθήσεις, ατόμων με αναπηρία, μακροχρόνια ανέργων και ατόμων ηλικίας άνω των 50 ετών**. Τα Σχέδια περιλαμβάνονται στα μέτρα των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης που εφαρμόζονται στην Κύπρο και συμβάλλουν στην προσπάθεια που καταβάλλεται για καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ειδικότερα όσον αφορά την ενεργό ένταξη ευπαθών ομάδων πληθυσμού στην αγορά εργασίας. Μέχρι το τέλος του 2018 είχαν εργοδοτηθεί 1.339 άνεργοι των παραπάνω ευπαθών ομάδων. Σημειώνεται ότι από το σύνολο των νέων θέσεων απασχόλησης που δημιουργήθηκαν με τη συμβολή του ΕΚΤ το 17,0% αφορούσαν άτομα με μακροχρόνια ανεργία, το 16,69% ανέργους άνω των 50 ετών και τέλος το 2,69% ανέργους ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού (άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις).

Για την κοινωνική και εργασιακή ένταξη των **ατόμων με αναπηρίες** με επιτυχία υλοποιείται το έργο «Επέκταση Εφαρμογής του Συστήματος Αξιολόγησης της Αναπηρίας και Λειτουργικότητας», στο πλαίσιο του οποίου θα λειτουργήσουν 3 Κέντρα αξιολόγησης που θα εξυπηρετούν τις ανάγκες των ΑμεΑ σε Παγκύπρια βάση. Από την έναρξη του έργου ήδη έχουν ολοκληρωθεί 10.819 αξιολογήσεις/επαναξιολογήσεις περιπτώσεων αναπηρίας (55,48% του στόχου του έργου).

Για **τους μαθητές που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες** και απειλούνται ή βιώνουν διακρίσεις ή κοινωνικό αποκλεισμό, μέσω του Προγράμματος «ΔΡΑ.Σ.Ε.» εφαρμόζονται σε 111 επιλεγμένες σχολικές μονάδες (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια/Λύκεια, Τεχνικές Σχολές) δράσεις σχολικής και κοινωνικής ένταξης. Ήδη μέχρι το τέλος του 2018, λειτουργούσαν 50 από τα 55 προβλεπόμενα Κέντρα Πληροφόρησης και Ψυχοκοινωνικής Στήριξης, ενώ οι μαθητές που εξυπηρετούνται από τις σχολικές δράσεις εκπαιδευτικής προτεραιότητας ανήλθε στο 13,93% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού (επίτευξη 92,9% του στόχου του Προγράμματος). Επιπλέον μέσω του έργου «Παροχή Σχολικού Πρωινού σε Άπορους Μαθητές», σε 530 σχολικές μονάδες (13% του σχολικού πληθυσμού) παρέχεται δωρεάν πρόγευμα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης σε παγκύπρια κλίμακα.

Επίσης με τη συγχρηματοδότηση του ΕΚΤ εργοδοτήθηκαν 54 φροντιστές άνεργοι για την **φροντίδα 52 ατόμων με παραπληγία/τετραπληγία**, ενώ ξεκίνησε τη λειτουργία της μια **Κατοικία Προστατευόμενης Διαβίωσης** για άτομα με σοβαρή αναπηρία (δυναμικότητας 8 ατόμων).

Τέλος, αναφορικά με την ειδική ομάδα των **νέων ηλικίας 15-29 ετών που βρίσκονται εκτός Απασχόλησης, Εκπαίδευσης ή Κατάρτισης (NEETs)** ενεργοποιήθηκαν σειρά παρεμβάσεων ενεργητικής απασχόλησης (εργοδότηση ανέργων και τοποθέτηση ανέργων σε πρακτική άσκηση). Μέχρι το τέλος του 2018 οι ωφελούμενοι αυτών των παρεμβάσεων ανέρχονταν 3.359 άτομα (επίτευξη τιμής στόχου Οροσήμου 2018 κατά 336% και τιμής τελικού στόχου κατά 84%).

ΜΕΡΟΣ IV: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 111 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΕΤΗΣΙΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΒΛΗΘΟΥΝ ΤΟ 2017 ΚΑΙ ΤΟ 2019

12. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝ [ΑΡΘΡΟ 19 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1304/2013]

α) Περιγραφή των κυριότερων πορισμάτων της αξιολόγησης που αναφέρεται στο άρθρο 19 παράγραφος 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1304/2013, στο πλαίσιο της οποίας αξιολογούνται η αποτελεσματικότητα, η αποδοτικότητα και ο αντίκτυπος της κοινής στήριξης από το ΕΚΤ και το ειδικό κονδύλι για την ΠΑΝ, καθώς και η εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία

Η «Εκτίμηση Των Επιτευγμάτων των Παρεμβάσεων της Κοινής Υποστήριξης του ΕΚΤ και της ΠΑΝ συμπεριλαμβανομένης και της Εφαρμογής της Εγγύησης για τη Νεολαία όσον αφορά τη Βιώσιμη Ένταξη των Νέων Ατόμων στην Αγορά Εργασίας» που ολοκληρώθηκε το 2018, αποτέλεσε συνέχεια - επικαιροποίηση της πρώτης αξιολόγησης της υλοποίησης της ΠΑΝ που εκπονήθηκε το 2015. Σύμφωνα με αυτή και με βάση τα στατιστικά στοιχεία, η διαχρονική εξέλιξη της ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-29 ετών), από το 2014 που ξεκίνησε η ΠΑΝ βαίνει μειούμενη, ακολουθώντας την ίδια τάση που ισχύει σε επίπεδο Ε.Ε. παραμένοντας όμως σε υψηλότερο επίπεδο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Πτωτική τάση εμφανίζει και το ποσοστό των NEETs 15-29 ετών. Ωστόσο, έχει διαπιστωθεί ότι οι NEETs 25-29 ετών είναι η πλέον ευάλωτη ομάδα νέων (σε σύγκριση με αυτήν των 15-24 ετών). Ως εκ τούτου η διεύρυνση της επιλέξιμης ηλικιακής ομάδας (έως 29 ετών), έχει αποτελέσει μια θετική αλλαγή στη στρατηγική της ΠΑΝ γεγονός που καταδεικνύει ότι η στρατηγική εξακολουθεί να παραμένει ορθή και επίκαιρη, ανταποκρινόμενη τόσο στις απαιτήσεις της ομάδας στόχου όσο και στις πολιτικές απασχόλησης γενικότερα.

Το γεγονός ότι η υλοποίηση της ΠΑΝ παρατάθηκε έως το 2023 (από το 2018 που ήταν αρχικά η εξαγγελία της Επιτροπής) επιτρέπει την ομαλή και απρόσκοπτη υλοποίηση και ολοκλήρωση των επιλεγμένων παρεμβάσεων που υλοποιούνται στο πλαίσιο αυτής διασφαλίζοντας την επίτευξη των καθορισμένων στόχων μέσω της αποτελεσματικής αξιοποίησης των διαθέσιμων κονδυλίων.

Τα κυριότερα συμπεράσματα της αξιολόγησης ήταν τα ακόλουθα:

Αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων της ΠΑΝ

Σε ότι αφορά τις παρεμβάσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο της ΠΑΝ κρίνονται ως εύστοχες και κατάλληλες για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των ομάδων στόχου με δεδομένο το ύψος του διαθέσιμου προϋπολογισμού. Αναφέρεται δε, ότι οι παρεμβάσεις της ΠΑΝ καλύπτουν διαφορετικές ανάγκες των νέων όπως η δυνατότητα πραγματοποίησης της απαιτούμενης - κατά το Νόμο - πρακτικής άσκησης, η απόκτηση εργασιακής πείρας σε επιχειρήσεις, η εργοδότηση άνεργων νέων και η συμβουλευτική και επαγγελματική καθοδήγηση. Η θετική επίδραση της ΠΑΝ στις ανάγκες των ομάδων στόχου διαπιστώνεται και από τα αποτελέσματα συνεντεύξεων (στο πλαίσιο της 2ης αξιολόγησης της ΠΑΝ) με εμπλεκόμενους φορείς, όπου καταγράφηκε ότι σε γενικές γραμμές οι παρεμβάσεις της ΠΑΝ κάλυψαν / καλύπτουν τις

ανάγκες των ωφελουμένων. Ως ανάγκες ιεραρχούνται κυρίως η εύρεση εργασίας και ακολούθως η απόκτηση εργασιακής πείρας. Οι παρεμβάσεις που σχετίζονται με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, έχουν πιο μεσομακροπρόθεσμο στόχο σε σχέση με την ένταξη / επανένταξη στην αγορά εργασίας ή την επανένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα, συνδυάζεται όμως και με τη δυνατότητα εντοπισμού των NEET.

Σε επίπεδο υλοποίησης όπως καταγράφεται μέσα από τους δείκτες παρακολούθησης της ΠΑΝ διαφαίνεται ότι οι στόχοι-ορόσημα έχουν επιτευχθεί, γεγονός που καταδεικνύει την επιτυχή πρόοδο υλοποίησης των παρεμβάσεων.

Σε ότι αφορά τη βιωσιμότητα των παρεμβάσεων της ΠΑΝ, αξιολογείται σε γενικές γραμμές ως ικανοποιητική, όπως και η προστιθέμενη αξία αυτών σε ότι αφορά στην προώθηση των νέων στην απασχόληση. Σημειώνεται ότι από την αξιολόγηση της μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης (πρόκειται για το Σχέδιο Τοποθέτησης Άνεργων Νέων Αποφοίτων Γυμνασίων, Λυκείων, Τεχνικών Σχολών και Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης μέχρι διετούς διάρκειας για απόκτηση Εργασιακής Πείρας σε Επιχειρήσεις /Οργανισμούς, ΑνΑΔ) καταγράφεται ως θετική η επίδραση αυτής στην προσπάθεια των συμμετεχόντων για ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας. Επίσης, διαπιστώνεται ότι μέρος των θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της παρέμβασης διατηρήθηκαν και μετά το πέρας αυτής, ενώ άλλοι επωφελούμενοι δεν παρέμειναν μεν στην ίδια θέση, ωστόσο βρήκαν εργασία αμέσως μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής τους στο Σχέδιο. Για τις υπόλοιπες δράσεις οι οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη, σημειώνεται ότι: (α) Στα Σχέδια Χορηγιών για την πρόσληψη ανέργων νέων μέχρι 25 και 25-29 ετών περιλαμβάνεται ρήτρα όπως οι εργοδότες που προσλαμβάνουν άνεργους θα λαμβάνουν επιδότηση για δέκα μήνες ενώ θα έχουν την υποχρέωση διατήρησης του εργοδοτούμενου στη θέση εργασίας για ακόμη 2 μήνες μετά τη λήξη της επιδότησης. (β) Στα έργα πρακτικής άσκησης των ασκούμενων Δικηγόρων και Αρχιτεκτόνων/ Πολιτικών Μηχανικών, οι νέοι αναμένεται να αποκτήσουν την άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος, η οποία αποτελεί το απαραίτητο προσόν για τη βιώσιμη ένταξή τους σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης στην αγορά εργασίας.

Αποδοτικότητα των Παρεμβάσεων της ΠΑΝ

Η ΠΑΝ έχει θετική συμβολή στη βιώσιμη ένταξη νέων στην αγορά εργασίας σε σχέση με τους διαθέσιμους πόρους και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν.

Τα μοναδιαία κόστη των έργων που περιλαμβάνουν πρακτική άσκηση διαφοροποιούνται ανάλογα με τη διάρκεια και το είδος αυτής καθώς και με το ύψος του διαθέσιμου προϋπολογισμού και του επιδόματος κατάρτισης (πχ. 6 μήνες απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, 12 μήνες υποχρεωτική κατά το νόμο πρακτική άσκηση για την απόκτηση άδειας εξάσκησης επαγγέλματος).

Όσον αφορά τα Σχέδια εργοδότησης νέων ηλικίας κάτω των 25 και 25 μέχρι 29, παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις όσον αφορά το ύψος της χορηγίας και το μέγιστο ποσοστό κάλυψης του μισθού. Συγκεκριμένα, το Σχέδιο εργοδότησης νέων ηλικίας κάτω των 25 προσφέρει κίνητρα για κάλυψη του μισθολογικού κόστους ύψους 50% με μέγιστο ποσό €5.000 ενώ στην περίπτωση πράσινων ή γαλάζιων επαγγελμάτων το ποσοστό αυξάνεται στο 60% με μέγιστο ποσό €6.000. Για το Σχέδιο εργοδότησης νέων 25-29 ετών η κάλυψη του μισθολογικού κόστους ανέρχεται στο 70% με μέγιστο ποσό χορηγίας €8.400.

Λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των έργων/ Σχεδίων, οι διαφοροποιήσεις αυτές κρίνονται λογικές.

Αντίκτυπος των παρεμβάσεων της ΠΑΝ

Σε ότι αφορά τις επιπτώσεις των παρεμβάσεων στις ομάδες στόχους, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω διαφαίνεται ότι είναι ιδιαίτερα θετικές. Από τη μοναδική ολοκληρωμένη παρέμβαση (Σχέδιο ΑνΑΔ) διαπιστώνεται ότι σημαντικό ποσοστό ωφελουμένων συνέχιζε να εργάζεται μετά το πέρας της παρέμβασης (είτε στην εταιρεία πρακτικής άσκησης, είτε σε άλλη εταιρεία), ενώ σημαντικό ήταν επίσης και το ποσοστό των ωφελουμένων που δήλωσε ότι ωφελήθηκε και σε επίπεδο αναβάθμισης των δεξιοτήτων του (προσωπικών, επαγγελματικών) και εν γένει προσωπικής ανάπτυξης. Πέραν της προαναφερθείσας ολοκληρωμένης παρέμβασης, είναι σε πλήρη εξέλιξη πλήθος παρεμβάσεων (όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω) και κατ' επέκταση σημαντικός αριθμός της ομάδας στόχου συμμετέχει σε αυτές (μέχρι το τέλος του 2018 συνολικά είχαν υπογραφεί 2.038 ΣΔΧ στα πλαίσια Σχεδίων επιδοτούμενης εργοδότησης).

Επιπρόσθετα, λαμβάνοντας υπόψη τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat για την στην Κύπρο που αφορούν την ανεργία των νέων ηλικίας 15 – 29 ετών και το ποσοστό νέων ηλικίας 15 -24 ετών NEET, δείχνουν ότι από το 2014 που ξεκίνησε η ΠΑΝ μέχρι και το 2018 έχουν μειωθεί. Κατά συνέπεια, οι σχετικές παρεμβάσεις που λαμβάνουν χώρα στην Κύπρο στο πλαίσιο της ΠΑΝ είχαν άμεση και θετική συμβολή στην κατεύθυνση αυτή.

Σε ότι αφορά τα μέτρα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται στο πλαίσιο της ΠΑΝ είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των ομάδων στόχου. Σε κάθε περίπτωση αναφέρεται ότι οι παρεμβάσεις που υλοποιούνται δεν είναι τέτοιας φύσης που να απαιτούνται διαρθρωτικές αλλαγές στους θεσμούς της αγοράς εργασίας.

Από την υλοποίηση της ΠΑΝ δεν διαπιστώνονται αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας όπως είναι η εμφάνιση φαινομένων μετατόπισης της απασχόλησης, νεκρού φορτίου ή υποκατάστασης.

β) Περιγραφή και αξιολόγηση της ποιότητας των προσφορών απασχόλησης που δέχονται οι συμμετέχοντες στην ΠΑΝ, συμπεριλαμβανομένων των προσώπων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, εκείνων που προέρχονται από περιθωριοποιημένες κοινότητες και εκείνων που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση χωρίς προσόντα

Σχετικά με την ποιότητα των προσφορών απασχόλησης που έλαβαν οι συμμετέχοντες της ΠΑΝ, από τα αποτελέσματα της ολοκληρωμένης παρέμβασης «Σχέδιο Τοποθέτησης Άνεργων Νέων Αποφοίτων Γυμνασίων, Λυκείων, Τεχνικών Σχολών και Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης μέχρι διετούς διάρκειας για απόκτηση Εργασιακής Πείρας σε Επιχειρήσεις /Οργανισμούς» διαπιστώθηκαν τα ακόλουθα:

- Οι περισσότερες τοποθετήσεις έγιναν σε Ιδιωτικές επιχειρήσεις και δευτερευόντως στο Δημόσιο τομέα (7 στις 10 του α' κύκλου και 1 στις 2 στο β' κύκλο του Σχεδίου).
- Ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, το μεγαλύτερο ποσοστό τοποθετήσεων αφορούσε το εμπόριο, η Δημόσια Διοίκηση και άμυνα, και ακολούθως μηχανική αυτοκινήτων, οι μεταφορές, αποθήκευση και τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία.

- Από αυτούς που εργάζονται, το μεγαλύτερο μέρος απασχολείται στον Τριτογενή τομέα. Ειδικότερα, 1 στους 3 εργάζονται σε επιχειρήσεις του Εμπορίου και επισκευής αυτοκινήτων, ενώ ακολουθούν οι τομείς Άλλων δραστηριοτήτων και των Ξενοδοχείων και εστιατορίων.
- Από αυτούς που εργάζονται, πέραν του 40% εργάζονται με καθεστώς πλήρους και μόνιμης απασχόλησης.
- Το 90% των συμμετεχόντων περίπου δήλωσε ικανοποιημένο ή πολύ ικανοποιημένο από τη συμμετοχή του στο Σχέδιο, την επιχείρηση / οργανισμό όπου τοποθετήθηκε, τη μάθηση που είχαν μέσα από την εργασιακή πείρα που αποκτήθηκε, το περιεχόμενο και τα καθήκοντα της θέσης εργασίας στην οποία τοποθετήθηκε
- χαμηλά ποσοστά βαθμού ικανοποίησης καταγράφηκαν για τη διάρκεια του Σχεδίου (επιθυμητές θα ήταν τοποθετήσεις πέραν των 6 μηνών) και το ύψος του επιδόματος.

γ) Περιγραφή και αξιολόγηση της προόδου των συμμετεχόντων στην ΠΑΝ όσον αφορά τη συνέχιση της εκπαίδευσης, την εξεύρεση βιώσιμων και αξιοπρεπών θέσεων απασχόλησης ή την ένταξή τους σε ποιοτικές θέσεις μαθητείας ή πρακτικής άσκησης

Με βάση τα αποτελέσματα έρευνας που διενεργήθηκε με στόχο τη συλλογή στοιχείων για την κατάσταση των ωφελουμένων 6 μήνες μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής του «Σχεδίου Τοποθέτησης Άνεργων Νέων Αποφοίτων Γυμνασίων, Λυκείων, Τεχνικών Σχολών και Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης μέχρι διετούς διάρκειας για απόκτηση Εργασιακής Πείρας σε Επιχειρήσεις /Οργανισμούς», διαπιστώθηκαν τα ακόλουθα:

- Άνω του 50% κατείχε θέση εργασίας.
- Οι αυτοαπασχολούμενοι ανέρχονταν στο 4% (1ος Κύκλος) και 1% (2ος Κύκλος)
- 40% θεωρούσε βελτιωμένη την εργασιακή του κατάσταση.
- 8% (1ος κύκλος) και 3% (2ος Κύκλος) συμμετείχε σε πρόγραμμα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, πρόγραμμα κατάρτισης, μαθητεία ή πρακτική άσκηση.

Βάσει των παραπάνω, συνολικά αξιολογείται θετικά η ποιότητα των προσφορών απασχόλησης που έλαβαν οι συμμετέχοντες της ΠΑΝ, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης παρέμβασης. Γενικά οι τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας και ειδικά αυτές στον Ιδιωτικό τομέα φαίνεται ότι ήταν επιτυχείς και συνέβαλαν στη διατήρηση ή στην εξεύρεση θέσης εργασίας μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, ενώ και οι υπηρεσίες που λάμβαναν οι συμμετέχοντες (πχ. καθοδήγησης) κρίθηκαν ως πολύ ικανοποιητικές. Να σημειωθεί, ότι ειδικά η έρευνα που διενεργήθηκε αφορούσε ομάδα ωφελουμένων με πιο χαμηλά προσόντα, με αποτέλεσμα να μην είναι ιδιαίτερα εύκολη ούτε η εύρεση εργασίας, αλλά ούτε και η απόκτηση εξειδίκευσης.

ΜΕΡΟΣ V: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 111 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013 (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ, ΟΠΟΥ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ, ΤΗΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ)

13. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΕΞΥΠΝΗ, ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΜΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ [ΑΡΘΡΟ 50 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 5 ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) ΑΡΙΘ. 1303/2013]

Πληροφορίες και αξιολόγηση όσον αφορά τη συνεισφορά του προγράμματος στην υλοποίηση της στρατηγικής της Ένωσης για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Οι σχετικές πληροφορίες περιέχονται στα εδάφια α) και β) του σημείου 2 του Μέρους Ι της παρούσας Έκθεσης και στις Ετήσιες Εκθέσεις Υλοποίησης των τεσσάρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.